

POLIITIKUD MEEDIAS LÄBI SOOPRISMA

praxis | m5tekoda

2020

Women in Politics: Media Analysis

Kaasrahastanud
Euroopa Liit

 KÜSK Kodanikuühiskonna
Sihtkapital

SOTSIAALMINISTEERIUM

Analüüsi koostamist on rahastanud Euroopa Liidu õiguste, võrdõiguslikkuse ja kodakondsuse programm aastateks 2014–2020, Kodanikuühiskonna Sihtkapital ja EV Sotsiaalministeerium.

Poliitikauuringute Keskus Praxis on Eesti esimene sõltumatu, mittetulunduslik mõttekeskus, mille eesmärk on toetada analüüsile, uuringutele ja osalusdemokraatia põhimõtetele rajatud poliitika kujundamise protsessi.

Autorid:

Jane Ester, Praxise valitsemise ja kodanikuühiskonna programmi analüütik

Lee Maripuu, Praxise kommunikatsioonijuht

Merlin Nuiamäe, Praxise töö- ja sotsiaalpoliitika programmi analüütik

Mari-Liis Sepper, Praxise võrdsuspoliitikate ekspert

Maris Vainre, Praxise poliitikalabori analüütik

Töö valmimisse on andnud olulise panuse:

Sandra Haugas (Praxise haridusprogrammi analüütik), Lilian Alice Laanepere (Praxise külalisuurija, meediaekspert), Voicie.me meeskond ja Andi Kiissel (Praxise andmetöötaja).

Poliitikauuringute Keskus Praxis

Tartu mnt 50, V korrus

10115 Tallinn

tel 640 8000

www.praxis.ee

praxis@praxis.ee

praxis | mõttekoda

Väljaande autoriõigus kuulub Poliitikauuringute Keskusele Praxis. Väljaandes sisalduva teabe kasutamisel palume viidata allikale: Ester, J., Maripuu, L., Nuiamäe, M., Sepper, M.-L. ja Vainre, M. 2020. Poliitikut meedias läbi sooprisma. Tallinn: Poliitikauuringute Keskus Praxis

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Metoodika	6
1.1. Kvantitatiivne meediatekstide analüüs.....	6
1.2. Kvantitatiivne valimisdebatide analüüs.....	7
1.3. Meediakajastuste standardiseeritud kontentanalüüs	8
1.4. Meediakajastuste kvalitatiivne sisuanalüüs.....	8
2. Kui palju kajastatakse meediatekstides naisi, kui palju mehi?	10
2.1. Erakondade kandidaatide meediakajastused soo lõikes	11
2.2. Positsioon ja meediakajastused	13
2.3. Meediakajastuse ja Riigikokku pääsemise vaheline seos.....	15
2.4. Mis mõjutab meediakajastuse mahtu?	18
3. Kui palju ja mis teemadel said naised ja mehed kajastust valimisdebatides?.....	20
3.1. Teledebat kui kampaania otsustav moment.....	20
3.2. Kes juhib Eestis poliitilist debatti?	20
3.3. Kes saab valimisdebatis sõna?.....	21
3.4. Kui palju saavad nais- ja meeskandidaadid sõna?	22
3.5. Millistel teemadel saavad sõna nais- ja meespoliitikud?	23
4. Kuidas kajastatakse meedias nais- ja meespoliitikuid?.....	24
4.1. Kuidas kujutatakse nais- ja meespoliitikuid meediatekstides?.....	25
4.1.1. Millises rollis kujutatakse poliitikuid?	25
4.1.2. Poliitikute nimetamine	25
4.1.3. Kui palju saavad poliitikud sõna?.....	26
4.1.4. Millises keskkonnas poliitikuid kujutatakse?	26
4.1.5. Artikli tonaalsus ja hinnangud poliitikutele	26
4.1.6. Meediatekstide kirjutamise stiil	28
4.1.7. Kuidas poliitikuid iseloomustatakse?	30
4.1.8. Kas poliitikuid kajastatakse seoses ametialase või eraelulise valdkonnaga?	31
4.1.9. Milliste valdkondadega seoses poliitikutest kirjutatakse?.....	31
4.1.10. Soostereotüübid.....	32
4.2. Kuidas kujutatakse erakonnajuhte meediatekstides?	33
4.2.1. Viited soostereotüüpidele ja ootused soorollidele	33
4.2.2. Naiste edu omistamine meessoost sugulasele.....	35
4.2.3. Viited välimusele	36
4.2.4. Teemad ja valdkonnad, millega seoses poliitikuid kujutatakse	36
4.2.5. Poliitika ja poliitiku raamistus	38
5. Kokkuvõte ja järeldused	44
Kasutatud kirjandus.....	49
Lisa 1. Riigikokku pääsemist mõjutavad tegurid	52
Lisa 2. Valimisnimekirjades sarnasel positsioonil olevate poliitikute meediakajastuse mahtu mõjutavad tegurid.....	52
Lisa 3. Erakondade üleriigiliste valimisnimekirjade 25 esimest kandidaati.....	53
Lisa 3. Kontentanalüüsi koodid ja kategooriad.....	62
Lisa 4. ERRi valimisdebatid	64
Lisa 5. Kvalitatiivse sisuanalüüsi koodid ja kategooriad.....	65

Sissejuhatus

Poliitika ja meedia on omavahel tihedalt läbipõimunud valdkonnad. Edukat kandideerimist valimistel ja karjääri poliitikas mõjutavad otseselt poliitikule osaks saav meediatähelepanu ning ajakirjanduses antavad hinnangud. Naiste osakaalu esinduskogudes ja poliitikas laiemalt mõjutab muuhulgas, millised on meedias käibivad normid, tendentsid ja poliitikute kujutamisiisid. Analüüs on osa Praxisse projektist „Naised poliitikas“, mille eesmärk on suurendada meedia ja erakondade, aga ka avalikkuse teadlikkust soolise tasakaalu olulisusest esinduskogudes.

Siinne uuringuaruanne keskendub nais- ja meessoost poliitikute meediakajastuse erinevuste väljaselgitamisele. Analüüsi fookus on seejuures nii kajastuse mahulistel kui ka sisulistel erisustel. Analüüsisime seda, kas poliitiku sugu mõjutab tema kohta ilmuvate artiklite hulka ning millised on muud tegurid, mis seda mõjutavad. Sellele lisaks soovisime välja selgitada, kas naispoliitikuid kujutatakse meediatekstides meespoliitikute erinevalt. See tähendab, kas naiste ja meeste puhul rõhutatakse erinevaid omadusi, neid seostatakse erinevate teemadega, kasutatakse erinevat kirjutamisstiili vms.

Vajadus meedia sooliseks analüüsiks tuleneb varasemast teoreetilisest teadmisest, et meedia kohtleb poliitikuid soost tulenevalt erinevalt, mõjutades seeläbi ka naiste valmisolekut minna (tipp)poliitikasse (Strömbäck ja Nord, 2006; Cohen jt, 2008; Ross, 2009). Sama tõdemuseni jõudsimme ka selles projektis naispoliitikutega tehtud individuaalintervjuusid analüüsid. Intervjueeritud poliitikud leidsid, et meediafookus on naiste puhul sagedamini välimusel, keelekasutus on avalik-õiguslikus meedias kohati seksistlik ning et naine peab üksnes oma soo tõttu mehest rohkem pingutama, et avalikkust oma pädevuses veenda.

Meediakajastuste soopõhine raamistus mõjutab ka meediatarbivate hoiakuid meeste-naistele sobivaks peetavate tegevusalade ning nende pädevuse suhtes (Bauer, 2018: 4). Näiteks on väidetud, et naissoost kandidaatidel küsitakse kampaania jooksul enam küsimusi pere ja eraelu kohta, samal ajal kui meeskandidaatidega vesteldakse sisulistel poliitikateemadel. See jätab valijale mulje, et naiste pädevus eraeluga piirubki. (Shoaf ja Parsons, 2016) Meedia määratletud „naiste huvialad“ kanduvad üle poliitikasse ning hakkavad mõjutama seda, milliste valdkondade ja teemadega naissoost poliitikud tegelevad (Kim ja Ward, 2004; Lawless ja Fox, 2013).

Kuna meediatarbivad hindavad mees- ja naispoliitikuid meedias levivast soolisest raamistusest tulenevalt erinevalt, siis mõjutab see valimiskäitumist. Samuti on tegemist barjääriga, mis võib naisi poliitiku karjäärivalikust eemal hoida. Et motiveerida naisi poliitikas rohkem osalema, on vaja täpsemalt teada, kas ja kuidas loob Eestis meedia nais- ja meespoliitikutest kuvandi, mis võib raskendada naiste osalemist poliitikas. Eelnevast tulenevalt on poliitikute meedias kujutamise erinevus ning selle kujunemislugu demokraatia toimimist puudutav oluline küsimus, millele siinne uurimistöö on seadnud eesmärgiks vastuseid pakkuda.

Aruanne jaguneb oma ülesehituselt kolme suuremasse ossa. **Esimeses osas** uurisime, kas poliitiku sugu mõjutab meediakajastuse mahtu trüki- ja veebimeedias ja millistest muudest teguritest (nt meediatüüp, positsioon üleriigilises valimisnimekirjas) meediakajastuse määr sõltub. Aruande **teine osa** võtab vaatluse alla Eesti Rahvusringhäälingu eetris olnud tele- ja raadiovalimisdebatid. Ka debatte analüüsid otsiti vastust küsimusele, kas poliitikutele võimaldatav eetriaeg on sooti erinev. Samuti uurisime, kas teemade ja valdkondade osas on poliitiku sooga seonduvalt erinevusi. Aruande **kolmanda osa** keskmes on meediatekstide sisuline analüüs, et selgitada välja poliitikutega seotud soodiskursused. Meediatekstide analüüs jaguneb omakorda kaheks – standardiseeritud kontentanalüüsiks ja kvalitatiivseks sisuanalüüsiks. Kontentanalüüsi käigus vaadati, millistele

tunnustele tekstid vastavad ning kas nende tunnuste esinemises on soolisi erisusi. Näiteks huvitas meid, millises rollis kujutatakse poliitikuid (nt kas pea- või kõrvalrollis), kuidas poliitikut kõnetatakse (nt kas täisnimega, ainult eesnimega, viidatakse ametipositsioonile, tiitlitele), milline on tonaalsus, millega seoses poliitikust räägitakse, milline on kirjutamise stiil, milliste teemadega seoses poliitik kajastust leiab jne. Aruande lõpus on **kokkuvõte** uuringu peamiste tulemuste ja järeldustega.

1. Metoodika

Analüüs keskendub järgmistele uurimisküsimustele ja nende alaküsimustele:

1. Milline on naispoliitikute meediakajastuse maht võrreldes meespoliitikutega?
  - a. Kuidas mõjutab sugu poliitikute meediakajastuse mahtu?
  - b. Kuidas mõjutavad nais- ja meespoliitikute kajastuse mahtu meediatüüp ja positsioon valimiste üldnimekirjas?
2. Kas ja kuidas erineb valimisdebattides naispoliitikute kajastuse maht (eetriaeg) meespoliitikute omast?
  - a. Millistel teemadega seoses võtavad naised sõna, milliste teemadega seoses mehed?
3. Milline on naispoliitikute sisuline kujutamise meedias võrreldes meespoliitikute omaga?
  - a. Kuidas iseloomustatakse naispoliitikuid võrreldes meespoliitikutega meediakajastustes?
  - b. Milline hinnang antakse naispoliitikutele võrreldes meespoliitikutega meediakajastustes?
  - c. Millised on teemad ja valdkonnad, millega seoses kajastatakse naispoliitikuid? Kas ja kuidas erinevad need nendest, millega seoses kajastatakse meespoliitikuid?

Uurimisküsimustele vastuste leidmine eeldab **tuginemist nii kvantitatiivsetele kui ka kvalitatiivsetele analüüsimeetoditele.**

1.1. Kvantitatiivne meediatekstide analüüs

Mõistmaks, **kas ja kui palju erineb naispoliitikute meediakajastuse maht meespoliitikute omast**, viisime läbi **kirjeldava võrdleva kvantitatiivse analüüsi (ptk 2)**. Selle käigus leidsime sagedused, osakaalud ja keskmised soo, meediaväljaannete ja erakondade lõikes ning tulenevalt poliitiku positsioonist üleriigilises valimisenimekirjas. Lisaks analüüsisime tunnustevahelisi seoseid, et saada teada, kas poliitiku sugu mõjutab meediakajastuse mahtu. Uurisime ka seda, kas muud tunnused, nagu positsioon valimisenimekirjas ning erakondlik kuuluvus, mõjutavad poliitikute meediakajastuse mahtu.

Andmete kogumine ja valimi moodustamine

Kvantitatiivsesse analüüsi hõlmasime kõik eestikeelsed meediakajastused, mida meediamonitooringu keskkond station.ee indekseerib.

Kajastuste ilmumisaega piiritlesime 2019. aasta Riigikogu valimiste eelse perioodiga (03.01–02.03.2019). See on aeg, mil meedia tähelepanu poliitikutele ja erakondadele on kõrgendatud, poliitikutel on meedia tähelepanu ja kajastust tarvis, jõudmaks valijateni, ning meediakajastuste sisu ja arv võivad otseselt mõjutada ka valimistulemusi.

Andmete kogumiseks kasutasime meediamonitooringu keskkonna **Station otsingumootorit**, kus otsingu märksõnana kasutati nais- ja meespoliitikute nimesid jutumärkides (nt „Kaja Kallas“, mitte Kaja Kallas).

Erandid olid seejuures:

1. Barbi Pilvre, kelle ametlik nimi on Barbi-Jenny Pilvre- Storgård, aga avalikkuses teatakse teda sagedamini Barbi Pilvrena. Analüüsi käigus otsiti vasteid mõlema nime kohta jutumärkides (tulemusi vastavalt 6 ja 124). Tulemused liideti.
2. „Siim Valmar Kiisler“ (n=23) andis vähem tulemusi kui „Siim Kiisler“ (n=225). Kasutasime mõlemat vormi nimest. Tulemused liideti.
3. Viktoria Ladõnskaja-Kubitsa puhul otsisime ainult „Viktoria Ladõnskaja“, sest otsinguga on sel juhul kaetud nii liitnimega kui ka liitnimeta juhud.

4. Raivo Tamme puhul sisestasime otsingusse mõlemad: „Raivo Tamm“ (108) ja „Raivo E Tamm“ (75). Tulemused liideti.

5. Helle-Moonika Helme puhul sisestasime otsingusse „Helle-Monika Helme“ (59 vastet), „Helle-Moonika Helme“ (7), „Helle Helme“ (0), „Monika Helme“ (10), „Moonika Helme“ (69). Tulemused liideti.

Infot otsisime XIV Riigikogu valimistel kandideerinud erakondade 2019. a valimiste **üldnimekirjade esimese 25 kandidaadi kohta** (vt Lisa 2). Ühegi erakonna valimisnimekirja esimese 25 kandidaadi seas ei olnud naised ülekaalus. Kõige lähemal soolisele tasakaalule olid (kahanevas järjekorras) Eestimaa Ühendatud Vasakpartei (edaspidi ka Vasakpartei, ka Vasak), Erakond Eestimaa Rohelised (edaspidi ka rohelistes või Roh), Sotsiaaldemokraatlik Erakond (edaspidi ka SDE või sotsiaaldemokraadid) ning Reformierakond (edaspidi ka RE või REF).

Andmekogumise tulemusel moodustasime andmebaasi koos asjakohaste tunnustega. Kandidaati puudutavate tunnustena märkisime andmebaasi tema positsiooni nimekirjas, nime, soo ja valituks osutumise. Meediakajastust puudutavate tunnustena märkisime kuupäeva, kellaaja, pealkirja, Stationi võrguaadressi, väljaande võrguaadressi, väljaande nime, väljaande meediumi, autori, tiraaži, keele, leheküljenumbrid.

1.2. Kvantitatiivne valimisdebatte analüüs

Valimisdebatte puhul vaatlesime saadetes osalejate soolist tasakaalu ja neile võimaldatavat eetriaega (ptk 3). Selleks analüüsisime perioodil 30.01–02.03.2019 kõiki **Eesti Rahvusringhäälingu eestikeelsetel kanalitel eetris olnud valimisdebatte** – kokku 15 saadet, millest kümme olid eetris Vikerraadios ning viis Eesti Televisioonis (nimekirja ERRi valimisdebatidest vt Lisast 4). Metoodiliselt lähenesime ülesande püstitusele kvantitatiivselt, st loendati debattides osalenud poliitikute kõnevoorude kestused (minutites) soo ning meediakanali lõikes. Lisaks sõnasaamise kestusele vaatasime, milliste temade ja valdkondadega seoses poliitikud saadetes esinevad ning sõna võtavad.

Debatisaadete analüüsimisel kasutasime audioprogrammi Voicie.me abi, mis võimaldas debattide salvestused automaatse häältuvastusrakenduse abil transkribeerida. Transkriptsioonidest saime andmed iga osaleja kõnevooru kestuse kohta, mis võimaldas iga saate nais- ja meeskandidaatide sõnasaamise mahu eraldi kokku arvutada.

1.3. Meediakajastuste standardiseeritud kontentanalüüs

Analüüsi teiseks suuremaks uurimisküsimuseks oli selgitada välja, milline on poliitikute meediakajastuse sisu soost tulenevalt (ptk 4.1.). Selleks kasutasime standardiseeritud **kontentanalüüsi**, mis võimaldas mh välja selgitada:

- milline on meediatekstis poliitiku roll, st kas teda esitletakse artiklis pigem kõrval- või peategelasena,
- millises valdkonnas poliitikut esitletakse – kas pigem tööga või eraeluga seotult,
- kuidas poliitikut nimetatakse – kas tema poole pöördutakse, kasutades ainult eesnime, eesnime ja perekonnanime koos, ametinimetuse või tiitli kaudu,
- milline on artikli tonaalsus poliitiku suhtes, kasutatud stiil jne.

Uurimisküsimustele vastamiseks olid vaatluse all **perioodil 03.01–02.03.2019** ilmunud **üleriigilise ja piirkondliku levikuga päeva- ja nädalalehtede ning nende veebiväljaannete tekstid**. Analüüsist jäi välja muukeelne, valdkondlik ja sotsiaalmeedia. **Poliitikutest olid vaatluse all Riigikogu XIV koosseisus esindatud erakondade üleriigiliste nimekirjade esimesed viis naist ja esimesed viis meest ning neid puudutavad artiklid**. Kõikide meedialugude põhjal moodustati andmebaas, millest võeti **juhuslikkuse alusel valimisse 10 artiklit iga poliitiku kohta**. Kokku analüüsiti 220 artiklit. Artiklite otsinguks kasutati taas Stationi otsingumootorit, järgides samu põhimõtteid, mis on juba kirjeldatud punktis 2.1.1.

Kontentanalüüsi läbiviimiseks lepidi eelnevalt kokku olulisemates koodides ja kategooriates, mille kohta tekstidest vasteid otsiti. Näiteks koodile „emotsionaalsus“ võib leida tekstist viited, nagu „rahulik“, „jõuline“, „sõbralik“, koodile „välimus“ aga näiteks „kandis seelikut“, „oli viisakas ülikonnas“, koodile „teema“ vastaks aga näiteks „välispoliitika“, „avalik haldus“, „riigikaitse“, „peresuhted“, „meelelahutus“ jne. (Lõplikku koodide ja kategooriate loetelu vt Lisast 3). Tulemused koondasime andmebaasi, kus on koode võimalik ühendada kategooriateks ning hinnata, kuivõrd erinevad poliitikute meediakajastused soo järgi. Saadud tulemusi analüüsisime järgnevalt nii kvantitatiivselt (peamiselt esinemissageduste kaudu) kui ka kvalitatiivselt, tuvastamaks mustreid, kuidas soost tulenevalt poliitikuid meedias esitletakse.

1.4. Meediakajastuste kvalitatiivne sisuanalüüs

Analüüsi viimase etapina viisime läbi nais- ja meespoliitikute kohta ilmunud meediakajastuste süvaanalüüsi – kvalitatiivse sisuanalüüsi, kus oli eesmärgiks välja selgitada, milliseid soolistatud diskursusi Eesti meedias poliitikutest rääkides kasutatakse (ptk 4.2.). Meediatekstide sisuanalüüsiga soovisime leida tekstinäiteid, kus poliitiku sugu näib määravat kajastuse sisu, tonaalsuse, keelekasutuse või hinnangu poliitikule.

Analüüsi hõlmati XIV Riigikokku kandideerinud erakonnajuhtidega seotud meediakajastused, mis ilmusid eestikeelses trüki- või veebimeedias ajavahemikul 03.01–02.03.2019. Meediatekstide valimi kitsendasime žanrist tulenevalt arvamus- ja persoonilugudele, et oleks võimalik keskenduda konkreetse isiku põhjalikumale meediakäsitlusele.

Analüüsi ettevalmistavas etapis lepidi kokku kriteeriumites, mille kohta meediatekstidest teavet saada sooviti (vt Lisa 5). Järgnevalt täideti koodijuhendi alusel iga valimis olnud artikli kohta ankeet asjakohase teabega (sh analüütiku kommentaarid, väljavõtted, tsitaadid). Kokku analüüsiti kvalitatiivse sisuanalüüsi käigus 33 artiklit.

Nii kontent- kui ka kvalitatiivse sisuanalüüsi osades toodud tsitaatide allajoonimised pärinevad analüüsi autoritelt, et rõhutada mingit tekstiosa. Vältimaks konkreetsete isikute meediakuvandi teatud aspekti tahtmatut võimendamist, asendasime tsitaatides poliitiku nime vastavalt märkega „[naispoliitiku nimi]“ või „[meespoliitiku nimi]“, samuti ka „[naispoliitik]“ või „[meespoliitik]“.

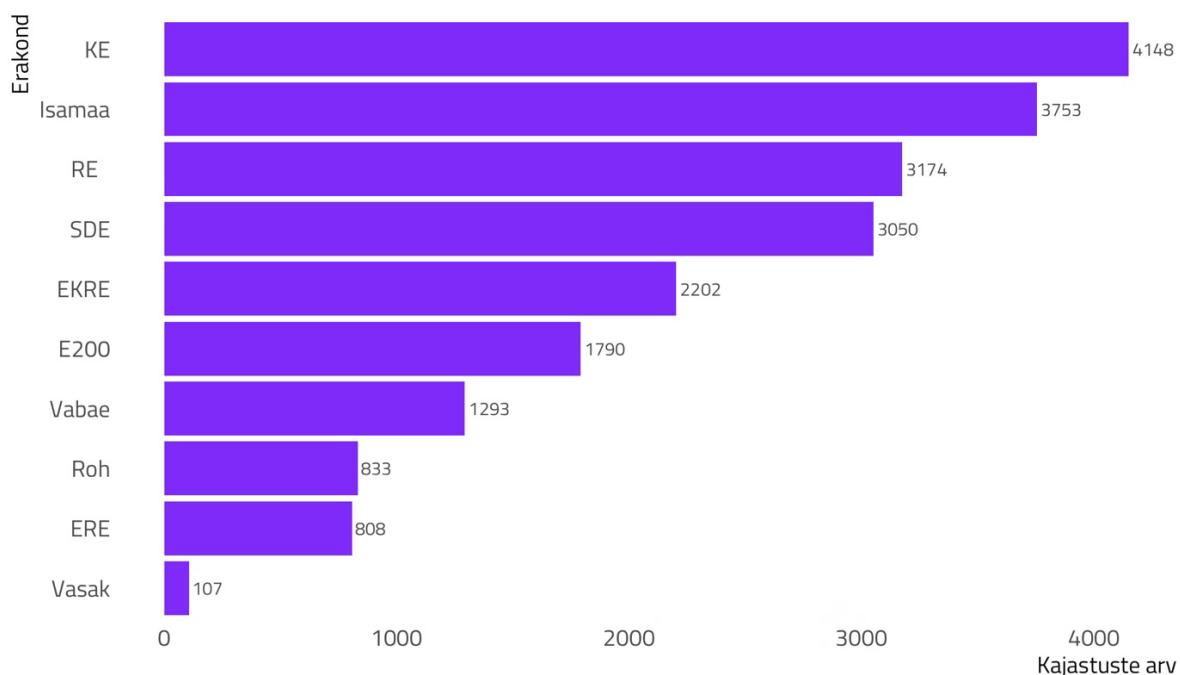

2. Kui palju kajastatakse meediatekstides naisi, kui palju mehi?

Selgitamaks välja, mil määral erineb poliitikute meediakajastuse maht poliitiku soost tulenevalt, viisime läbi kvantitatiivse meediaanalüüsi. See keskendus 2019. aastal Riigikogu valimistel osalenud erakondade üleriikliku nimekirja esimese 25 kandidaadi meediakajastusele. Analüüsisime kõiki eestikeelseid 03.01.2019 kuni 02.03.2019 (st päev enne valimisi) avaldatud ja meediamonitooringu keskkonnas Station indekseeritud meediakajastusi, kus mainiti vähemalt üht 236 poliitikut, kes olid esindatud erakondade üleriigiliste valimisnimekirjade esimese 25 kandidaadi seas (erandiks on Eestimaa Ühendatud Vasakpartei puhul kaasatud 11 poliitikut ehk terve nende nimekiri. Vt ka Lisa 2.). Kogu valimis oli kokku 161 meest ning 75 naist. Naisi oli valimis oluliselt vähem, sest naisi on valimisnimekirjade eesotsas meestest vähem.

Kõigi 236 poliitiku peale oli meediakajastusi kahe kuu jooksul kokku 21 158 ühikut. JOONISEL 1 on näha meediakajastuste arv erakondade lõikes. Kõige rohkem meediakajastusi said valimiseelse perioodi jooksul Keskerakonna (edaspidi ka KE) 25 esimest kandidaati, kellele järgnesid Isamaa Erakonna (edaspidi Isamaa) ning Reformierakonna (RE) kandidaadid.

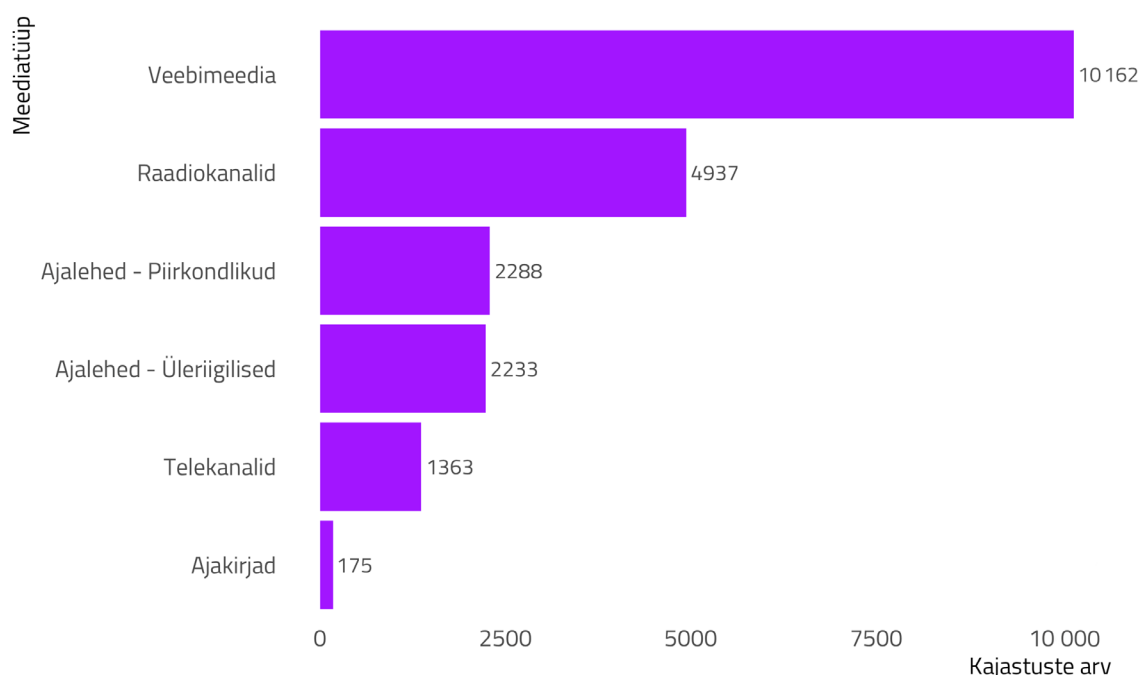
JOONIS 1. Meediakajastuste arv erakondade lõikes

Allikas: autorite arvutused

Erinevaid meediatüüpe oli valimis kokku kuus – veebimeedia, raadiokanalid, piirkondlikud ning üleriigilised ajakirjad, telekanalid ja ajakirjad. Kõige rohkem kajastati valimiseelsel perioodil erakondade 25 esikandidaati veebimeedias ning kõige vähem ajakirjades (vt JOONIS 2).

JOONIS 2. Meediakajastuste arv meediatüübi lõikes

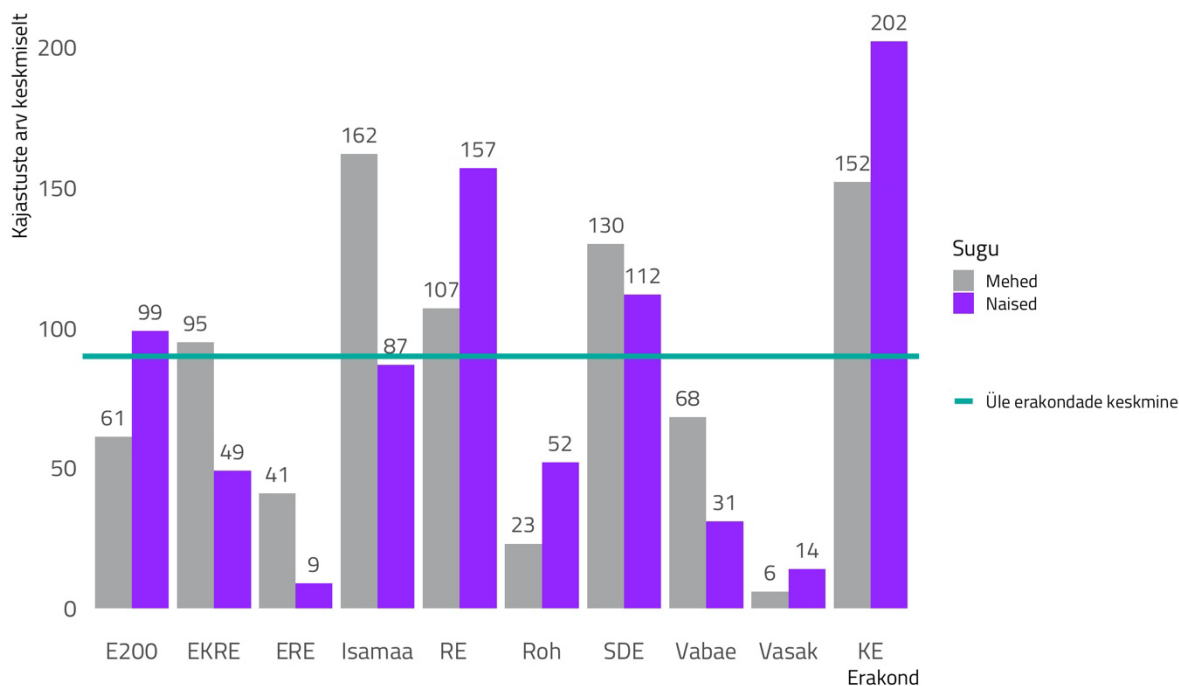
Allikas: autorite arvutused

Järgnevalt tutvustame erinevate võimalike tegurite mõju (sh tegurite kombinatsiooni koosmõju) meediakajastusele (sugu, positsioon valimisnimekirjas) ja Riigikokku pääsemisele (kajastuste arv, sugu).

2.1. Erakondade kandidaatide meediakajastused soo lõikes

Soovisime välja selgitada, mil määral kajastati meedias erinevate erakondade nais- ja meesliikmeid ning kas kajastuse määras on soost tulenevalt erinevusi (vt JOONIS 3). Tulemustest nägime, et kõige rohkem meediakajastust said analüüsitaval perioodil ametis oleva peaministri erakonna – Keskerakonna – poliitikud. Osalt mängib siin rolli valitsusjuhi positsiooniga kaasnev suurem meediakajastus, lisaks seletab seda aga Euroopa Parlamendi liikme Yana Toomi ning Keskerakonna naissoost ministrite Kadri Simsoni ja Mailis Repsi sagedane esinemine meedias. Keskerakond oli ka ainsaks erandiks, kus erakonna juht on küll mees, aga erakonna naised said keskmiselt rohkem kajastusi kui selle erakonna mehed. Üldjuhul said naised oma erakonna meestega võrreldes keskmiselt rohkem meediakajastusi erakondades, kus erakonna juhiks oli samuti naine: Eesti 200 (edaspidi ka E200), Reformierakond, rohelised ja Eestimaa Ühendatud Vasakpartei.

JOONIS 3. Keskmine kajastuste arv erakondade ja soo lõikes

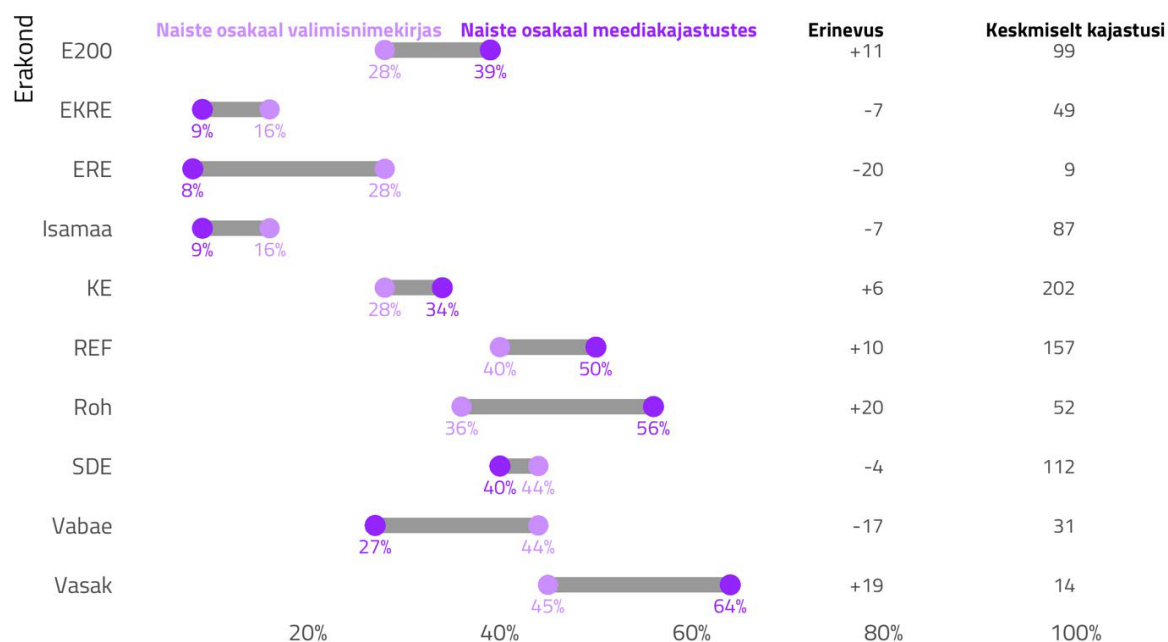
Allikas: autorite arvutused

Järgnevalt uurisime naiste suhtelist esindatust meediakajastustes. Kuivõrd mehi ja naisi ei olnud erakondade 25 esinumbri hulgas võrdselt, siis võisime eeldada, et meediakajastuste arv, kui see on sooliselt tasakaalus, peaks olema samas proportsioonis naiste ja meeste osakaaluga nimekirjade eesotsas.

Tulemustest nägime, et sotsiaaldemokraatide ja Keskerakonna naised said meediakajastust enam-vähem proportsionaalselt oma esindatusega nimekirjades – sotsiaaldemokraatidest naised said meediakajastust nelja protsendipunkti võrra vähem ning Keskerakonna naised kuue protsendipunkti võrra rohkem, kui oli nende osakaal valimisnimekirjas (vt JOONIS 4).

Kõige enam kajastust võrreldes naiste osakaaluga valimisnimekirjas said naissoost kandidaadid aga erakonnas Eestimaa Rohelised (20 protsendipunkti vahet naiste osakaaluga nimekirjas), Vasakparteis (19 protsendipunkti vahet naiste osakaaluga nimekirjas) ja erakonnas Eesti 200 (10 protsendipunkti vahet naiste osakaaluga nimekirjas). Naiste kajastus oli suurem seega erakondades, mille juhiks oli samuti naine. Võrreldes naiste osakaaluga valimisnimekirjas, said kõige vähem kajastust naised, kes kuulusid Elurikkuse Erakonda (20 protsendipunkti vähem kui naiste osakaal nimekirjas), Vabaerakonda (edaspidi ka Vabae) (17 protsendipunkti vähem kui naiste osakaal nimekirjas) ning Eesti Konservatiivses Rahvaerakonna (edaspidi EKRE) ja Isamaa (mõlemal seitse protsendipunkti vähem kui naiste osakaal nimekirjas) ridadesse.

JOONIS 4. Naised valimisnimekirjas ja meediakajastustes: osakaalude võrdlused

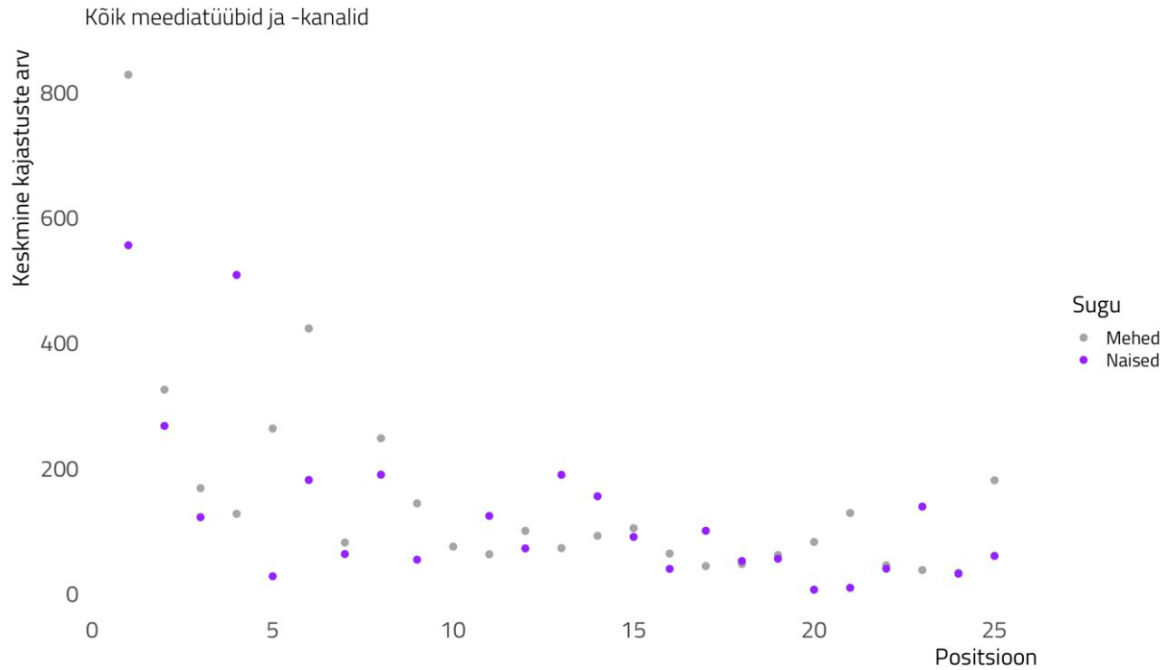
Allikas: autorite arvutused

2.2. Positsioon ja meediakajastused

Valimisnimekirja eesotsas asetsemine toob kandidaadile eeldatavalt kaasa suurema meediatähelepanu. Uurisime, kuidas on positsioon nimekirjas seotud meediakajastuste arvuga. Selgus, et valimisnimekirja kõrgemal positsioonil asetsedes oli kõrgem ka keskmine kajastuste arv ning seda üpris võrdselt nii meeste kui ka naiste puhul (vt JOONIS 5). Esimesel kohal olevate meeste keskmine meediakajastuste arv oli oluliselt kõrgem kui nimekirja eesotsas olevatel naistel. Samas, meessoost esinumbrite meediakajastuste ülekaal oli seotud peaministrina ametis oleva kandidaadiga, kes sai seoses oma valitsusjuhi rolliga meedias sagedamini sõna kui teised kandidaadid. Kuna peaminister Jüri Ratas on meessoost, avaldas tema meediakajastuste arv esinumbri meeste kajastuste arvule olulist mõju. Vahetult enne 2019. aasta valimisi ei olnud ministrina ametis ühtegi teist meessoost poliitikut, kes oleks kandideerinud valimistel oma erakonna üleriigilise nimekirja esinumbriks, nt Jevgeni Ossinovski oli ministriametis vaid kuni maini 2018.

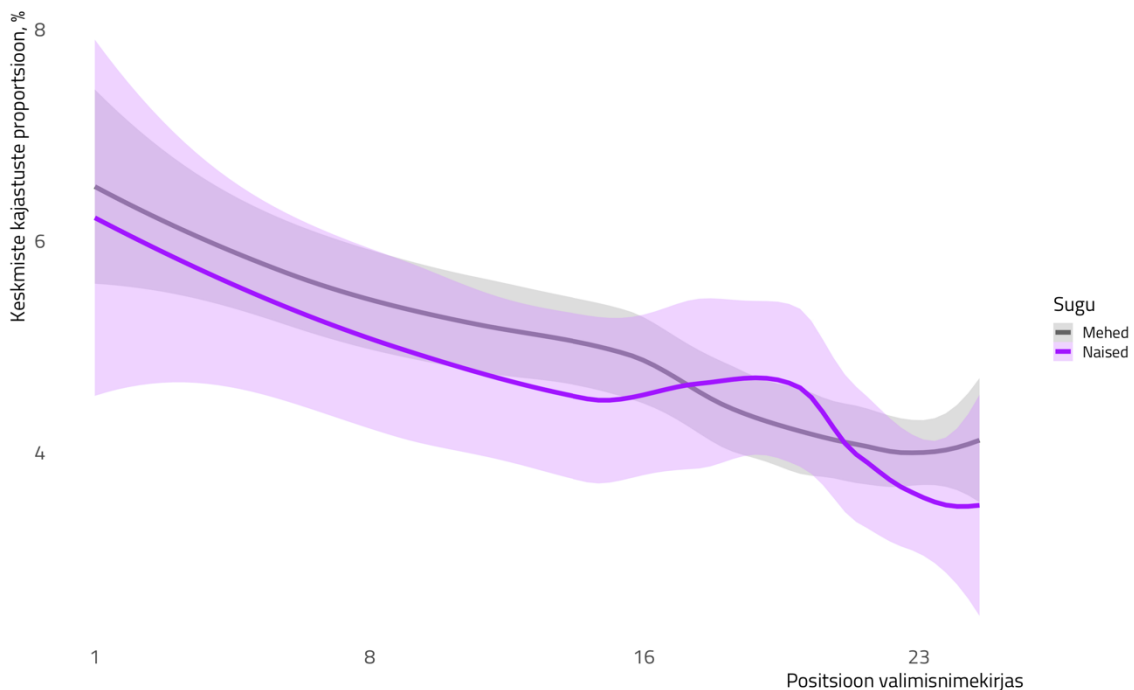
Lisaks illustreerib JOONIS 5, et valimisnimekirjade esikandidaatide võrdluses erines meediakajastuste arv rohkem kui nende kandidaatide omavahelises võrdluses, kes asusid 10.–25. kohal, st suhe meediakajastuste ja nimekirja positsiooni vahel pole lineaarne, vaid eksponentsiaalne. Et märguvalja võrdsustada, asetame nii positsiooni nimekirjas kui ka keskmise meediakajastuste arvu näitajad logaritmilisele skaalale. Logaritmiline skaala aitab ühtlustada andmepunkte ning teha neid omavahel võrreldavaks.

JOONIS 5. Meeste ja naiste meediakajastuste suhe nende positsiooniga valimisnimekirjas

Allikas: autorite arvutused

JOONIS 6. Meeste ja naiste erinevus positsiooni ja keskmise kajastuste arvu (mõlemad logaritmilisel skaalal arvatuna) lõikes

Allikas: autorite arvutused

Logaritmilist skaalat kasutav JOONIS 6 näitab, mitu protsenti tõuseb keskmine kajastuste arv, kui kandidaadi positsioon nimekirjas tõuseb või langeb. Nii naiste kui ka meeste puhul said valimisnimekirjades eespool olevad kandidaadid keskmiselt rohkem meediakajastust kui tagapool olevad kandidaadid. Kuigi mehed said naistest enamjaolt veidi rohkem meediakajastusi, siis ei

erinenud nende meediakajastus väga oluliselt naiste omast (vt heledamas toonis märgitud 95% usalduspiire). Võrreldes meestega, olid naistel meediakajastuste keskmise usalduspiirid pisut laiemad, ehk teisiti öeldes, meeste puhul oli meediakajastuste hulk stabiilsem, selles ei esinenud nii palju kõikumisi kui naiste puhul. Naiste meediakajastuste arvu suurem kõikumine tuli eriti esile nimekirja esimestel positsioonidel. On naiskandidaate, kes asetsevad erakondade valimisnimekirjade esikohtadel, kuid said tunduvalt vähem meediakajastusi, võrreldes teiste naistega sarnastel positsioonidel. Sellist sugude lõikes esinevat varieeruvust võib seletada sellega, et erakondade seas, mida analüüsi all olnud ajal juhtis naine, oli erakonna edukuse mõttes märksa enam heterogeensust kui erakondade hulgas, mida juhtis mees. Teisisõnu, naine juhtis nii üht Eesti suurimat ja mh ka XIII Riigikogu koosseisu kuulunud erakonda – Reformierakonda – kui ka parteisid, mis Eesti poliitikamaastikul (veel) edu saavutanud ei olnud, sh XIII Riigikogu koosseisu ei kuulunud – E200, Erakonda Eestimaa Rohelised ning Vasakparteid –, samas kui erakonnad, mida juhtis mees, olid erakonna edukuse mõttes märksa homogeensemad, mis mh väljendub selles, et kõik mehe juhitud erakonnad peale Elurikkuse Erakonna (ERE) kuulusid XIII Riigikogu koosseisu. Seega on ootuspärane, et erakondade naissoost esikandidaatide meediakajastuse arvud erinesid suuremal määral kui erakondade meessoost esikandidaatide meediakajastuse arvud.

2.3. Meediakajastuse ja Riigikokku pääsemise vaheline seos

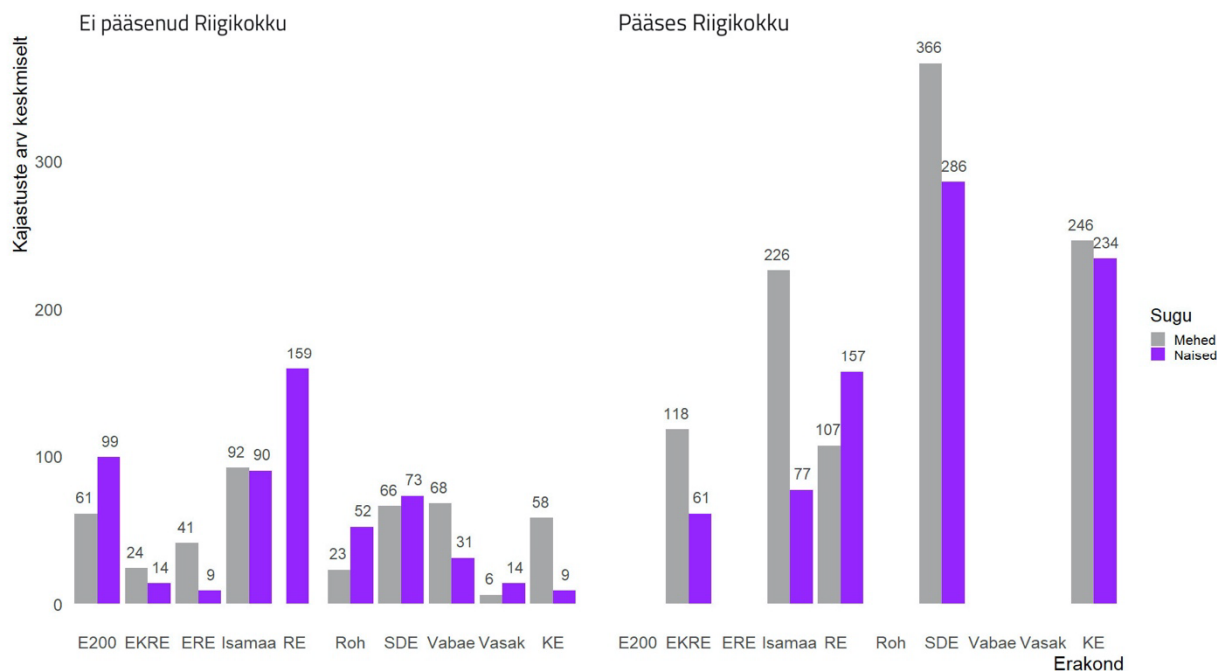
Analüüsist nähtus, et kandidaadid, kes Riigikokku pääsesid, esinesid meedias sagedamini võrreldes nendega, kes Riigikokku ei pääsenud (vt JOONIS 7). Täiendavalt kontrollisime, kas seos Riigikokku pääsemise ning meediakajastuste mahu vahel on põhjuslik (vt Lisa 1)¹. Tulemustest selgubki, et kõige enam mõjutab Riigikokku pääsemist meediakajastuste arv – seega saame väita, et **mida rohkem saab kandidaat meediakajastust, seda suurem on tal tõenäosus Riigikokku pääseda**. Pisut väiksemat mõju (mis ei ole aga statistiliselt oluline) omab Riigikokku pääsemisel positsioon valimisnimekirjas, st mida kõrgem positsioon, seda suurem tõenäosus on inimesel Riigikokku pääseda. Lisaks ilmnes analüüsist, et sugu ei oma Riigikokku pääsemisel otsest rolli².

Riigikokku pääsenud erakondades said naised meestest rohkem meediakajastusi ainult Reformierakonnas. Sellesse panustas suuresti esinaine Kaja Kallas. Riigikogust välja jäänud kandidaatide hulgas oli meediakajastus soo lõikes enam-vähem võrdne Isamaal ning sotsiaaldemokraatidel. Riigikokku mitte pääsenud kandidaatidest said Eesti 200, roheliste, sotsiaaldemokraatide ning Vasakpartei naiskandidaadid võrreldes meeskandidaatidega keskmiselt rohkem kajastusi – põhjus võib peituda tõenäoliselt selles, et neid erakondi (v.a sotsiaaldemokraadid) juhtisid naised, kes said võrreldes oma erakonna teiste naiskandidaatidega oluliselt rohkem hääli. Reformierakonna valituks mitteosutunud kandidaadid eristuvad teistest erakondadest seetõttu, et esimese kahekümne viie hulgas olnud mehed valiti kõik Riigikokku, samas kui naistest kõik valituks ei osutunud.

1 Viisime läbi binaarse logistilise regressioonianalüüsi, kus sõltuvaks tunnuseks on Riigikokku pääsemine (taustakategooria on „ei pääsenud Riigikokku“) ning sõltumatuteks tunnusteks sugu, positsioon valimisnimekirjas ning meediakajastuste arv.

2 Positsiooni tunnuse puhul tuleb arvesse võtta, et kõrgem positsioon valimisnimekirjas omab positiivset mõju Riigikokku pääsemisele juhul, kui vaatluse all on erakonnad, kes ületasid valimistel 5% künnise. Antud juhul moonutavad tulemusi parteid, kes Riigikokku ei pääsenud, kuid kelle esinumbrid said siiski oluliselt meediakajastusi. Samuti peab arvestama, et antud juhul vaatasime ainult esimest 25 kandidaati valimisnimekirjades, mis võib samuti tulemustele mõju avaldada – mõnel juhul panevad erakonnad palju meediakajastust ning hääli saavaid kandidaate ka nimekirja lõppu.

JOONIS 7. Keskmine meediakajastuste arv Riigikokku pääsemise ja soo lõikes

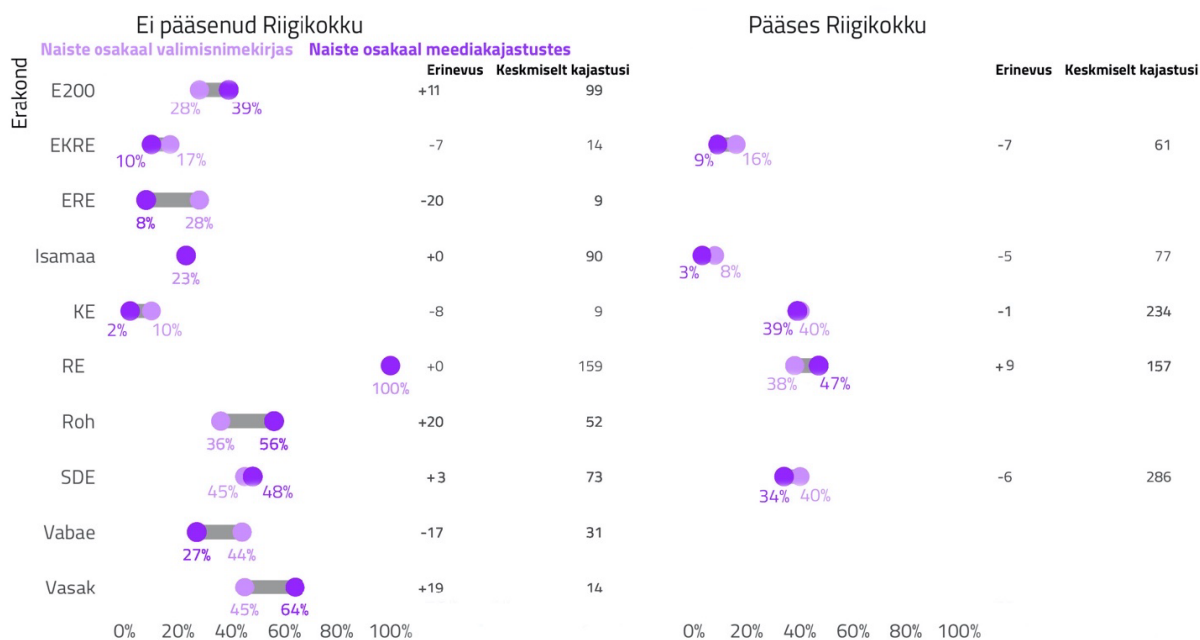

Allikas: autorite arvutused

Ka siin uurisime naiste suhtelist esindatust meediakajastustes. Ehk teisiti öeldes, kas meediakajastuste arvu suhe meeste ja naiste vahel on samas proportsioonis kui mees- ja naiskandidaatide arvude suhe erakonna nimekirjade eesotsas.

Leidsime, et Riigikokku pääsenud erakondade naiste meediakajastus oli võrdlemisi proportsionaalne nende esindatusega valimisnimekirja esimese kahekümne viie seas (vrd JOONIS 4 ja JOONIS 8). Erakondadest, kus naiste meediakajastuste hulk oli ebaproportsionaalselt väike, pääses Riigikokku vaid EKRE, kus naised said seitse protsendipunkti vähem kajastusi, kui tasakaal ennustanuks (vrd JOONIS 4 ja JOONIS 8). Riigikogust välja jäänud erakondade seas olid kahe erakonna kandidaatide meediakajastuses aga erinevused. ERE (Elurikkuse Erakonna) naiskandidaadid said 20 protsendipunkti vähem meediakajastust, kui oleks olnud proportsionaalne tulenevalt nende esindatusest valimisnimekirjas. Samal ajal said roheliste naiskandidaadid 20 protsendipunkti rohkem meediakajastusi. Nagu eespool juba mainitud, on erakonna juhil siin suur roll. 2019. aasta valimiste eel olid Reformierakonnal, Eesti 200-l, rohelistel ja Vasakparteil juhtideks naised ning nende erakondade meediakajastuses figureerisid nad meestega võrreldes ebaproportsionaalselt palju (JOONIS 8).

JOONIS 8. Naised valimisnimekirjas ja meediakajastustes: osakaalude võrdlused Riigikokku pääsemise lõikes

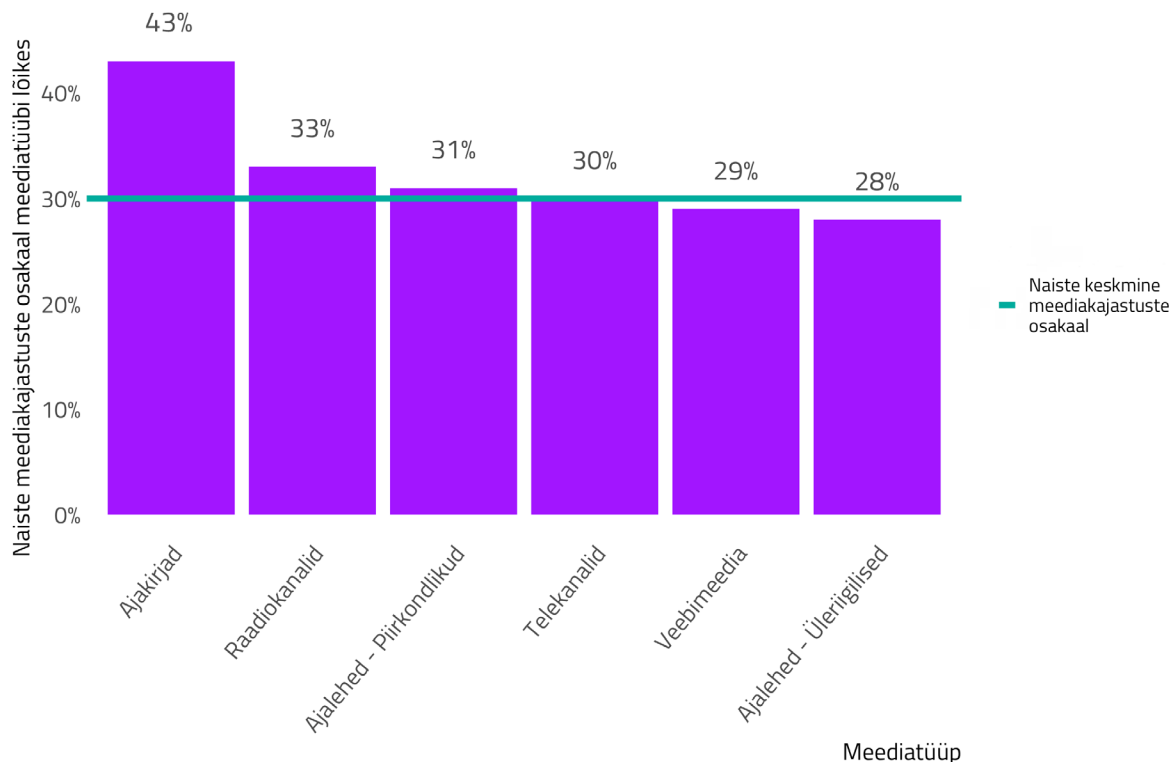
Allikas: autorite arvutused

Naiste meediakajastuste arv jäi kõigi meediatüüpide lõikes meestele oluliselt alla – kõigi valimisnimekirjade esimese 25 seas esindatud naiste keskmine meediakajastuste osakaal moodustas vaid 30%. Naiste meediakajastuste osakaal meediatüübi³ lõikes oli kõige kõrgem ajakirjades (43%) ning kõige madalam üleriigilistes ajalehtedes (28%) (vt JOONIS 9). Samas peab siinkohal arvestama, et esimese kahekümne viie seas kandideerinud naiste osakaal oli ka valimisnimekirjades meestest oluliselt väiksem (32%), mis seletab nende väiksemat meediakajastuste osakaalu.

³ Iga meediatüübi alakategooriad on moodustatud automaatselt meediamonitooringu keskkonnas Station, mistõttu ei pruugi iga meediatüübi lõikes olla kõik alakategooriad esindatud.

JOONIS 9. Naiste meediakajastuste osakaal meediatüübi lõikes

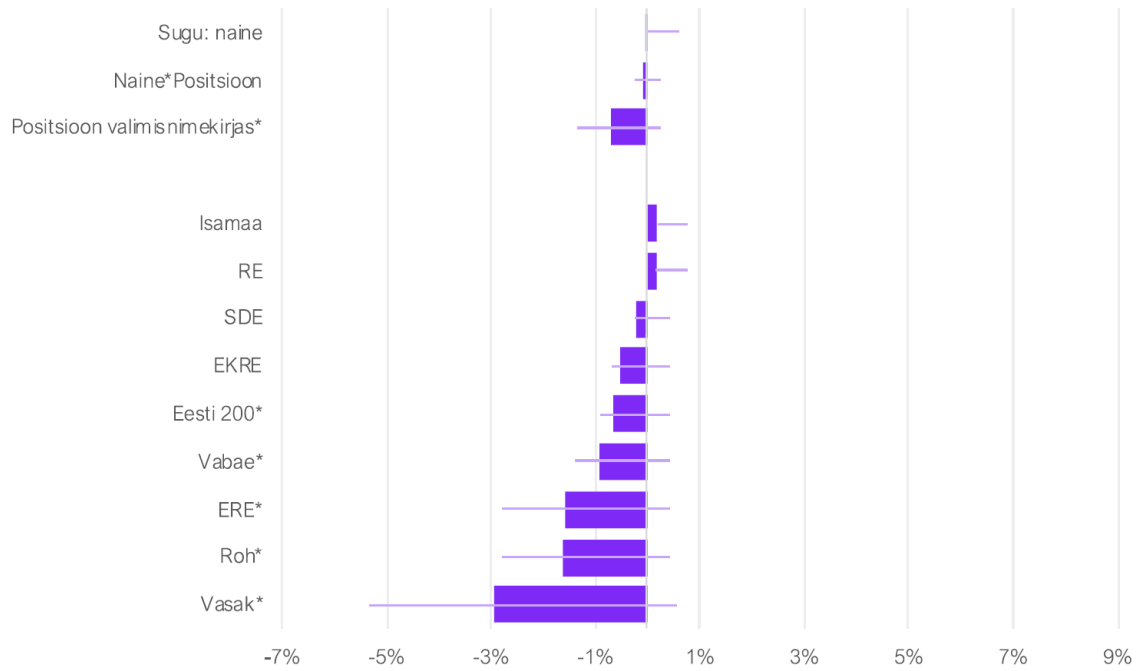
Allikas: autorite arvutused

2.4. Mis mõjutab meediakajastuse mahtu?

Selleks, et hinnata, kas ja kui palju mõjutavad sugu ning muud tunnused valimisnimekirjades sarnasel positsioonil olevate poliitikute meediakajastuse mahtu, viisime läbi lineaarse regressioonanalüüsi, kus sõltuvaks tunnuseks on keskmine meediakajastuste arv logaritmilisel skaalal (vt Lisa 2 ja JOONIS 10). Sõltumatute tunnustena lisasime mudelisse **soo, erakonna ning positsiooni** (samuti logaritmilisel skaalal). Mudelisse lisasime ka soo ning positsiooni tunnuste koosmõju. Tulemustest selgub, et esimese 25 seas sai iga Riigikokku kandideerija keskmiselt 6,3% Riigikokku kandideerijate esimese kahekümne viie kõikidest meediakajastustest. Soo lõikes selgub, et naised saavad meestega võrreldes küll 0,04% vähem kajastusi, kuid see seos ei ole statistiliselt oluline ehk sisuliselt võib väita, et meeste ja naiste kajastuste mahus ei ole suuri erinevusi. Soo statistiline erinevus puudus ka siis, kui mudelisse lisati soo ning positsiooni interaktsioon. Positsioon mängib aga meediakajastuste mahus olulist rolli: iga langus nelja koha võrra (nt 1. positsioonilt 5. positsioonile) tähendas meediakajastuste arvu kahanemist 0,80% võrra ($p < 0,000$, 95% usalduspiirid: -0,94...-0,64).

Erakondade lõikes võrreldi Keskerakonda kõigi teiste erakondadega, kuivõrd Keskerakonna kandidaadid said erakondade lõikes kõige enam meediakajastusi. Eesti 200, Elurikkuse Erakonna, Eestimaa Ühendatud Vasakpartei, Eestimaa Roheliste ning Vabaerakonna kandidaadid said võrreldes Keskerakonna kandidaatidega 0,65%...2,95% vähem meediakajastusi. Ülejäänud erakondade puhul said Isamaa ning Reformierakonna kandidaadid võrreldes Keskerakonnaga keskmiselt 0,18% rohkem kajastusi ning Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna ning Sotsiaaldemokraatliku Erakonna kandidaadid vastavalt 0,54% ning 0,24% vähem meediakajastusi võrreldes Keskerakonna kandidaatidega, kuid nendel juhtudel oli seos statistiliselt ebaoluline.

JOONIS 10. Erinevate muutujate mõju meediakajastusele

Allikas: autorite arvutused

Märkus: Statistiliselt olulised tunnused on joonisel märgitud tärniga. Soo taustakategooria oli mees. Sugu*Positsioon tunnuse taustakategooria oli Mees*Positsioon. Erakonna taustakategooria oli Keskerakond.

Märkus: sõltuv tunnus „keskmine meediakajastus“ ning sõltumatu tunnus „positsioon valimisnimekirjas“ on võetud logaritmilisele skaalale.

Kokkuvõtlikult võib selle mudeli põhjal järeldada, et **kõige rohkem mõjutab meediakajastuste mahtu erakondlik kuuluvus ning pisut vähem ka positsioon valimisnimekirjas** (mida kõrgemal valimisnimekirjas, seda parem positsioon). Sugu ei mängi aga meediakajastuste mahus suurt rolli.

3. Kui palju ja mis teemadel said naised ja mehed kajastust valimisdebattides?

Valimisdebattide analüüsi eesmärk oli selgitada välja, mil määral erineb telemeedias ja raadiosaadetes naispoliitikutele ja meespoliitikutele antav eetriaeg ning teemade jaotus. Peatükk annab ülevaate 2019. aasta Riigikogu valimiste eelsetest erakondade debattidest Eesti Rahvusringhäälingu (edaspidi ERR) kanalites. Oleme analüüsi kaasanud Eesti Televisioonis (ETV) ja Vikerraadios vahemikus 30. jaanuar – 2. märts 2019 eetris olnud kõik valimisdebatid: kokku 15 debatti, neist 10 Vikerraadios ja 5 ETVs.

Debatisaadete analüüsimisel kasutasime audioprogrammi Voicie.me abi, mis võimaldas debattide salvestused automaatse häältuvastusrakenduse abil transkribeerida. Samuti saime transkriptsioonidest andmed iga osaleja kõnevoorude kestuse kohta. Nii saime kokku arvutada igas saates nais- ja meeskandidaatide sõnasaamise mahu. Analüüsi käigus ei arvestanud me, kui palju ja kui pikalt osalejaid katkestati. Tegemist on samas olulise näitajaga, mis väärib tulevikus uurimist, kuna näitab kõneaja kvaliteeti ning loob poliitikust kuvandit.

3.1. Teledebatt kui kampaania otsustav moment

Valimisdebatid mängivad valimiseelses võitluses tähtsat rolli, kuna võimaldavad erakondadel tutvustada oma programme, oma isikut, sh isiklikku sarmi, ning debateerida poliitiliste konkurentidega, esitleda oma valimislubadusi ning väidelda oma poliitiliste vastastega. ETV eetris on erakondade debatid järjepidevalt olnud alates 1992. aastast, neil on suur vaadatavus ning debatte kommenteeritakse hiljem ka trükimeedias. Rahvusringhäälingu väitlused on erakondade esinumbritele ja häälemagnetitele väärtuslikuks platvormiks, kus poliitilist kapitali koguda, silma paista ning valijate poolehoidu võita.

Eesti poliitilise debati kultuuri uurinud Eveli Jõesaar ja Mari-Liis Jakobson (2018) tõdevad, et kohalik debateerimise kultuur näitab aastate jooksul teatud amerikaniseerumise märke, mille peamiseks ilminguteks on ründav stiil ja arutelu fookuse nihkumine sisupoliitilistelt küsimustelt isiksustele – väitlustes pööratakse vähem tähelepanu debateerijate tulevikuvisionile ning enam võimul oleva valitsuse laitmisele või kiitmisele ning kaasdebateerijate strateegiate kommenteerimisele. Kuidas see tendents naiste esinemist debattides mõjutab, on Eestis alles vähe uuritud.

Et valimisväitluste roll valimiseelses võitluses on kaalukas ning ületab oma kanali piire, annavad aimu ka ühismeedia ning ülejäänud meediaväljaannete reaktsioonid ja hinnangud – nii on tavapäraseks saanud valida välja debattide võitjad ja kaotajad.

Seega on asjakohane analüüsida seda, kes ja kui palju saavad Eesti Rahvusringhäälingu poliitilise debati elitaarsel, kaalukal ja konkurentsitihedal areenil sõna.

3.2. Kes juhib Eestis poliitilist debatti?

Eesti meediaväljaannete päevapoliitiline analüüs ning radio ja televisiooni poliitikasaated laiemalt on samamoodi kui globaalsel meediamaastikul **pigem meesajakirjanike pärusmaa**. Nii avaneb ka ERRi valimisdebattides sooliselt tasakaalustamata pilt, kus **päevapoliitikat tõlgendab vaataja-kuulaja jaoks eelkõige meessaatejuht**. Vikerraadio ja ETV 15 valimisdebatti juhtis kokku seitse erinevat saatejuhti. Seejuures oli kõige levinumaks saadete tandemjuhtimine, mis iseenesest soosiks lahendust, kus

debatijuhtidena oleks kaasatud nii mehi kui ka naisi, kuid enamikul juhtudel otsustati debati ohjamise vastutus jagada kahe meessaatejuhi vahel. Rahvusringhäälingu eetris oli valimiste eel poliitilise vestluse juhi rollis kõigest üks naine. ETV formaat nägi ette kõigiks debattideks saatejuhtide tandemi, millest nelja väitlust juhtis meestandem ning vaid ühes debatis oli üheks saatejuhiks kahest naine.

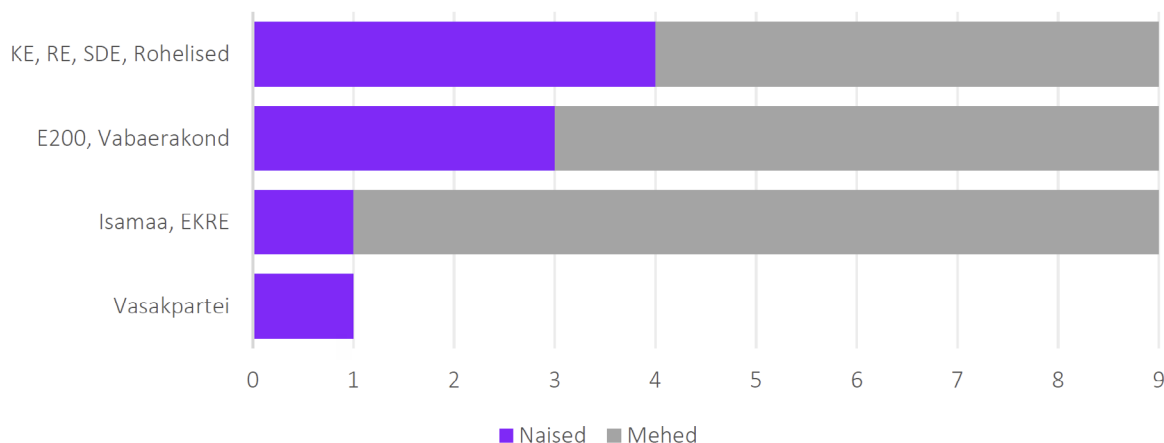
Niisi on väitlussaadete **telepilt meestekeskne**. 2015. aasta valimistel ei olnud ETV ekraanil ühtegi naissaatejuhti ja viimaste (s.o 2019. a) Riigikogu valimiste eel oli ERRi tele-eetris esindatud üks naissoost saatejuht. Valimisdebattide ajalukku veel rohkem tagasi vaadates näeme, et ETV eetris ohjas debatte 2011. aastal meessaatejuhtide seas taas vaid üks naine, 2007. aastal ei olnud naisi jällegi mitte ühtegi. Seega võib naiste puudumist rahvusringhäälingu poliitikadebattide juhtimises pidada juurdunud traditsiooniks.

3.3. Kes saab valimisdebatis sõna?

Kokku osales kõigis ERRi tele- ja raadiodebattides naispoliitikuid 27 ja meespoliitikuid 51 korral (konkreetsed isikuid oli kokku vähem, sest osa külalisi, näiteks peaministrikandidaadid, osalesid mitmes saates). **Naised moodustasid kõigist saatekülalistest 35%**. Vikerraadio valimisdebattides osales 38 kandidaati, neist 15 naist (39%) ja 23 meest (61%). ETV debattides osales 40 kandidaati, neist 12 (30%) naist ja 28 (70%) meest.

Kui vaadata poliitikute soolist esindatust erakondade lõikes, siis oli **avalikesse väitlustesse kõige vähem naiskandidaate välja panna EKRE-I ja Isamaal**. Mõlemat erakonda esindasid debattides üks naine ja kaheksa meest. Keskerakonna, roheliste, sotsiaaldemokraatide ja Reformierakonna kandidaatide jaotus oli võrdsem – neid erakondi esindasid debattides neli naist ja viis meest. Sama tulemus on rohelistel. Vabaerakonda ja Eesti 200 esindasid debattidel kolm naist ja kuus meest. (vt ka JOONIS 11)

JOONIS 11. Nais- ja meespoliitikute arv debattides erakondade lõikes

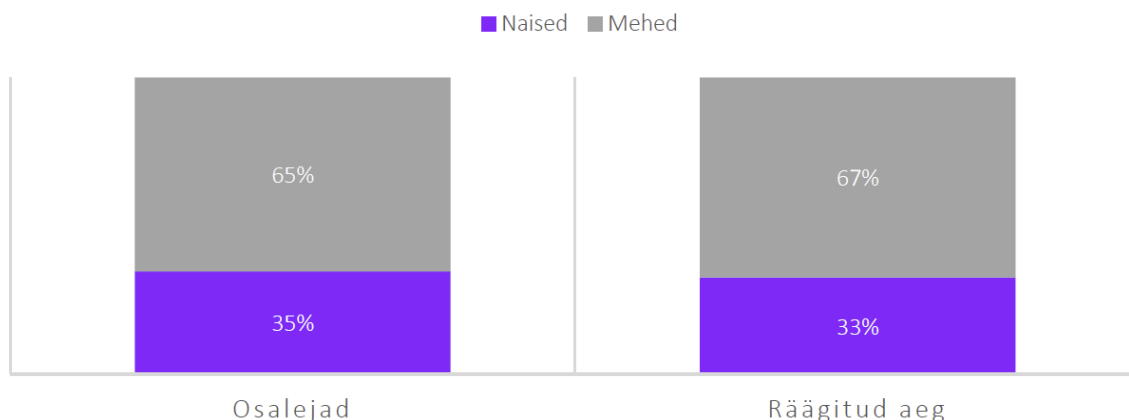
Allikas: autorite arvutused

Kui võrrelda nais- ja meeskandidaatide proportsiooni meediaesinejate seas sellega, kui palju oli naisi ja mehi erakondade valimisnimekirjades, siis on valimisnimekirjadesse ja eetrisse pääsenud naiste proportsioon sarnane – erakondade nimekirjades oli naisi 32% ning debattides 35%.

3.4. Kui palju saavad nais- ja meeskandidaadid sõna?

Kokku kõnelesid valimiseelsetes debattides erakondade esindajad veidi üle 14 tunni, seejuures said naiskandidaadid sõna umbes 4,5 h ja meeskandidaadid 9,5 h ulatuses. Naisi oli debattides 35% ning nende esinemised võtsid 33% kõigist debattides poliitikutele antud kõnevoorudest. Naiste esindatus debattides on seega üsna sarnases proportsioonis nende sõnasaamise ajalise mahuga. (vt ka JOONIS 12)

JOONIS 12. Naiste debattides osalemise määr ja sõnasaamise maht

Allikas: autorite arvutused

Vikerraadio debattides osalevate naiskandidaatide osakaal oli 39% ja poliitikuile antud kõnevoorudele kulunud saateajast said nad sisustada 35%. Kui võrrelda kandidaatide sõnasaamise aega, siis paistavad raadiodebatid võrreldes televisiooniga silma oluliselt suurema varieeruvusega selle osas, kes kui palju rääkida saab. Nii on mõnes saates külalisi, kelle sõnasaamise maht viie külalise kohta ületab kolmandiku kogu räägitud ajast ning kui saatejuht ei seisa võrdse sõnasaamise eest, siis saavad osad kandidaadid sõna kaks kuni kolm korda vähem. See, **kui palju saates esindatud poliitik tegelikult sõna saab, sõltub seega teistest asjaoludest, sh nii poliitiku kogemusest, prominentsusest kui ka saatejuhi tähelepanelikkusest.**

ETV debattides osales naisi 30%, kes **said sõna 29% kogu eetriajast**, mis oli poliitikute sisustada. Võrreldes Vikerraadio väitlustega, oli ETV debattide sõnasaamise jaotus kandidaatide võrdluses veidi ühtlasem (kuid mitte võrdne) ja nii suuri soolisi ja/või erakondlikke erinevusi ei esinenud. **Kõige võrdsem oli sõnavoorude tasakaal olulisimas väitluses ehk ETV peaministri kandidaatide debatis**, kus kõige enam sai eetriaega Jüri Ratas (12 minutit, kokku 16% ajast) ning vähim Kristina Kallas (8 minutit, 10% ajast) (vt TABEL 1). Selle põhjuseks on tõenäoliselt rangem debatipidamise reeglistik ja saadete ülesehitus, kus kandidaatidele anti sõnavooruks rangelt ette määratud aeg (1 minut). Siiski ei tähenda ka rangete reeglite kehtestamine seda, et eetriaeg jaguneks kandidaatide vahel võrdselt.

TABEL 1. ETV peaministri kandidaatide debatis osalejate sõnasaamise maht

Osaleja	Erakond	Sugu	Sõnasaamise maht
Jüri Ratas	Keskerakond	M	16%
Kaja Kallas	RE	N	13%
Mart Helme	EKRE	M	13%
Jevgeni Ossinovski	SDE	M	13%
Helir-Valdor Seeder	Isamaa	M	12%
Züleyxa Izmailova	Rohelised	N	12%
Kaul Nurm	Vabaerakond	M	11%
Kristina Kallas	Eesti 200	N	10%

Allikas: autorite arvutused

3.5. Millistel teemadel saavad sõna nais- ja meespoliitikud?

Traditsiooniline elualade kaksikjaotus nn naiste ja meeste erialadeks kantakse sageli poliitikasse üle ning nõnda saab tervishoiust, sotsiaalhoolekandest ja haridusvaldkonnast „naiste pädevusala“, samas kui välispoliitika, majandus ning justiitsvaldkond jäävad meeste pärusmaaks (Eagly ja Karau, 2002). Neid rolle jõustab ning kannab ajas edasi soolise raamistamise teel meedia. Seetõttu uurisime, kas ja kuidas paistab selline teemade sooline jaotus välja ka Eesti poliitilises debatis.

ETV valdkondlikes debattides olid naised kas täiesti nähtamatud või väga tagasihoidlikult esindatud välis- ja julgeolekupoliitika väitluses (saates ei olnud ühtegi naispoliitikut) ja **majanduspoliitika debatis** (1 naine, 13% kõigist osalejatest). Selles osas kehtib siin eelmainitud muster naiste-meeste pädevusvaldkondadest. Ülejäänud ETV debatted olid osalejate poolest sooliselt tasakaalus. Vikerraadio debattides oli naiste esindatus kõige madalam ehk 20% regionaalelu ja maaelu; demograafia, sisserände ning töökäte puuduse ning tuleviku Eesti debattides (kõigis 20%) (vt ka TABEL 2). Positiivsena võib välja tuua, et 2019. aasta valimiskampaania peaministri kandidaatide debatis oli kõigi aegade rekordarv naisi, kuna naissoost peaministri kandidaat oli kolmel erakonnal kaheksast saatesse kutsutust. Erandina võib veel välja tuua Vikerraadio debati keskkonnahoiu ja majanduse edendamise teemal, kus saatejuht Arp Müller tõdes saate alguses, et palus erakondadel väitlusesse välja pakkuda naised. Sellist praktikat võib pidada ajakirjaniku teadlikuks katseks debatte sooliselt enam tasakaalustada ning sellist praktikat võiks tulevikus laiendada.

TABEL 2. Debattides osalejad teemade lõikes

Saate teema	Kanal	Naiste osakaal saates	Naiste sõna-saamise osakaal
Arstiabi kättesaadavus ja omastehoolekanne	Vikerraadio	40%	43%
Tuleviku Eesti – haridus, teadus, innovatsioon	Vikerraadio	20%	13%
Keskkonnahoid ja majanduse arendamine	Vikerraadio	100%	100%
Lõimumine, ühiskonna sidusus	Vikerraadio	40%	37%
Demograafia, sisseränne, töökäte nappus	Vikerraadio	20%	24%
Regionaalareng ja maaelu	Vikerraadio	20%	10,8%
Peaministri kandidaatide valimissaade „Vastasseis I” (Kristina Kallas, Helir-Valdor Seeder)	Vikerraadio	50%	39%
„Vastasseis II” (Kaja Kallas, Jüri Ratas)	Vikerraadio	50%	49%
„Vastasseis III” (Züleyxa Izmailova, Kaul Nurm)	Vikerraadio	50%	49%
Sotsiaalpoliitika, pensionid, tervishoid	ETV	50%	46%
Haridus- ja teaduspoliitika	ETV	50%	54%
Välis- ja julgeolekupoliitika	ETV	0%	0%
Majandus	ETV	13%	12%
Peaministri kandidaatide vastasseis	ETV	38%	35%

Allikas: autorite arvutused

4. Kuidas kajastatakse meedias nais- ja meespoliitikut?

Tekstianalüüsi käigus otsisime vastust küsimusele, kuidas erineb naispoliitikute kajastus meediaartiklites meespoliitikute omast. Näiteks vaatasime, milliseid omadusi ja pädevusi poliitikutele artiklites omistatakse ning kas need erinevad sooliselt, millises rollis ja millise teema või valdkonnaga seonduvalt poliitikud artiklites figureerivad ja milline hinnang artiklites poliitikutele antakse. Fookuses oli tekstide sõnakasutus, sh selle kaudne tähendus. Koodid ja kategooriad, mille kohta tekstidest teavet otsisime, leiab lisast 3.

Tekstianalüüsi esimeses etapis kasutasime standardiseeritud kontentanalüüsi. Selle käigus võtsime vaatluse alla XIV Riigikogu koosseisu⁴ kandideerinud erakondade üleriigilistest valimisnimekirjadest **viie esimese meespoliitiku** ja **viie esimese naispoliitiku** meediakäsitluse. Valimisse kaasasime meediatekstit, mis olid ilmunud üleriigilistes või piirkondlikes meediaväljaannetes, nii trüki- kui ka veebimeedias ajavahemikul **03.01.–02.03.2019. a.** Nende hulgast valisime juhuslikkuse alusel **iga kandidaadi kohta viis artiklit.** Kui poliitiku kohta oli kokku ilmunud viis artiklit või vähem, siis analüüsiiti kõiki neid, mis eelnimetatud kriteeriumidele vastasid. Analüüsiks koostati kodeerimisjuhend koos koodide ja kategooriate loendiga, mis oli aluseks artiklite sisu süstemaatilisel ning struktureeritud tõlgendamisel. Selle tulemusena loodi andmebaas, mis sisaldas kandidaadi kohta andmeid, artikli metaandmeid ning kodeerimise tulemusi.

Vaatluse all olnud artiklitest oli kõige rohkem **uudislugusid ja meediareportaaze** – ja seda nii meeste kui ka naiste puhul üsna võrdselt (vastavalt 64% ja 66%). Sellele järgnesid arvamuskirjed (vastavalt 15% ja 16%), naiste puhul oli veidi rohkem ka intervjuusid (11% naised, 5% mehed). Ülejäänud žanreid (persoonilood, meelelahutus, juhtkiri jm) oli valimis sugude lõikes veelgi vähem.

Kuna standardiseeritud kontentanalüüsi väljund on peamiselt kvantitatiivne (näidates teatud tunnuste esinemissagedust) ja võimaldab uurida ennekõike tekstide eksplitsiitset sisu, poliitikute käsitlus artiklites oli sageli üsna pinnapealne, siis soovisime **meediatekste uurida täiendavalt kvalitatiivse sisuanalüüsi** abil. See võimaldab analüüsida nais- ja meespoliitikut käsitlevate artiklite tähendust sügavuti ning tuvastada mh tekstide latentset sisu. Selles analüüsifaasis kohandasime valimit ning võtsime vaatluse alla Riigikogu XIV koosseisu kandideerinud **kõigi erakondade peaministri kandidaatide** trüki- või veebimeedias ilmunud meediakajastuse Riigikogu valimiste eelsel perioodil (ajavahemikul **03.01.–02.03.2019. a.**) Tekstide valimisse võtsime arvamuskirjed, intervjuud, portreelood, kus poliitik oli keskses rollis. Analüüsist jätsime välja uudislood ja muudesse žanritesse kuuluvad artiklid (nt huumor jms). Samuti jätsime valimist välja piirkondlikud meediaväljaanded ja ajakirjad. Kuivõrd kõigi peaministri kandidaatide kohta tingimustele vastavaid meediaartikleid leida ei õnnestunud, jäi lõplikusse valimisse **seitse peaministri kandidaati – kolm naist ja neli meest** (Kristina Kallas, Kaja Kallas, Mart Helme, Helir-Valdor Seeder, Züleyxa Izmailova, Jevgeni Ossinovski ja Jüri Ratas).

4 Valimispäev oli 3. märts 2019

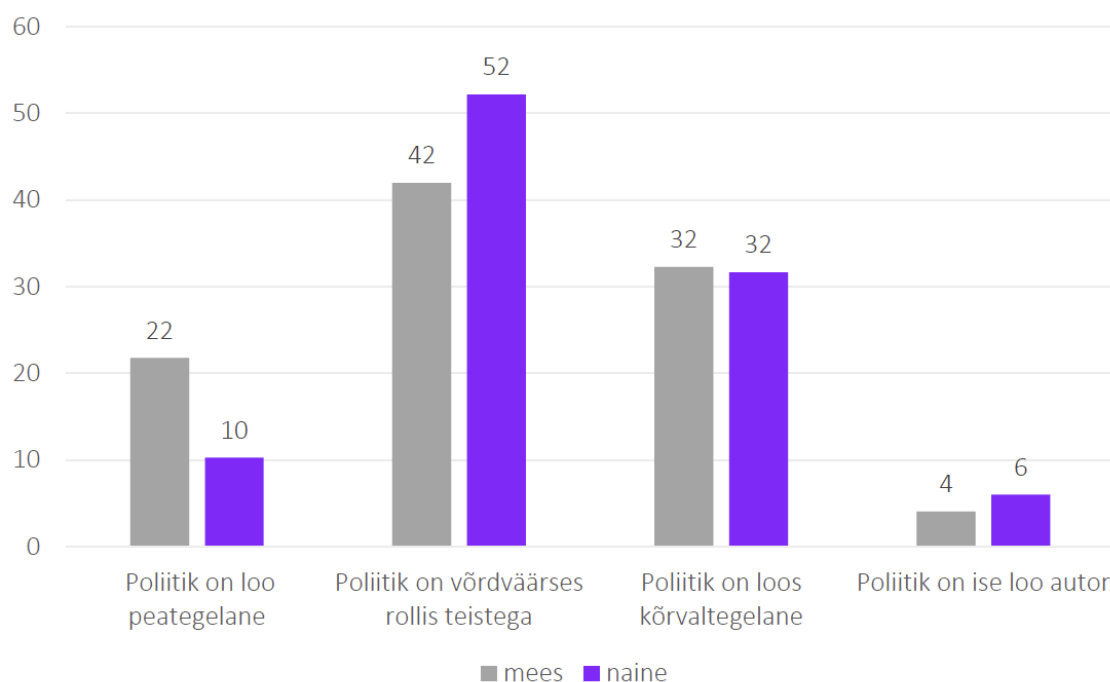
4.1 Kuidas kujutatakse nais- ja meespoliitikeid meediatekstides?

4.1.1. Millises rollis kujutatakse poliitikeid?

Kuvadit poliitikust loob muuhulgas see, kas teda kujutatakse meedialoos keskse või kõrvaltegelasena. Analüüsis uurisime, millises **rollis** poliitikut esitletakse ning kas selle puhul esineb soolisi erinevusi.

Analüüsitulemustest ilmnes, et kõige sagedamini leidsid selliseid meedialugusid, kus nii mehi kui ka naisi kajastati võrdvärses rollis teistega (nt teiste poliitikutega) või kõrvaltegelasena. Eriti paistab see silma just naispoliitikute puhul, keda kujutati meestest oluliselt sagedamini artiklis kajastatud teiste inimestega võrdvärses rollis. **Meespoliitikeid kujutati naistest kaks korda sagedamini pearollis** (22 vs. 10). Meeste-naiste seas oli võrdselt vähe selliseid artikleid, kus poliitik ise oli loo autor⁵. (vt JOONIS 13)

JOONIS 13. mees- ja naispoliitikute roll (artiklite osakaal, protsentides)

4.1.2. Poliitikute nimetamine

Eraldi vaatasime, mil moel artiklites poliitikeid **nimetatakse** – kas nende poole pöörduetakse familiaarselt eesnimega, kas kasutatakse nii ees- kui ka perekonnanime või kas nimele lisaks kasutatakse pöördumisel näiteks viidet isiku ametipositsioonile, tiitlile või soole.

Nägime, et **nii nais- kui ka meespoliitikeid kõnetati kõige rohkem (ja suhteliselt võrdselt) ees- ja perekonnanime koos kasutades**. Lisaks võis aga näha, et **mehi esitleti naistest sagedamini vaid perekonnanime kaudu** (18 vs. 8), samuti viidati **meeste puhul rohkem nende ametipositsioonile ja/või tiitlile** (78 vs. 53). Ainult eesnimega oli nii nais- kui ka meespoliitikute poole pöördumine väga erandlik. Lisaks nägime, et vaadeldud artiklites ei olnud tavaks poliitikust rääkides viidata tema sugulastele või hõimlastele või nimetada poliitikut soolistatud kõnetussõnadega nagu „härra“ ja „proua“.

⁵ Selle põhjuseks võib olla asjaolu, et vahetult enne valimisi ei anta trükimeedias poliitikutele enam selleks leheruumi, et tagada kampaania kajastuse võrdsus kõigile kandidaatidele.

4.1.3. Kui palju saavad poliitikud sõna?

Poliitiku meediakuvandi kujunemist mõjutab see, kas poliitikule **antakse artiklis sõna või küsitakse kommentaari**, st kas talle antakse võimalus oma sõnadega enda seisukohta või teadmisi väljendada, tegevusi ja valikuid õigustada ning selgitada. Kui tegemist on kriitilise artikliga, võimaldab see poliitikul esitada argumente enda tegevuse kaitseks ja süüdistustele või vastuväidetele oponeerida. Kommenteerimisvõimaluse mitteandmine jätab poliitiku avalikkuse ees kaitsetuks, luues temast ühekülgset ning kohati ka kallutatud kuvandit.

Analüüsist nähtus, et **ligi pooltes valimi tekstides poliitikud sõna ei saanud. Suurt soolist erinevust siin ei ilmnenu** ning võis näha, et vaid veidi rohkem kalduti sõna või kommenteerimisvõimalust andma meespoliitikele (mehed 38, naised 33). Osaliselt võib see tulemus olla tingitud ka valimi koostamise eripärast – vaatluse all olnud perioodil oli võrdlemisi palju uudislugusid selle kohta, millises piirkonnas või nimekirjas poliitik kandideerib.

4.1.4. Millises keskkonnas poliitiku kujutatakse?

Poliitiku kujutamisel on oluline ka **keskkond**, millesse ta on artikli kontekstis asetatud. Ametlik ja tõine keskkond (nt ametiruumid, kontor) aitab tähelepanu tõmmata inimese ametialastele omadustele ning luua temast kui tõistele ja **ühiskondlikele** eesmärkidele keskendunud isiku kuvandit. Mitteformaalne, nt kodune keskkond loob ettekujutuse poliitikust kui vahetust, perele ja isiklikele eesmärkidele pühenduvast inimesest, kus domineerivaks saavad isikuomadused ja mitte niivõrd tööalased pädevused.

Analüüsi käigus nägime, et **keskkond oli enamikul juhtudest poliitiku esitlemisel väheoluline või tekstis määratlemata** ja seda võrdselt nii mees- kui ka naispoliitikute puhul (mehed 87, naised 83 korral). Olukordades, kus keskkonda oli kirjeldatud, oli see nii meeste kui ka naiste puhul aga **pigem ametlik ja tõine** (mehed 25, naised 28). Kodust/perekondlikku keskkonda poliitikute kujutamiseks meie valimis olnud artiklites peaaegu ei kasutatud (seda leidus vaid ühel korral). See annab alust järeldada, et poliitiku intervjuueerides (sõltumata soost) pööratakse harva tähelepanu keskkonna kirjeldamisele, kus see toimub. Kui seda aga tehakse, siis nähtub, et seda tehakse peamiselt ametlikus või tõises keskkonnas. Vaid vähestel juhtudel (ja veidi rohkem meeste kui naiste puhul) oli keskkonnaks avalik ruum, näiteks linnatänav (mehed 12, naised 4).

4.1.5. Artikli tonaalsus ja hinnangud poliitikutele

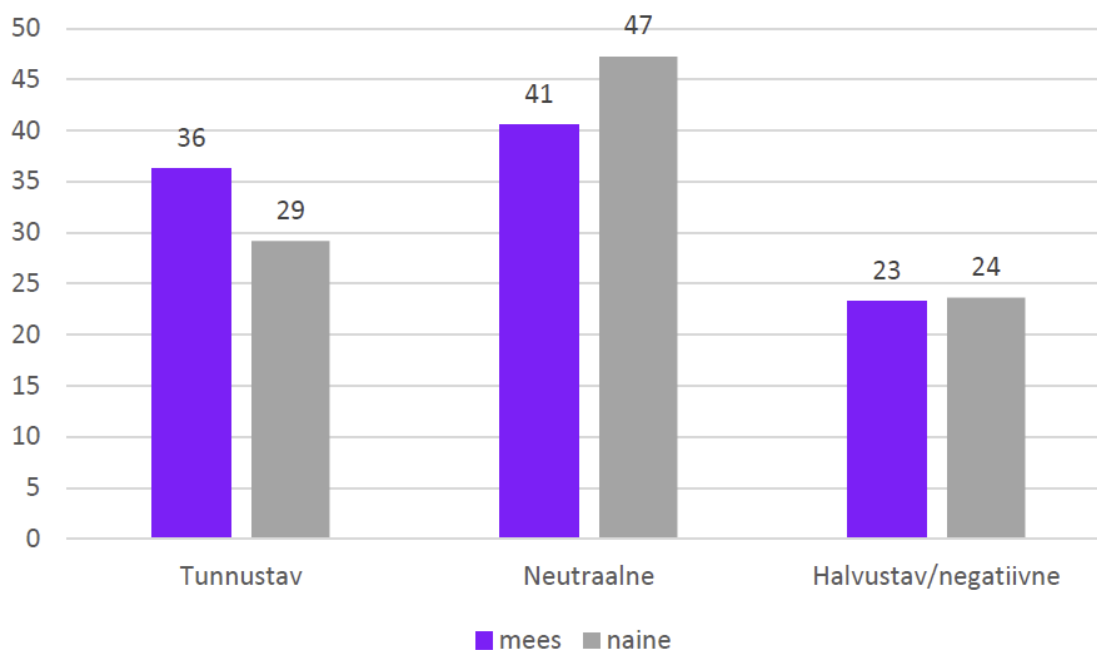
Poliitiku kuvandit mõjutab tema tegevus ja isikut kajastavate meediatekstide tonaalsus ehk hinnang, mis tema tegevusele või isikule antakse. Kui vaadata meediaartiklites kajastatud, siis **nähtub, et naiste puhul oli rohkem meedialugusid, milles hinnang/tonaalsus puudus** (st analüüsi käigus märgitud kui ebaoluline (60% juhtudest naised, 40% juhtudest mehed)⁶. Meestele anti tekstides hinnanguid 116, naistele 72 korral ehk see viitab, et meeste suhtes ollakse meediakajastuses sagedamini hinnanguline.

Nii naiste kui ka meeste puhul oli enim selliseid tekstiosasid, mis kandsid endas poliitiku suhtes neutraalset hinnangut või olid tunnustavad. Samas hakkas silma, et naiste puhul oli rohkem artikleid ja tekstiosasid, kus antav hinnang oli neutraalne, vähem oli aga selliseid tekstinäiteid, mis oleksid andnud tunnustava hinnangu. Võrdselt leidus nii meeste kui ka naiste puhul tekstinäiteid, kus neile antav hinnang/tonaalsus oli tunnustav või negatiivne (vt ka JOONIS 14).

Naispoliitikud jäävad artiklite tonaalsuse aspektis seega pigem tagaplaanile. Näeme, et hinnangulisel meedialugusid on nendega seoses vähem – selget suhtumist näidatakse nende osas harvem – see on kas ebaoluline või pigem neutraalne.

⁶ See tähendab, et vastavalt kodeerimisjuhendile oli artikli tonaalsuseks märgitud „ebaoluline“, mis tähendab, et artiklis hinnangut ei antud või ei saanud sellest hinnangut välja lugeda.

JOOINIS 14. Artiklite toonaalsus/hinnang (protsentides)

Allikas: autorite arvutused

Tunnustav toon poliitiku suhtes ilmses mitmel juhul otsese sõnakasutuse kaudu, kasutades näiteks poliitiku iseloomustamiseks kujundit „häälemagnet“, poliitikut iseloomustati kui „asjatundlikku“, „ettevalmistunut“ või tunnustati tema esinemisoskust. Kusjuures need on märksõnad, millega iseloomustati just meespoliitikeid. **Meeste suhtes luuakse positiivne ja tunnustav foon väljenditega, mis rõhutavad poliitiku asjatundlikkust, sõnaosavust, jõulisust, selget ja mõistetavat väljendusviisi, argumentide kaalukust:**

„[Meespoliitik] esindas saates kõige rohkem „jalad maas“ vaadet ehk ei läinud kaasa katteta lubaduste ülepakkumisega.“

„Algul haaras selgema, rahvale mõistetavama ja ründavama jutuga initsiatiivi [meespoliitik]. Ta suutis selgemalt ning osavalt end valija positsiooni asetades sõnastada, mis uuendustega nihu on läinud.“

„[Meespoliitik] ei pidanud tegelikult palju rääkima, et parem välja paista.“

„Kuid tema sõnadel on Eesti poliitikas kahtlemata suur kaal. Tõik, et programme kritiseerides ei andnud ta omadele armu, lisab neile kaalu veelgi juurde.“

„Saade oli hea näide sellest, kuidas laia osavõtuga valimisdebattides jagunevad osalejad kiiresti kaheks kolmel teljel: asjatundlikkus valdkonnas, ettevalmistatus ning esinemisoskus. Need, kellel on kõike kolme – nagu antud puhul [kolme meespoliitiku nimed] –, saavutavad ka teistega võrreldes märkimisväärse edumaa.“

Positiivne toonaalsus võis seisneda ka kaudsemas hinnangus (mees)poliitiku tööle (selle tõsidusele ja raskusele):

„Selfsid ja grupipilte tipp-poliitikutega väga kaua siiski teha ei saanud, sest neid ootas ees tõsine tööpäev. Reede õhtu sisustati nimelt pärnakate uste taga käimise ja poliitreklaami tegemisega.“

Kui vaadata, mille eest **naispoliitikut** tunnustust pälvivad, siis näeme, et need on sageli poliitiku **isikuomadused**, ja sellised, mis omavad tähtsust just koduses ja perekondlikus valdkonnas. Leidus ka näiteid, kus poliitikut kiideti näiteks rõivavaliku eest.

„[Naispoliitik] mõjub nagu soe tuulebriis, mis paitab. sa tunnend end kohe veidi paremini, sest tal on miski imepärane aura, mis lohutab ning julgustab... [naispoliitikule] pole omane ainult kroonitud peade vahel laveerimine, vaid ka oma kätega toidu kasvatamine ja valmistamine.“

„meid võttis vastu riigikogu sotsiaalkomisjoni liige [naispoliitiku nimi], kes organiseeris meile toompea suures ja uhkes majas giidiga ekskursiooni ning suutis ära rääkida riigi tähtsuselt teise isiku eiki nestori, kes meile 15 minuti jooksul oma kabinetti ja aukülaliste vastuvõtu ruumi tutvustas.“

kui vaadata, millega pälvivad poliitikut artiklites halvustava või negatiivse hinnangu, siis ei ilmne siin selget soopõhist mustrit. nii nais- kui ka meespoliitikute puhul tuuakse kriitikana esile näiteks mitteesaldusvärsust, ebapädevust, halba veenmis- ning esinemisoskust.

„... hakkas [meespoliitik] oma jutupunkte üle kordama ning kaldus üha enam populismi.“

„... meediasse jõuab üha enam kriitikat [meespoliitiku] suunas, kes ei ole suutnud lubadusi täita ja ei tundu rahvale enam usutatav.“

„[Naispoliitiku] (pildil) veidi üle 70-leheküljelises magistritöös „rahapesu ja selle eristamine eelkuriteost“ on lehekülgede kaupa teistelt autoritelt viitamata kopeeritud materjali.“

„[Naispoliitik] ründas demagoogiliselt [...] taustadetaile suuresti eirates. see jäi ka paraku kõige eredamaks momendiks [naispoliitiku] esinemises.“

4.1.6. Meediatekstide kirjutamise stiil

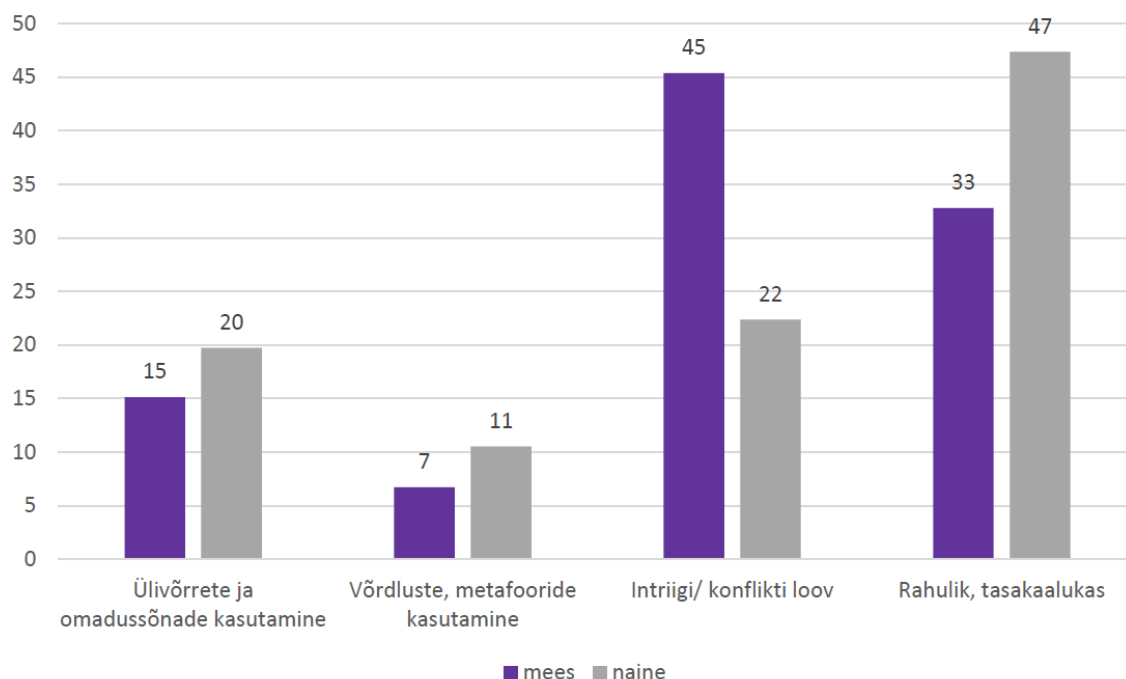
Samamoodi nagu artikli tonaalsuse puhul soovisime hinnata ka meediakajastustes **kasutatavat kirjutamise stiili** – seda, kas mees- ja naispoliitikute suhtes kasutati erinevat emotsionaalset keelt. Otsisime ülivõrdeid, hinnanguid andvaid jms omadussõnu, võrdlusi, metafoore, samuti seda, kas kirjutamise stiil loob intriigi või on hoopis rahulik ja tasakaalukas.

Vaadeldud meediaartiklitest oli kõige rohkem selliseid, kus **kirjutamise stiili hinnati analüüsi käigus taas ebaoluliseks**. Märkimisväärne on seejuures, et nagu tonaalsusegi puhul (vt p. 5.1.5.), **oli selliseid artikleid oluliselt rohkem just naispoliitikut kajastatavate artiklite hulgas** (kõikides kirjutamise stiililt ebaoluliseks hinnatud artiklitest moodustasid 57% naistega ja 43% meestega seotud tekstid).

Meeste puhul leidis naistest oluliselt rohkem tekstinäiteid, mis olid kirjutamise stiililt (näiteks erinevate ühiskonnagruppide või poliitiliste rivaalide vahel) intriigi loovad (45% vs. 22%). Naiste puhul oli rohkem aga selliseid näiteid, mida võis sisu poolest hinnata rahulikuks ja tasakaalukaks (naistel 47%, meestel 33%). Võrdlusi, metafoore ja ülivõrdeid kasutati artiklites pigem vähe – veidi rohkem kasutati neid naispoliitikutega seotud tekstides (vt JOONIS 15).

Kokkuvõttes on valdav osa meediakajastusest nii mees- kui ka naispoliitikute puhul selline, mille puhul kirjutamise stiil on ebaoluline või seda on raske hinnata. Tekstinäidetest, kus kirjutamise stiil oli hinnatav, nähtus, et meestega seotud meediakajastused olid naistega võrreldes rohkem intriigidele apelleerivad. Naispoliitikut kajastavad artiklid olid oma sisult või žanrilt aga pigem sellised, kus emotsiooni oli vähem.

JOONIS 15. Kirjutamise stiil (protsentides)

Allikas: autorite arvutused

Kui võrdlesime nais- ja meespoliitikutega seotud artikleid, kus kasutati mingit tüüpi emotsionaalset stiili (ülivõrdeid, metafoore, luuakse intriigi vms), siis võis näha, et sisu poolest need ei eristu. Emotsionaalsem kirjakeel oli seotud teatud poliitikavalikute õigsuse kahtluse alla seadmisega, samuti sellega, kuidas mingite poliitikavalikuteni jõutud on ehk protsessi legitiimsusega. Leidub ka erakondliku võimuvõitlusega seonduvaid teemasid, milles analüüsitakse poliitiku isikuomadusi, sh tema väärtuste, moraali ja isiku sobivuse kaudu teatud ametipositsioonile:

„[Meespoliitik] on rikkunud varasemat kokkulepet, mis oli, et ta teeb oma tantsu esimesel lugemisel ära. Kui ta seda tahab teha, las ta siis sõimab Reformierakonda, kui see tema tuju paremaks teeb.“

„Sotsiaaldemokraadid kohe ei oska olla valimiste viimasel sirgel omavärvaid löömata. Kuidas kultuuriminister [meespoliitiku nimi] suutis paarikümne tuhande euroga tekitada tühjast kohast probleemi Vana Baskini teatriga, on imetlusväärne.“

„Väätsa rahvas tunneb teid hästi, järvalased samuti. Kuidas õnnestus teil erakonna üldnimikirjas kuuendale kohale jõuda? Te pole olnud minister ega tuntud riigikogulane, pidite kellelegi kilekotiga raha viima? Lumememmeparaadi korralduse või vaateakende ehtimise eest vaevalt see koht anti.“

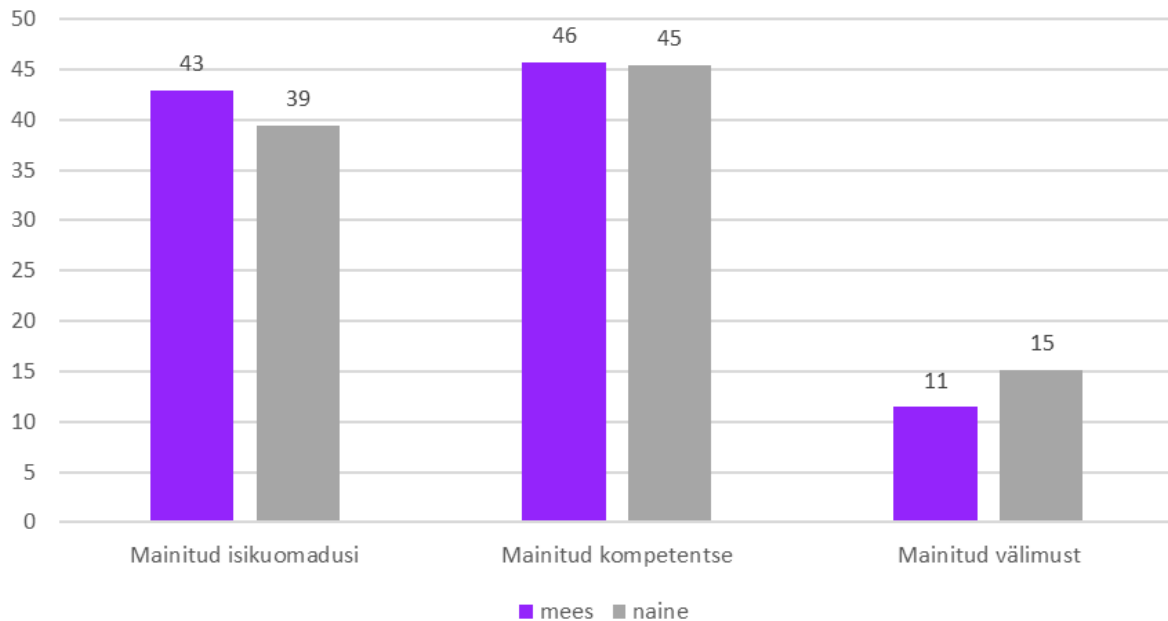
„Üldiselt süüdistavad kohtutäiturid justiitsminister [meespoliitikut] aga otsesõnu mitte inimeste huvide eest seismises, vaid täiturite „kottimise“ kaudu odava valimiseelse populaarsuse kogumises. Veelgi enam. Suisa IRL-i madala reitingu tõstmises.“

„Riigikogu liikme [meespoliitiku nimi] [erakonna nimi] sõnul loodi sellega pretsedent, mis kahjustab demokraatlikku protsessi: „Minister pani sellise käitumisega parlamendi fakti ette – kas teete nii nagu mina ütlen või jääb direktiiv üle võtmata...“

4.1.7. Kuidas poliitikuid iseloomustatakse?

Soostereotüüpset käsitlust mõjutab tugevalt see, kas poliitiku puhul rõhutatakse tema oskusi ja kompetentse, räägitakse rohkem tema isikuomadustest või hoopis välimusest, mistõttu vaatasime meediakajastuste puhul ka seda aspekti. Nais- ja meespoliitikutest meedias kirjutades poliitikut valdavalt ei iseloomustata. Kui seda aga siiski tehti, siis pigem kirjeldati artiklis tema kompetentse või isikuomadusi ja seda nii meeste kui ka naiste puhul võrdselt. Välimust mainiti veelgi vähematel kordadel ja seda samuti sarnases mahus nii meeste kui ka naiste puhul (vt ka JOONIS 16). Üks põhjus, miks poliitikud niivõrd vähe iseloomustamist leidsid, peitub eelduslikult ka asjaolus, et valimis oli ülekaalukalt kõige rohkem uudislugusid ning vähem persooni- ja arvamuskirjutusi.

JOONIS 16. Poliitikute iseloomustamine (protsentides)

Allikas: autorite arvutused

Kui näiteid lähemalt vaadata, siis iseloomustava aspektina toodi mh välja poliitiku võimet rahustada osapooli ja emotsionaalseid debatte, samuti jääda poliitilises väitluses enesekindlaks ja rahulikuks. Teisalt rõhutati (sh kriitilises võtmes) poliitiku intellektuaalseid võimeid (kas üldiselt või tuues välja tema hariduslikud saavutused), koostöövõimekust, aga ka organiseerimisvõimekust):

„[Meespoliitik] kultuuriministrina suutis oskuslikult iga kord tule enda pealt maha suunata ja kired maha jahutada.“

„...suutis ametisolev minister [meespoliitiku nimi] vahelesegamistele reageerides kindlaks ja rahulikuks jääda.“

„Kui lähtuda peaministri isikust, siis [naispoliitiku nimi] on intellektuaalsem, ta on võimeline rääkima asjadest sisuliselt, [meespoliitiku nimi] on oma retoorikalt pigem rahvamees, kuid samas ka heade administraatorioskustega meeskonnamängija.“

„[Naispoliitikul] on kaks magistrakraadi.“

4.1.8. Kas poliitikuid kajastatakse seoses ametialase või eraelulise valdkonnaga?

Uurisime, kas poliitikuid kajastatakse artiklites **töö või eraelulise valdkonna** kaudu. Samamoodi nagu keskkonna puhul loob see ettekujutuse poliitikust vastavalt sellele, kas rõhuasetus on tema eraelulistel prioriteetidel või tööalastel saavutustel ning kompetentsidel. Soolisi erinevusi poliitikute kajastamisel ei esinenud – **nii nais- kui ka meessoost poliitikuid kajastati valdavalt seoses ametialase valdkonnaga** (mehi 115, naisi 111), eraelu kajastavaid artikleid leidis valimis vaid üksikuid.

4.1.9. Milliste valdkondadega seoses poliitikutest kirjutatakse?

Poliitikavaldkondade ja -teemade jagunemine traditsioonilisteks maskuliinseteks ja feminiinseteks pädevusaladeks on teoorias mitmeti kinnitust leidnud (Eagly ja Karau, 2002). Nii soovisime välja selgitada, milliste teemadega seoses mehi ja naisi meedias kajastatakse.

Kui vaatame detailsemalt **valdkondade ja teemade sisusse**, millega seoses poliitikud kajastust leidsid, siis paistab silma, et **ülekaalukalt kõige rohkem kajastusi (nii meeste kui ka naiste puhul) puudutavad erakonnapoliitikat** (sh valimiste, demokraatia ja riigivalitsemisega seotud küsimused). Seda võis põhjustada ka valimi koostamise ajaline kriteerium – valimisse kuulusid vaid kolm kuud enne valimisi ilmunud artiklid, st tegu on ajaga, mil meedias domineerib valimiste teema. Kajastuste mahu poolest on veidi enam selles valdkonnas seejuures lugusid meespoliitikutest (mehi 85, naisi 78). Ka ülejäänud valdkondade lõikes näeme võrdlemisi traditsioonilist pilti: **mehi esitletakse ennekõike seoses majanduse ja ettevõtlusega** (20 vs. 6) ning **sise- ja välispoliitilise julgeolekuga** (17 vs. 10), **naisi aga sotsiaal-** (20 vs. 9) ja **haridusvaldkonnaga** (8 vs. 0). Väga vähe leidis artikleid, kus poliitikut seostati rahanduse/eelarve (mehed 5, naised 2), kultuuri ja spordi (mehed 9, naised 3) ning looduskeskkonna ja kliima valdkonnaga (naised 6, mehed 3), mistõttu on ka soolist erisust nende teemade puhul üsna raske hinnata. **Küll aga ei leidnud kinnitust oletus, et naised saavad rohkem kajastust seoses pere ja laste teemaga – mõlema soo puhul oli sellega seotud kajastusi väga vähe.** Veidi rohkem võis aga meeste puhul leida näiteid artiklitest, milles kajastati poliitiku elustiili (reisimist, harrastusi vms) (mehed 8, naised 4).

4.1.10. Soostereotüübid

Üldjuhul analüüsitud artiklites **viited soostereotüüpidele puudusid** (207 juhul 295st). Näiteks **sooga seotud füüsilist/vaimset tugevust ja/või nõrkust** toodi artiklites esile vaid üheksal korral – mõned korrad rohkem seoses meeste kui naistega.

„Seal, 20 kilomeetrit enne lõppu, kus muidu ikka maruliselt tõusen, langesin pea sama maruliselt,“ kirjutas Ligi oma Facebooki lehel. „Kaotus umbes 300 kohta, kaks ribi ja üks kops ka.“

Kõige **vähem leidus aga artikleid, kus iseloomustati poliitiku välimust** (kokku kaheksa tekstinäidet), kusjuures ka siin olulist soolist mustrit silma ei hakanud. Veidi rohkem räägiti artiklites välimusega seonduvast naiste puhul, kuna aga artiklite koguarv, kus välimust mainiti, oli väga väike, siis kaugeleulatuvaid järeldusi sellele tuginedes teha ei saa.

„Paraku toob daami saavutusele trahvipunkte saatja [meespoliitik], kelle liigargiselt mõjuva kirju koosolekulipsu ja pruunide kingataldade tõttu jääb etiketieksam vaid rahuldavale tasemele.“

Sedavõrd isiklik lähenemine meespoliitiku välimuse suhtes, nagu eelnevas tsitaadis kirjeldatud, oli aga siiski erandlik. Naispoliitikute rääkides kasutati mõnevõrra isiklikumat laadi ja detailsemat kirjeldust, andes mõnel juhul sellele ka selge hinnangu:

„Suurem elevus tekkis aga alles valitsusjuhi Ratase ja erinevalt kaasvõitlejatest musta mantlisse rietatud [naispoliitiku] kohale jõudmisel.“

„Muugal kuulsin meeste käest, et nemad valivad „liibukates beibe“– neile meeldis kohutavalt [naispoliitiku] pilt mootorrattaga.“

„...ütles kaunis [naispoliitik].“

Samuti toodi mõnel **üksikul juhul artiklis välja poliitiku sooga seotud isalikku/emalikku hoolitseja rolli**. Väärib märkimist, et seda oli tehtud just naispoliitikutega seonduvalt:

„Eelmisel aastal külastas poliitik ja keskerakondlane presidendi vastuvõttu koos emaga. „Kuna ta on juba väärikas vanuses, arvasin, et vabariigi sajandal aastapäeval oleks see kuidagi kohane,“ räägib [naispoliitik]. Sellel aastal oli aga ema olnud see, kes esitas [naispoliitikule] küsimuse, miks ta ei ole Varvarat aasta ühele pidulikumale sündmusele võtnud. „Olin egoistlikult mõelnud, et poisiga on kuidagi kindlam minna,“ räägib poliitik. Varvara oli aga vastuvõtust olnud vaimustuses. „Nägin, et ta oli liigutatud.“

4.2. Kuidas kujutatakse erakonnajuhte meediatekstides?

Kvalitatiivse sisuanalüüsi peamine eesmärk oli välja selgitada, kuidas naispoliitikutid kajastatakse meedias meespoliitikutega võrreldes, hinnates seejuures tekstide sügavamat ja sageli varjatumat tähendust ning sisu, millel on soolistatud sisu või konnotatsioon. Meedialugudest olid fookuses isikud ja intervjuud poliitikutega, mis peaksid andma edasi põhjalikumalt käsitlust poliitikust ning võimaldama hinnata erinevaid aspekte isiku kujutamises. Valimisse arvasime kolm naissoost (Kaja Kallas, Kristina Kallas ja Züleyxa Izmailova) ja neli meessoost erakonnajuhti (Mart Helme, Helir-Valdor Seeder, Jüri Ratas ja Jevgeni Ossinovski). Kokku analüüsiti 33 artiklit, mis ilmusid valimiseelsel perioodil ajavahemikus 03.01–02.03.2019 (vt lähemalt ptk 2 Metoodika ja ptk 5 Tekstianalüüs).

4.2.1. Viited soostereotüüpidele ja ootused soorollidele

Ühe esmase sammuna hindasime artiklite puhul, kas neis on viiteid **soostereotüüpidele**. Selle all pidasime silmas, kas poliitikutid kujutatakse traditsioonilises soorollis, nt isa/ema, samuti perepea / pere eest hoolitseja rollis. Vaatasime ka seda, kas poliitikutid kirjeldatakse soostereotüüpselt või kasutades soolistatud omadussõnu vms. Eesmärk oli analüüsida, kuidas seda tehakse – kas esinevad mingid mustrid või tüüpilised praktikad.

Nagu kontentanalüüsis, nii nägime ka siin, et **sooline stereotüüpiseerimine ei ole artiklites valdav ja otsesõnu seda enamasti ei tehta**. Samas leidub nii naiste kui ka meestega seoses siiski mitmeid näiteid, kus soostereotüüpidest tulenevalt antakse hinnang poliitiku omadustele ja võimekusele.

Analüüsi käigus võis leida tekstilõike, kus **taasesitatakse soorollidest tulenevaid ootusi nii meestele kui ka naistele**. Näiteks peegeldub neis eeldus, et **fertiilses eas naine peaks keskenduma perele ja mitte tööle, meeste jaoks aga, vastupidiselt, peaks prioriteet olema töö, mitte pere**. Võis näha, kuidas naispoliitikute puhul tuntakse huvi, millised on nende laste saamise või kasvatamisega seotud plaanid. Sarnast tähelepanu ei pööratud aga meespoliitikutele, kellest mitmel on samuti pere ja väiksed lapsed. Üks kõnekaim näide on usutus Kaja Kallasega seoses võimaliku valitsusjuhi ja ema rolli ühitamisega (Haravee, 15.02.2019):

„Kuidas te suhtute Uus-Meremaa peaministrisse, kes sai oma valitsusajal beebi emaks? Kas on loota midagi sellist ka teilt, kes te abiellusite läinud sügisel ja olete värske abielunaisena uues suhtes – kas olete valmis peaministriametis samuti emaks saama?“

Samalaadne näide on ka Züleyxa Izmailova kohta, kellelt küsiti, kas poliitik plaanib lapse sünnist hoolimata töötamist jätkata (Koorits, 10.01.2019):

„Tallinna abilinnapea Izmailova ei kavatsen sündiva lapse tõttu töölt eemale jääda.“

Eelnevast võib välja lugeda ajakirjaniku eeldust, et **poliitiku elukutse ja abielunaise või ema rolli vahel on vastuolu** – äsja abiellunud naise staatus ei võimalda selle ettekujutuse kohaselt tõsiselt võetavalt poliitikas karjääri teha või vähemalt näeb ajakirjanik nende rollide (st poliitik vs. ema) vahel pinget. Järgneva tsitaadi sõnakasutusest näeme, et meeste puhul peetakse normiks vastupidist – poliitiku karjäär ei võimalda pereelule pühenduda (DELFI TÖÖINTERVJU | Jüri Ratas..., 2019):

Ajakirjaniku sissejuhatus: „Rataselt uuritakse ka seda, kui palju ta saab aega näpistada pere jaoks, arvestades, et peaministri graafikule lisaks õhtuti valijate ustele koputamise töö kõrvalt ei paista aega jäävat. Tema vastusest selgus, et lapsed saavad isa näha tihti alles kümne või poole üheteistkümne ajal õhtul.“

Ratas: „Ega ei jõua ega saa nii palju aega nendega veeta, kui ma soovin. Peamiselt on see aeg õhtuti, kümne ja poole üheteistkümne ajal.“

Ajakirjanik: „Aga lapsed siis juba magavad!?”

Ratas: „Mitte alati, nad päris tublisti õpivad ka sel ajal ja kuna neil on ka huviringid. Lisaks püüan väga teha nii, et nädalavahetustel vähemalt üks päev on meil võimalik olla oma perega.“

Harjumuspärased soorollidega seotud ootused meeste ja naistele joonistuvad veelgi selgemalt esile, kui näeme intervjuusituatsioonis **meespoliitikut, kes ütleb avalikult välja, et tähtsustab töö kõrval ka pereelu**. Intervjueerija korduvad küsimused töö ja perega seonduvate tegevuste ühitamise kohta viitavad sellele, et kui meespoliitik pereelu taoliselt tähtsustab, on see ajakirjanikule arusaamatu või isegi uskumatu (Poom, 12.02.2019)⁷:

Ajakirjaniku sissejuhatus: „Peaministriametil peatudes seletas Ossinovski, et kavatseks ka sellel kohal töö- ja eraelu õigest suhtest kinni pidada. „Inimesed võivad üldiselt arvestada sellega, et vahemikus kell 18–21 [ma ei vasta telefonile]. Kell 18 püüan jõuda koju enne esimese lapse magamaminekut, et naine ei peaks siis üksinda kahte last magama panema. Ja üheksa on see, kui poeg magama läheb. Nii et selles vahemikus mind üldiselt kätte ei saa. Pärast kella 21 helistan tagasi,“ ütles Ossinovski tööintervjuul. Ta väitis, et jätkaks peaministrina samamoodi.“

Ajakirjanik: „Kas peaministrina hoiaksite seda samamoodi?“

Poliitik: „Kindlasti.“

Ajakirjanik: „Kavatseksite kell 18–21 ennast välja lülitada?“

Poliitik: „Nii kaua, kui lapsed on väiksed.“

Ajakirjanik: „Kas peate üldse võimalikuks, et peaminister end 18–21 välja lülitab?“

Poliitik: „Muidugi.“

Ajakirjanik: „Aga kui juhtub midagi, siis teie panete lapsi magama?“

Poliitik: „Mis juhtub?“

Ajakirjanik: „Hispaania hävitaja tulistab raketi välja.“

Poliitik: „Eks siis tuleb ikka telefoni võtta, selge see.“

Ajakirjanik: „Aga te ei saa ju sellest teadagi!?“

Poliitik: „Ikka saab. On teatud telefoninumbri valitsuse liikmetel ja tipp-poliitikutel.“

Eelnevad näited illustreerivad ka teooriast tuttavat teadmist, mille kohaselt mõjutab meeste ja naiste tööalaseid võimalusi ühiskonnas kehtiv uskumus, et meestele on omane tegutseda avalikus (sh poliitikas) ning naistele pigem erasfääris (kodu ja pere) (Ford, 2017). See arusaam sisaldab ka eeldust, et naine pigem poliitikale pühenduda ei saa, kuna (eriti nooremas eas ja emana) on naise peamine kohus ja vajadus tegeleda laste ja perega.

Ka tsitaadid meediatekstidest viitavad vaikimisi eeldusele, et poliitikaga saavad takistamatult tegeleda mehed, kelle tööle pühendumist ei tohiks pereelu raskendada. See norm paistab silma ka tulenevalt asjaolust, et taolist poliitiku kajastamist eraeluliste (kohati isegi intiimsete) küsimuste kaudu **ebasobivaks tooniks ei peetud**. Teema kajastust isegi õigustati väitega, et isiklikud küsimused on õigustatud, kuna „...meil – nii küsijatel kui ka Eesti rahval – on õigus teada peaministriks kandideerivate inimeste pühendumist tööle, perele ja nende ühitamisele“ (Haravee 15.02.2019). Siinjuures on tähelepanuväärne, et artiklis, mille teemaks oli justkui küsimus, kas poliitikule on ühes varasemas intervjuus (väga isiklike, isegi seksistlike) küsimusi esitades liiga tehtud, ei peetud vajalikuks poliitiku enda kommentaari või seisukohta selle kohta küsida. Seevastu lisati hoopis toimetuse enda hinnang teema õigustuseks:

7 Selle teemaarenduse kujul on tegemist ka kõige detailsemalt lahti kirjutatuga, võrreldes teiste teemadega, mis artiklis kajastust leiavad (nt erakonna kuvand ja toetus sellele, alkoholi aktsiisipoliitika vead, muutused erakonna liikmeskonnas).

„Kaja Kallas ei näinud intervjuu ajal ega ka pärast meie küsimuse puhul piiride ületamist, ebakorrektsust või naiste surumist klišeelikusse kasti.“

Kuivõrd naised peavad stereotüüpse normi kohaselt vastutama ja hoolitsema pere ning laste eest, siis näeme, kuidas **naispoliitikut tutvustatakse mitmel juhul traditsiooniliselt n-ö naiste vastutusaladeks peetavate tegevuste, nt söögitegemise kaudu**⁸. Kuigi seda eeldab ka selle meediakajastuse formaat, siis rõhutatakse artiklites üsna värvikalt, kui head ja osavad külaliskokkadena osalevad naised selles rollis on (Paris ja Iljina, 11.02.2019; Paris ja Iljina, 18.02.2019):

„Ka pannide ja söögiriistade valikul teab Zuzu, mida tahta.“

„Kuna tegu on asjaliku daamiga, on meie ostlemistuur enam kui nipirohke.“

„Zuzu koorib, hakib, peenestab ja viilutab sellise vilumusega, et läheb raskeks tal järel püsida. ... Zuzu on äärmiselt teadlik kokkaja. Esmalt uurib ta, mida me selles köögis teha saame. Kas saab kasutada elavat tuld? Kahjuks ei saa. Kust me saame tooraineid – kas need on piisavalt ökoloogilised?“

„Zuzu nõudlikkus toidu osas on üks meie eksperimendi kõrgematest, võib öelda kokkuvõtlikult.“

Lisaks toiduvalmistamisele leiame artiklites teavet ka selle kohta, millised on erakonnajuhtide meeliskodutööd. Ka siin tuleb esile, et naised eelistavad ootuspäraseid n-ö naiste töid, nagu triikimine, koristamine ja lastega seotud tööd (nt kooliprojektide tegemine). Mehed toovad valdavalt välja aga aktiivsete meeste õuetöid (puude lõhkumine, kiviaia ehitamine, heki pügamine, loomade talitamine jne) (Pullerits, 2019), isegi kui tegu on linnas elavate nüüdisaegset kontoritööd tegevate meestega.

Erandina näeme, et üks meespoliitikust toob eelistatuima kodutööna välja söögitegemist, mitmekesistades seeläbi kuvandit meespoliitikust (vt ka ptk 4.2.5. Poliitika ja poliitiku raamistusest). Kuna ajakirjanik konkreetsel juhul seda vastust ei peegelda, siis ei saa järeldusi teha selle kohta, kuidas seda teavet vastu võetakse. Samas on ka näiteid, kus naissoost poliitik kinnitab mõnel juhul poliitikuametiga või laiemalt ka juhi positsiooniga seotud rolliootusi (lõhkudes mõnevõrra neid, mis soost tulenevad), ning kus ajakirjanik sedastab, et „*Tegelikult ei jõuagi Kristina viimasel ajal kodus eriti kööki, vaid laste kõhtude täitmine on issi teha.*“

4.2.2. Naiste edu omistamine meessoost sugulasele

Soolise stereotüüpiseerimise viisina esines ka seda, kui naiste puhul **peetakse nende saavutusi (vähemalt osaliselt) mõne eduka või tuntud meessoost sugulase teeneks**. See (taas)toodab väärettekujutust, et naine enda oskuste ja teadmistega tööelus edu ei saavuta ning vajab selleks mõjuka (enamasti meessoost) isiku abi. Mõnel juhul toovad ka ajakirjanikud välja, et poliitik on „*jõuliste meeste varjus*“ (Pullerits, 09.02.2019; Kiisler, 23.02.2019).

„Mis teile tookord nii hea häältesaagi tõi? Kui suur osa võis olla perekonnanimel?“

„Kuivõrd olete ebamugavust tundnud selle pärast, et [meespoliitiku nimi] kõneleb olulistel teemadel valjemini kui teie?“

Teise analüüsi kaasatud naispoliitiku puhul leidub viiteid tema lähedastele mõnevõrra vähem. Vaid paaril korral luuakse seos tema abikaasaga ning ühel juhul peetakse vajalikuks kontrollida (tulenevalt ta abikaasa rahvusest) tema teadmisi Poolast (vt nt Paris, 2019). **Meessoost poliitikute osas sellist mustrit vaadeldud artiklite pinnalt me ei täheldanud, kuigi ka nende hulgas on mõjukate sugulaste-hõimlastega isikuid.**

⁸ Sama formaadi raames külastasid telekööki ka teised (sh mees)poliitikud, kuid analüüsi kaasatud erakonnajuhtidest osalesid selles vaid Kristina Kallas ja Züleyxa Izmailova.

4.2.3. Viited välimusele

Poliitiku tõsiseltvõetavust mõjutab ka see, kui ametialaste oskuste asemel räägitakse hoopis tema välimusest või iseloomustakse muul moel tema olekut või füüsilist, seksistlike kommentaarideni välja. Nii nihkub tähelepanu ametialastelt saavutustelt ja eesmärkidelt pigem triviaalsele ning kinnistab normi, et naine peab panema rõhku oma välimusele, olema ilus, seksuaalselt veetlev ja moeteadlik. Analüüsist ilmnes, et **välimus ei olnud poliitikute puhul vaadeldud artiklites just sagedasti fookuses. Kui seda aga silmas peeti, siis just naispoliitikutega seoses** (vt Pullerits, 02.03.2019; Teeveere, 2019; Paris ja Iljina, 2019):

„Minu kriitiline teema ei ole see, kui mitu protsenti maksud tõusevad, mis on vist kriitiline Kaja Kallase jaoks, kes on mulle äärmiselt sümpaatne inimene, väga veetlev naine ja arukas.“

„Esimest korda intervjuu jooksul libises üle Kaja jumeaka palge ebamugavuse väreelus.“

„Just võtte alguses on selgunud, et naisterahvad köögis on täiesti unustanud, et kaamera lisab viis kilo ja viis aastat. Pole aga lugu, töötavate emadena teame me hästi, et välimust patta ei panda (mina) ning et ka läikiva kandiku abil saab endale silmad pähe joonistada.“

Välimusega seoses leiame ka väljaütlemisi, kus kritiseeritakse poliitiku riietust, ja seda sarkastilisel või ebaviisakal moel. Näiteks võib näha, kuidas ühtegi teist isikut välja toomata iseloomustatakse naispoliitiku välimust, kasutades seejuures selliseid soopõhiseid halvustavaid sõnu nagu „vanamutikostüüm“ ja „poliitadi“ (Teeveere, 2019):

„Julge samm ja näitab ka mingit moeteadlikkust. Kahjuks kaovad need vähesedki moepunktid mantli all peituva margarethatcherliku vanamutikostüümi tõttu. Euroopas on Theresa May ja Angela Merkeli kujul poliitädid juba küll.“

Ühegi meespoliitiku puhul niivõrd isiklikku märkust välimusega seoses analüüsitavaatest artiklitest ei leitud. Küll aga võib märgata, kuidas **välimuse ja füüsilise oleku kirjeldamise kaudu luuakse kuvandit meespoliitikutest, mis seostub soliidsuse, lugupidamise, kõrge sotsiaalse staatuse või rikkuse ja tõsiseltvõetavusega**. Sulgudes selgituse lisamine, et tekstilõik puudutab ka naisi, ei muuda selle sisu vähem meestekeskseks – pigem rõhutab seda isegi rohkem (*ibid.*):

„Mehed mustas Eesti moodi. Ekrelased juba nalja ei mõista. Kui on kampaania, siis on kampaania, ja see tähendab korralikku riietust. Viisakalt riides meeste (ja naiste) vastu pole kellelgi midagi, ning ei saa ütlemata jätta, et EKRE poisid on enamikus väga maitsekalt riides. Tõsi, veidi vunki ei teeks paha, nagu ka veidi vähem ajale jalgu jäänud mõisahärralikkust.“

4.2.4. Teemad ja valdkonnad, millega seoses poliitiku kujutatakse

Töö üheks alaeesmärgiks oli välja selgitada, milliste **teemade ja valdkondadega seoses poliitikut kirjutatakse**. Ennekõike pöörasime tähelepanu sellele, kas tegemist on ametialaste (nt töö poliitikuna ning muul alal, ühiskondlik tegevus) või eraeluliste teemadega. Standardiseeritud kontentanalüüsist selgus, et kui mehi ja naisi käsitleti artiklites valdavalt seoses nende ametialase tegevusega eraelulisi teemasid sisse toomata⁹, siis poliitika valdkondade puhul oli soospekt võrdlemisi oluline – mehed leidsid rohkem kajastust seoses majanduse ja ettevõtlusega, samuti sise- ning välisjulgeolekuga, naised seoses haridus- ja sotsiaalvaldkonnaga (vt ptk 5.1.9.).

9 See oli seotud ka valimisse kaasatud meediaväljaannete tüübiga.

Erakondade esinumbrite meediakajastusi sügavuti uurides leidsime samuti, et **nii mehi kui ka naisi esitletakse pigem ametialase tegevuse kaudu. Siinjuures põimuvad sageli aga eraeluline ja meelelahutuslik aspekt, kujutades tööga seonduvat läbi isikliku prisma**, võttes näiteks fookusse erakonna juhi tegevuse tulenevalt tema hoiakutest, teadmistest ja isikuomadustest. See kinnitab ka valimisdebattide analüüsis täheldatud tendentsi, mille kohaselt **on fookus meedias poliitikutega teemade sisulise lahkamise asemel nihkunud meelelahutuslikumale isiksuste kommenteerimisele** (Jõesaar ja Jakobson, 2018, vt ka ptk 4.5.) Tüüpiliseks näiteks on siinjuures Eesti Päevalehe tehtud erakonna esinumbrite tutvustus, kus esimeses osas kontrolliti poliitikute suvalisi faktiteadmisi, teises osas paluti kirjeldada, mida võtaksid nad kaasa üksikule saarele, kolmandas, milline on nende arvates Eesti kodu aastal 2030, ja alles viimases osas esitati mõned sisulised küsimused poliitiku või erakonna tegevuse ning põhiväärtuste kohta (Paris, 02.02.2019; Paris, 12.01.2019; Paris, 26.01.2019). Veelgi personaalsema sisuga „ankeetküsitluse“ viis läbi Postimees Arter, kus kõik suuremate erakondade esinumbriid vastasid samadele isiklikku tausta puudutavatele küsimustele (sh „perekondlik seis ja lapsed“, „vähetuntud saavutus“, „suurim viga (Arteri toimetuse hinnang)“, „Meeldiv kodune töö“ jne (Pullerits, 08.02.2019). Taolise formaadi kasuks on otsustatud ilmselt, kuna see võimaldab lihtsate küsimuste alusel poliitikuid populaarses võtmes võrrelda, paraku mitte aga tööalases, vaid eraelulises ja meelelahutuslikus plaanis, kuna ei paku platvormi sisulise arutelu tekkimiseks ning teemaarenduseks. Meediaaloo formaat mõjutas seetõttu nähtavalt ka kirjutamise stiili. Kuna ajalehtede „ankeetküsitlustes“ on tegemist peamiselt poliitikute endi vastustega, mida ajakirjanikud edasi ei arenda ega peegelda, siis sellist tüüpi meediakajastuste stiili võis poliitiku suhtes pigem neutraalseks pidada.

Poliitikat puudutavate jm ühiskondlike teemade põimimine poliitiku persooni ja isikuomadustega ning norivate isiklike küsimustega meelelahutuslikkuse taotlemine oli tavaks aga ka teistes artiklites peale eelmainitud ankeediformaadi ning neil juhtudel sõltus kirjutamise stiil paljuski ajakirjanikust. Nii eristuvad ajakirjanikud, kellele on omane norivam, isiklikum või ründavam stiil¹⁰.

Kokkuvõttes leidsime, et **kõigi naissoost erakonnajuhtide kohta leidis üks selgelt erasfääri paigutuv artikkel** – Kaja Kallase puhul artikkel, mis käsitles tema kui äsja abiellunud naise võimalusi ja soovi keskenduda laste saamise asemel poliitikale (Haravee, 15.02.2019), Kristina Kallase ja Züleyxa Izmailova mõlema kohta artiklid, mis puudutasid nende söögitegemise oskusi (Paris ja Iljina 11.02.2019; Paris ja Iljina, 18.02.2019). Kõnekad on seejuures ka kõigi mainitud artiklite pealkirjad. Kaja Kallast puudutava loo pealkiri: „KAJA KALLAS: ma ei ole peaministriametis valmis emaks saama! Laps kannataks...“ rõhutab ema rolli prioriteetsust ning arusaama, et ema ja poliitiku kohustusi ühitada ei ole võimalik (Haravee, 15.02.2019). Kristina Kallase kokaloo pealkiri („POLIITKÖÖK: Kristina Kallas pakub kiirustava pereinimese lihtsat pastarooga“) loob konnotatsiooni, et tegemist on ennekõike pereinimese, mitte poliitikuga (Paris ja Iljina 18.02.2019), ning Züleyxa Izmailova lugu („POLIITKÖÖK: kuidas Zuzu Izmailova nutma panna“) viitab naiselikule nõrkusele ja haprusele (Paris ja Iljina, 11.02.2019).

Ka meespoliitikute puhul kohtasime isiklikus laadis küsimusi. Näiteks usutleti intervjuudes poliitiku teemal, mida tähendab „naiselikkus“ või „kelle jalas poliitiku peres püksid on“ (Kiisler, 25.01.2019), samuti esitati retoorilisi küsimusi, nt „Kuidas olete suutnud endale peale kasvatada niisuguse teflonkihi, mida mööda kõik rünnakud maha jooksevad?“ (Kiisler, 20.02.2019). Samasse kategooriasse sobitub ka usutlus meespoliitikuga teemal, kuidas ta peaministri ametikohuseid laste kõrvalt täita jõuab (Poom, 12.02.2019)¹¹, ning jutuajamine Ratasega, kus ta pidi selgitama, kui palju on tal võimalik

¹⁰ Osalt on see seotud ka analüüsi valimi koostamise põhimõtetega, kus keskendutigi intervjuudele, arvamus- ja persoonilugudele.

¹¹ Oluline on märkida, et töö ja pereelu ühitamise teema tõstatas ka siin meespoliitik ise.

peaministri ameti kõrvalt „aega näpistada“ oma pere jaoks (DELFI TÖÖINTERVJUU | Jüri Ratas..., 2019). **Ühegi mehe kohta tema eraelulisi plaane ja tegevusi läbivalt kajastavat persoonilugu valimis ei olnud.**

Tekstide sisuanalüüsi juures näeme, nagu ka kontentanalüüsi puhul, et naispoliitikutega seoses käsitletavat ühiskondlikud teemad puudutavad taas traditsiooniliselt naiste pärusmaaks peetud valdkondi (Eagly ja Karau, 2002). Kristina Kallas on hariduse ja lõimumise teemade asjatundja ning need on seega tema puhul eelistatavad teemad (Kiisler, 17.01.2019; vt ka Poom, 16.02.2019; Kuzitskin, 09.01.2019; Lõbu, 08.01.2019).

Kaja Kallaselt küsitakse aga näiteks küsimusi, mis puudutavad **vaesust** („Kus on Eestis kõige kõrgem suhtelise vaesuse määr?“) ja **sündimust** („Eesti üritab iga hinna eest oma sündimust suurendada. Millises Euroopa Liidu riigis on kõrgeim sündimus?“) (Paris, 26.01.2019). Samuti tõstatab ta mitmel korral **soolise võrdõiguslikkuse** ja **palgalõhe** teema (Poom, 20.02.2019).

Ka meespoliitiku intervjuuerides tuleb mitmel juhul jutuks sooteema. Kohati on küsimused seejuures arupärivas või isegi etteheitvas toonis. Näiteks Seedri käest uuritakse, miks just Isamaa nimekirjas on kõige vähem naisi ja kas naiste vastu valitseb erakonnas usaldamatus (seda lõime on kasutatud seejuures ka artikli pealkirjana: „Helir-Valdor Seeder: naiste osalust poliitikas ei tohi kunstlikult forsseerida“) (Paris, 02.02.2019, vt ka DELFI TÖÖINTERVJUU | Seeder..., 2019). Samuti küsitakse mitmel juhul Mart Helmelt arvamust soolise palgalõhe (Paris, 09.02.2019; Poom, 20.02.2019) ning selle kohta, kuidas ta suhtub naistesse, naiselikkusse ja feminismi (Kiisler, 25.01.2019). Meespoliitiku ise enamasti soolise võrdõiguslikkusega seotud küsimustele juttu ei vii, pigem toimub see ajakirjanike suunamisel. Kui Helme positsioneerib end pigem feminismi vastasena (Kiisler, 25.01.2019), siis Ratas juhib jutu sujuvalt mujale, isegi kui see (st palgalõhe teema) tõstatatakse (*ibid.*). Seeder vastab kriitikale võrdlemisi lakooniliselt ja naiste poliitilise osaluse vastasust eitades (Paris, 02.02.2019). Teistest eristub Ossinovski, juhtides tähelepanu teemale ka omal algatusel (sh oma eraelu näitel) (Poom, 12.02.2019). Joonistudes teiste meespoliitikute taustal välja kaasaegse isana, kes tahab oma laste elus suuremat rolli mängida, võib see „julgestükk“ nii kriitikat kui ka plusspunkte teenida.

4.2.5. Poliitika ja poliitiku raamistus

Poliitikute kujutusviis meedias on tihti seotud ettekujutusega, et **poliitika on olemuselt midagi võitluslikku** (vt nt pealkiri „Jüri Ratas, Kaja Kallas ja Mart Helme ristasid piigid“ (Poom, 20.02.2019) või võrdlus poliitik kui „sõdur“ ja „meeskonnamängija“ (Kivirähk, 21.02.2019)). Sellega seondult luuakse **poliitiku (ja eriti erakonnajuhi elik võimaliku valitsusjuhi) elukutsest kuvandit kui millestki, mis nõuab traditsiooniliselt maskuliinseks peetud omadusi**, nagu jõulisus, otsekoheus, järeleandmatus, isamaalisus, isegi teatav agressiivsus, enese- ja otsusekindlus, avaliku tähelepanu nautimine jms. Levinud on ettekujutus, et **hea poliitik vastab neile omadustele ja mida rohkem poliitik neist raamidest väljub, seda rohkem kriitikat ta selle eest ka pälvib**. Sellest tulenevalt peab aga naine, selleks et saada edukaks juhiks, demonstreerima omadusi, mida ühiskonnas on traditsiooniliselt seostatud mehelikkusega (Anniste *et al.*, 2019).

Ka analüüsis nägime, kuidas poliitiku kujutamine lähtus nn võitlusliku poliitiku raamistusest, ning artiklis vastavalt kas kritiseeriti või ka tunnustati teda sellesse raami sobimise eest. Valimis olnud poliitikute seas leidis neid, kellele taoline raam sobib rohkem ja kelle suhtes oli kirjapandu seetõttu ka positiivsema alatooniga. Näiteks lastakse ühel meespoliitikul end mitmel juhul kirjeldada kui tugevat juhti ja vastav rõhuasetus antakse edasi artikli alapealkirjaga „Suured juhikogemused“ (Poom, 14.02.2019):

Ajakirjaniku sissejuhatatus: „Tööintervjuul rõhutas [meespoliitik], et kuvand temast kui jäärapäisest ja mitte eriti koostöövalmist inimesest ei vasta tõele.

Poliitik: „Kuidas ma saaks olla juba kuuendat aastat erakonna esimees, kui ma ei innustaks ja ei tõmbaks kaasa ega looks meeskonda? Kas te arvate, et ma oleks saanud suursaadik olla, kui ma poleks osanud delegeerida, innustada, inimesi tööle panna ja kontrollida? Ma arvan, et mu juhikogemused on üsna suured,“ seletas ta. „Ma olen diplomaadina tõestanud, et olen väga paindlik, oskan kompromisse leida ja olen koostöövõimeline. Olen seda ka poliitikas näidanud.“

Teises artiklis näeme, kuidas samale meespoliitikule suunatud faktiküsimused on, erinevalt teistele esitatutest, seotud riikluse ja isamaalisuse narratiiviga (Paris, 09.02.2019):

„Kui mitmendal kohal on Eesti Euroopa Liidus väliskodanike osakaalu järgi riigis? Tugineme näiteks Eurostatile.“

„Kelle hümn oli „Eestimaa, mu isamaa, kuis mul armas oled sa, murravad ka tormid-tuuled Taara viimsed tammepuud“?“

„Kellele venelastest on Tartus pühendatud Venemaa ja Eesti sõprust tähistav monument?“

Samal moel näeme veel mitmes artiklis, kuidas meediaväljaandesse jõudnud vastused lasevad meespoliitikul paista väga põhimõttekindla isikuna, kes ei karda autoriteete, kinnistades nii maskuliinse poliitika raamistust. Läbi vastuste kumab veidi isegi sõjaka, otseütleja poliitiku profiil, kes ei heitu ajakirjaniku provotseerivatest küsimustest, ning pigem leiab neis võimaluse tutvustada oma poliitilisi seisukohti ning üleolekut poliitilistest rivaalidest. Väga palju on kindlas kõneviisis esitatud väiteid, mis aitavad mõjuda kindlameelse ja otsekohesena (Paris, 09.02.2019; Kiisler, 25.01.2019):

„Ütlesin ka [meespoliitikule], et ma ei kavatsen vabandada: „[meespoliitik], ütlen sulle ühte asja: kui teie ei arvesta rahvaga, kui te kavatsete kogu aeg üle sõita, siis tuleb poliitika tänavale. Ja kui poliitika tuleb tänavale, on vältimatu, et poliitika väljub kontrolli alt.“

„Te teete sellest muidugi pealkirja, kuidas [meespoliitik] tahab hakata inimesi tapma. Muidugi jääte sõnatuks, sest ma ründan teid teie oma relvadega.“

„Kui [...]erakonna täiesti küündimatu peaministri kandidaat ütleb, et tema meiega koostööd teha ei kavatsen, on see tema isiklik ja tema erakonna probleem. Sellisel puhul andke meile nii suur mandaat, et me saaksime teha valitsuse ilma [...]erakonnata ja ilma [...]erakonnata, sest siis tulevad Eestis positiivsed muutused.“

Sarnast raamistust näeme ka mõne teise poliitiku puhul, kus positiivse kuvandi ja tugeva toetuse taga on autori arvates poliitiku järjekindlus ja vankumatus, mõjudes rahustavalt ümbritsevas turbulentses keskkonnas (Pullerits, 02.03.2019). Ilmekalt kirjeldatakse meespoliitiku oskust tasakaalukalt ja otsusekindlalt erakonda ja valitsust juhtida, samuti rõhutatakse tema liidrirolli ja autoriteeti keskerakondlaste seas (*ibid.*; Kivirähk, 21.02.2019):

„...märksa suurem saavutus see, kuidas temast on kahe aastaga kujunenud [...]erakonna vaieldamatu esinumber.“

„...kõik on tasakaalutuse seisundis, selgusetu. Eestiski on piisavalt segadust ja valimised on lõõnud kogu pildi nii segaseks, et inimestel virvendab silme ees – niisuguses olukorras

öeldakse, et andke mulle midagi kindlat. [Meespoliitik] oma olekuga on stabiilne inimene, keda ei õnnestu välja kangutada sellelt rajalt, mille ta on võtnud, ja kes on piisavalt kõneosav, et tõrjuda igasuguseid Mihkel Raudasid ja „Kolmeraudseid“.

„Tihti üritavad uued liidrid hakata erakonda enda järgi ümber kujundama liiga tormakalt. [Meespoliitik] aga näib järgivat tõdemust, et muutused ei toimu ühe päevaga, vaid muutused toimuvad iga päev. Tähtis on omada pikaajalist plaani ning järjekindlalt sinnapoole liikuda.“

„...karavan jätkab [meespoliitiku] juhtimisel ikka oma teed.“

Tõsi, mõnevõrra raamide piire nihutavana näeme seda, kuidas meespoliitiku puhul väärtustatakse ka n-õ pehmemaid omadusi, nt kompromisside tegemise oskust, rahulikkust, pikema visiooni olemasolu, tasakaalukust ning „tasa ja targu“ tegutsemist (Kivirähk, 21.02.2019):

„Samamoodi nagu [meespoliitik] on tasa ja targu toimetanud erakonna juhtimisel, on ta suutnud koos hoida ka väga vastandlike huvidega partnereid Vabariigi Valitsuses. ... Oskus kompromisse saavutada on peaministri jaoks väga oluline omadus.“

Samas võib näha ajakirjanike kriitikat ja etteheidet ka meespoliitikutele selle osas, miks nad normatiivset maskuliinsust ei näi esindavat. Lisaks nähtub, et ka poliitikud ise tunnevad vajadust selgitusi jagada, ennast õigustada ja teatud juhtudel ka kehtivat raamistust vaidlustada, kui tunnevad, et nad päris hästi etteantud normile ei vasta (Poom, 15.02.2019; DELFI TÖÖINTERVJUU| Seeder..., 2019; Tiks, 02.03.2019; Kiisler, 08.02.2019):

Ajakirjaniku sissejuhatus: „Tal tuli seletada, miks on tal pikast poliitikukarjäärist hoolimata ühiskonnas nii tagasihoidlik kuvand.

Vastus: „Ma pole kunagi taotlenud mingisugust erilist karismat. Mida valusamalt ütled, seda suurem karisma sul on, ja sellist karismat olen ma teadlikult vältinud,“ seletas Seeder.“

„Tagasihoidlikkus on kahtlemata voorus, kuid erakonna esimees, kes hoiab rambivalgusest eemale, jätab sedasi partei ka üldiselt suuremast toetusest ilma. [Meespoliitik] ütles, et [erakonnale] polegi kiiret populaarsust vaja. „Jah, ma olen teadlikult võtnud joone, et mina tänavapoliitikasse ei lasku. See toob kindlasti mõnedel hetkedel suurt populaarsust, aga mitte usaldust. Pikas perspektiivis vajab [...] erakond usalduse taastumist.“

„Viimasel ajal pole te konservatiivse maailmavaate esindajatega debatti astunud. Olete üldse olnud vähe pildil, miks?“

Kuivõrd naistel on levinud soostereotüübi kohaselt teistsugused omadused (nt leebus, kompromissivalmidus, järeleandlikkus, kaalutletus, tagasihoidlikkus), siis võis näha, kuidas **naispoliitikud peavad meestest rohkem nägema vaeva, et enda sobivust erakonnajuhina tõestada.** Kui nende puhul on võimalus haarata kinni mingist vihjest, mis näib kinnitavat, et nad ei vasta ettekujutusele „õigest“ poliitikust, siis seda ka tehakse. Nii näiteks leiame näiteid, kus intervjuus naispoliitikuga viitab artikli pealkiri poliitiku järeleandlikkusele ja sellega seotud tunnetusele, et poliitikust erakonnajuhina käes ei ole reaalne võim, pigem dikteerib otsuseid keegi teine (nt rahastaja) (Poom, 16.02.2019)¹².

12 Konkreetsel juhul oli artikli põhisisu küll mõnevõrra leebema alatooniga, tuues esile [naispoliitiku] otsekohesust ja julgust rahastaja seisukohale vastu hakata.

„[Naispoliitik] tööintervjuul: erakonna rahastaja [mehe nimi] sõnaga peab arvestama.“

Ka artikli põhisisu algab usutlusega samal teemal ning sissejuhatuses tuuakse välja, kuidas naispoliitik pidi „aru andma partei niiditõmbajate mõju kohta“ (*ibid.*):

„Värskeimalt peaministri kandidaadilt uuritakse töövestlusel kohe, kelle käes on erakonnas tegelikult võim, kas tema või hoopis suurrahastajast ärimehel [...]käes?“

Samas suudab [naispoliitik] oma vastustega endast luua pildi kui ausast, otsekohesest ja julgest poliitikust – see mõjub kehtiva normi/raami kontekstis rahustavalt ja positiivselt (*ibid.*):

Ajakirjaniku sissejuhatus: „Erinevalt näiteks [meespoliitikust] või [naispoliitikust], kes on rääkinud, et erakonna esimehena nad ei ole oma parteile annetusi küsinud, ütles [naispoliitik], et on pidanud kohtumisi raha küsimiseks.“

Naispoliitik: „Olen paari inimesega kohtunud, kuid see pole minu töö.“

Ajakirjanik: „Kas kohtunud selle pärast, et nad on andnud erakonnale raha?“

Naispoliitik: „Ei, kohtunud sellepärast, et arutada, kas nad on nõus erakonda rahaliselt toetama.“

Ajakirjanik: „Rahaliselt?“

Naispoliitik: „Loomulikult rahaliselt.“

Selle artikli juures tuuakse välja veel ka naispoliitiku julgus ja otsustuskindlus („[Naispoliitik] neid hirme ei jaganud“), kui ta räägib ideest, mille järgi peaksid eesti ja vene lapsed samas koolis õppima (*ibid.*).

Võrdlemisi sageli leiame naispoliitikute iseloomustustes viiteid või märksõnu, mis seonduvad **ebapädevuse, ebakindluse ja elukaugusega** (Poom, 13.02.2019; Paris, 12.01.2019; Kuzitskin, 09.01.2019; JUHTKIRI Kes päästab..., 2019):

„[Erakonna] juhil tuli ka põhjendada, miks on jäänud mulje, et ta pole kursis tavainimeste igapäevaeluga.“ Poliitiku vastus: „Ma arvan, et mu kuvand on olnud selline, et olen olnud advokaat ja advokaat võib-olla tõesti ei ole poemüüja. Selles mõttes ma võib-olla tõesti ei tea, mis elu elab poemüüja,“ möönis [naispoliitik].“

„Ja siis teine fopaa. [Naispoliitik] lausa kutsub enda pihta kive loopima öeldes, et plakatitele kirjutatud sõnum ei vasta tegelikult tõele. Mina nüüd kedagi kividega ei loobi, ammugi veel [naispoliitikut], aga seda ütlen ma küll: jah, need plakatid on kõverpeegliks, mis moonutavad tõde....“

„Ootame selget plaani, mida pole teilt siiani näinud.“

„Mitte kõik ei suuda samamoodi kaasa mõelda. Mis poliitikud te olete, kui ei oska n-ö rahvast lugeda?“

„Ka [meespoliitiku] jutt on kohati äärmiselt segane. Samas peab talle komplimendi tegema ja tunnustama, et vähemalt erakonna juhina on ta näidanud end pädevana. Selle poolest vastandub ta [naispoliitikule], keda loetakse märtsikuistel valimistel [meespoliitiku] kõrval peamiseks

pretendendiks peaministri kohale, ent kes on selle pisku aja jooksul, mis ta [erakonna] eesotsas on olnud, näidanud end ebapädevana.“

Viimase näite juures ilmneb, et kuigi naispoliitiku tegevusele on antud negatiivne hinnang, ei ole selgitatud, millele see tugineb. Selle asemel luuakse võrdlus meespoliitikuga, kelle tegevust hindab autor (samuti põhjendamata) pädevaks. Ka meeste puhul leidis näiteid artiklitest, kus esitati poliitiku tegevuse suhtes kahtlusi või kasutati provotseerivat kõnepruuki, aga võrreldes naissoost erakonnajuhtidega oli kriitika leebem ja vähem isiklik, st need ei olnud üldjuhul keelekasutuselt nii emotsionaalsed, halvustavad või alavääristavad ka juhul, kui käsitleti teemasid, mida poliitikule ette heideti (Paris, 19.01.2019; Kiisler, 29.01.2019; DELFI TÖÖINTERJUU | Seeder:..., 2019; Poom, 12.02.2019).

„Miks te ei oska oma inimesi ja sõpru hoida?“

„Miks teie mõtted ja teod kõrvaltvaatajate silmis kokku ei käi?“

Naissoost poliitikuid kajastavate meediatekstide stiil oli hinnangulisem, isiklikumat laadi, naeruvääristav või isegi halvustav. Kuivõrd valim oli väike, siis ei ole välistatud, et need on seotud konkreetsete persoonide ja mitte alati sooga. Meespoliitikutega seoses oli selliseid kajastusi, **kus poliitiku isiku või tema tegevuse suhtes oleks antud otsene negatiivne või halvustav hinnang, väga harva** (Kiisler, 08.02.2019).

„Alkoaktsiisiga tegite endal margi täis, miks teil oli vaja sinna nina toppida?“

Ka võis leida artikleid, kus naispoliitikut küll tunnustatakse, kuid samas tühistatakse see järgneva jutuga, jättes üldmulje siiski negatiivseks. Artiklites tehakse naispoliitiku suhtes positiivse tooniga sissejuhatus ning viidatakse talle kui „arukale ja sümpaatsele naisele“, kusjuures tunnustust pälvibki ta ajakirjaniku silmis normatiivse soorolli täitmise eest („sümpaatne naine“). Samuti rõhutatakse, kuidas hinnatakse poliitiku valdkondlikke teadmisi, saavutusi ning energiat, kuid järgnev tekstiosa annab mõista, et see **arukus, ratsionaalsus, teadmised ja pühendumus on (poliitiku) tööalases plaanis sisuliselt kasutud** (Pullerits, 02.03.2019; Kuzitskin, 09.01.2019):

„Minu kriitiline teema ei ole see, kui mitu protsenti maksud tõusevad, mis on vist kriitiline [naispoliitiku] jaoks, kes on mulle äärmiselt sümpaatne inimene, väga veetlev naine ja arukas. Tema tahab sellest teha teemat. Aga teema on emotsionaalne, teema ei ole kunagi ratsionaalne. Teemat ei loeta välja programmidest, teema loetakse välja tänavalt! Rahva meeleoludest pead sa teema võtma, mitte ise pliiatsiotsast välja imema. Teemad, mida [naispoliitik] mulle räägib, tunduvad [...]erakondlikult elukauged. Nendest elukaugem on veel vaid [teise erakonna] mõtte- ja väljendusviis.“

„Ma austan sügavalt [naispoliitikut] [asutuse] juhi rollis ning tema pärisaavutusi integratsiooni vallas. Ma hindan tema väsimatut energiat, vahedat mõistust ja analüütilisi oskusi. Seda enam ei saa ma aru, kuidas sedavõrd silmapaistev naisterahvas kõige banaalsemal viisil endale vee peale lasi.“

Samalaadse näite leiame ühest teisest artiklist, kus näiliselt tehakse naispoliitikule nagu kompliment enesekindluse osas („[Naispoliitiku] enesekindlus on kõvasti paranenud“) – küll aga sedastab sõnakasutus hinnangut, mille kohaselt on erakonnajuhist naispoliitikul suured probleemid enesekindlusega (rõhutades ja tuues välja võrdluse, et see on „kõvasti paranenud“) (Poom, 13.02.2019).

„Tööintervjuu käigus pani laupäevalehe LP ja Kroonika peatoimetaja Ingrid Veidenberg tähele, et [naispoliitiku] enesekindlus on kõvasti paranenud, ning päris, kas keegi on [erakonna] juhti aidanud.“

Selliseid artikleid, kus oleks võinud välja lugeda toetava ja tunnustava hinnangu naiste tegevuse kohta poliitikuna, peaaegu ei leidunud. Ainsaks erandiks, kus naispoliitikut kiideti, olid artiklid, kus tunnustati nende söögitegemise oskusi. Sõbralikus või familiaarses toonis küsimusi ja artikleid leidis teisigi, kuid ka need olid pigem eraelulistel teemadel. Seega pälvib meedias tunnustust ja kiitust naissoost poliitik, kes vastab traditsioonilisele soorolli ootusele.

Analüüsitulemuste seisukohast leidis ka vähem tähelepanu väärivaid järeldusi. Näiteks leidsime, et poliitiku esitlemisel **keskkonda üldjuhul artiklites ei kirjeldata**. Kuna paljudel juhtudel on artiklite kujul tegemist üleskirjutusega mõnest telesaatest, siis võime kaudselt välja lugeda, et intervjuerimise keskkonnaks on telestuudio (nii naiste kui ka meeste puhul). Nägime, et **poliitikut said üldjuhul neid kajastavates artiklites sõna ning võimaluse enda seisukohta oma sõnadega esitada**.

Poliitikute **kõnetatamist ja nimetamist** uurides nägime, et üldjuhul **kõnetatakse poliitikut ees- ja perekonnanime** või **ainult perekonnanime** kaudu. Enamasti kasutatakse poliitiku nime ees seejuures veel viidet tema positsioonile, nt erakonna juht, liider, esinumber. Meeste puhul kasutati sageli sellist soopõhist viidet ametipositsioonile nagu „erakonna esimees“ (leidis siiski ka üks artikkel, kus Kaja Kallast nimetati „erakonna esinaiseks“). Kuigi pigem **üksikutel juhtudel, aga siiski ainult naispoliitikute puhul, nägime poliitiku nimetamist ainult eesnimega (seda seejuures nii Kaja Kallase, Kristina Kallase kui ka Züleyxa Izmailova puhul)**. Ühel juhul tavatseti poliitikut (Züleyxa Izmailovat) kutsuda avalikkuses laialt teada-tuntud hüüdnimega – Zuzu (Paris ja Iljina, 11.02.2019). Meessoost poliitikut üheski meedialoos ees- või hüüdnimega ei kõnetatud.

5. Kokkuvõte ja järeldused

Meediakajastus on üks poliitilise karjääri võtmeküsimusi – nii selle osas, mis puudutab seda, kui palju poliitika meedias kajastust saab, kui ka selle osas, kuidas teda kajastatakse. Siinse analüüsi eesmärk oligi välja selgitada, kuidas erineb naispoliitikute meediakajastus meespoliitikute omast. Töö esimeses ja teises osas läheneti küsimusele kvantitatiivselt, see tähendab, et sooviti välja selgitada, mil määral erineb naispoliitikute meediakajastuse maht meespoliitikute omast, sh kuidas see mõjutab Riigikokku pääsemise tõenäosust. Seejärel hinnati, kas naiste ja meeste meediakajastus erineb sisuliselt. Mõlemad küsimused on olulised – meediakajastuse maht näitab, kui laiad või ahtad on poliitiku võimalused koguda endale poliitilist kapitali. Meediakajastuse sisu mõjutab aga poliitiku kuvandiloome kaudu selle kapitali olemust ja kvaliteeti. Osaliselt saab seda kontrollida poliitika, suures osas toimub sisu- ja kuvandiloome aga meediatoimetustes ja sotsiaalmeedias (viimasele me siinse analüüsi raames ei keskendunud).

Meediakajastuse uurimisel keskendus käesolev analüüs 2019. aasta Riigikogu valimiste eelsele perioodile, mis on ühtlasi ka uuringu üks piiranguid. Avalikud debatted ja poliitikutega seonduv meediaväli ei toiminud sel ajal n-ö oma tavapärasest rütmis – valimistega seonduvalt oli suurem tähelepanu nii meedia tegevusel kui ka poliitikutel ning see võis suure tõenäosusega nende käitumist mõjutada.

KUI PALJU ERINEB NAISPOLIITIKUTE MEEDIAKAJASTUSE MAHT MEESPOLIITIKUTE OMAST?

Ühe peamise uurimisküsimusena soovisime teada, milline on naispoliitikute meediakajastuse maht võrreldes meespoliitikutega ning kas sugu mõjutab poliitikute meediakajastuse mahtu.

Analüüsi tulemustest nähtus (erakonna)juhtide suur mõju meediakajastuse mahule, sh nii erakondlikus kui ka soolises lõikes. Nii selgus, et valimiste-eelse perioodil (03.01.2019 kuni 02.03.2019) said meedias kõige rohkem kajastusi peaministri erakonna – Keskerakonna – poliitikud. Naiste meediakajastus oli meeste omaga võrreldes suurem aga peamiselt erakondades, kus naised olid ka erakonna juhid: Eesti 200, Reformierakond, Eestimaa Rohelised ja Eestimaa Ühendatud Vasakpartei.

Naiste meediakajastuste maht oli vastavuses naiste osakaaluga nimekirjades Sotsiaaldemokraatliku Erakonna ning Keskerakonna puhul. Naiste kajastamine oli suurem nende osakaalust nimekirjades aga taas nendes erakondades, kus naine juhtis erakonda.

Analüüsides seda, kuivõrd on positsioon valimisnimekirjas seotud meediakajastusega, selgus, et **valimisnimekirja kõrgemal positsioonil asetsedes oli pisut kõrgem ka meediakajastuste arv, kuid meeste ja naiste vahel suuri erinevusi ei olnud**. Selgelt erines soo lõikes ainult valimisnimekirjas esimesel kohal asuvate kandidaatide meediakajastuste hulk – meeskandidaatide meediakajastuse hulk oli võrreldes naiskandidaatidega tunduvalt suurem. Seda selgitab vähemalt osaliselt asjaolu, et peaministrina saab kandidaat meedias sagedamini sõna kui teised kandidaadid, mille tõttu avaldas Jüri Ratase meediakajastuse arv meessoost esinumbrate kajastuse arvule olulist mõju. Naiste puhul esines meediakajastuse hulgas rohkem kõikumisi kui meestel ning seda eriti esimestel positsioonidel. Samuti selgus, et valimisnimekirjades eespool asetsevate kandidaatide vahel olid meediakajastuses suuremad erinevused kui kandidaatide hulgas, kes asusid 10.–25. kohal.

Analüüsisist selgus, et kandidaadid, kes pääsesid Riigikokku, said rohkem meediakajastusi kui need, kes künnist ei ületanud. Analüüsisist meediakajastuse, soo ning positsiooni mõjust Riigikokku pääsemisele selgus, et Riigikokku pääsemisel on kõige tähtsam kajastuste arv. Riigikokku pääsenud erakondadest said naised meestest rohkem meediakajastust ainult Reformierakonna puhul. Võib eeldada, et suuresti tänu erakonna juht Kaja Kallasele. Riigikokku mitte pääsenud kandidaatide hulgas oli meediakajastus soo lõikes enam-vähem võrdne. Samuti nägime, et Riigikokku pääsenud erakondade naiste meediakajastus oli võrdlemisi proportsionaalne nende esindatusega valimisnimekirja esimese kahekümne viie seas.

Analüüsides soo, erakondliku kuuluvuse ning valimisnimekirja koha mõju meediakajastusele, selgus, et **naiste ja meeste vahel ei olnud meediakajastuses suuri erinevusi** – naisi kajastati küll natukene vähem, kuid suures plaanis ei olnud see seos statistiliselt oluline. Soo statistiline erinevus ei tulnud esile ka siis, kui mudelisse lisati soo ning valimisnimekirja positsiooni interaktsioon. Erakondade lõikes said Eesti 200, Elurikkuse Erakonna, Eestimaa Ühendatud Vasakpartei, Eestimaa Roheliste ning Vabaerakonna kandidaadid võrreldes Keskerakonna kandidaatidega vähem meediakajastust Ülejäänud erakondade kandidaatide meediakajastuse mahus ei olnud võrreldes Keskerakonna kandidaatidega statistiliselt olulisi erinevusi. Lisaks selgus, et mida madalamal positsioonil valimisnimekirjas asetseti, seda enam kahanes ka meediakajastuste hulk – iga neljakohaline samm valimisnimekirjades allapoole kahandas meediakajastuste arvu 0,80%.

KAS JA KUIVÕRD ERINEB VALIMISDEBATTIDES NAISPOLIITIKUTE KAJASTATUSE MAHT MEESPOLIITIKUTE OMAST?

Kuivõrd valimiskampaania ajal toimuvatel avalikel debattidel on kandidaatide tutvustamisel ning neist kuvandi loomisel oluline roll, siis hindasime lisaks trüki- ja veebimeediale poliitikute kajastuse mahtu (s.o poliitikutele võimaldatavat eetriaega) tele- ja raadiodebattides ning seda, kas see on sooti erinev. Vaatluse all olid Eesti Rahvusringhäälingus (ETV-s ja Vikerraadios) valimiseelsel perioodil tele- ja raadioeetris olnud valimisindebatid.

Ühe peamise tulemusena nägime, et **naispoliitikud on meespoliitikutega võrreldes tele- ja raadiodebattides vähem esindatud** – naised moodustasid kõigist osalejatest keskmiselt 35%, mehed 65% (raadios oli naiste esindatus veidi kõrgem, ETV saadetes madalam). Selles, kui palju naispoliitikuid tele- ja raadiodebattides osaleb, on tõenäoliselt oluline roll erakonnal, kes otsustab, millisel teemal millist erakonna poliitikut saatesse osalema pakutakse. Erakondade lõikes olid naised kõige tagasihoidlikumalt esindatud EKRE ja Isamaa puhul – mõlemat esindas saadetes naine vaid ühel korral. Suurema naiste esindatusega paistsid valimisindebattides silma Keskerakond, SDE ja Reformierakond (keda esindas debattides naine kokku neljal korral). Positiivne oli, et peaministri kandidaatide debatid olid seekordsete valimiste eel sooliselt rohkem tasakaalus, kuivõrd kaheksast saatesse kutsutud erakonna juhust kolm olid naissoost (Eesti 200, Reformierakond, Erakond Eestimaa Rohelised).

Naispoliitikute kõrval on eetris vähe ka naissoost ajakirjanikke. Tele- ja raadiodebatte juhtivate **ajakirjanike koosseis on meestekeskne** – poliitikute vestlussaadet juhtis naine vaid ühel korral ning ka ETV saatejuhtide tandemis oli naine ühel korral. Meeste domineeritud rahvusringhäälingu eeter kinnistab ettekujutust, et poliitikakujundaja ja tõlgendaja on Eestis eelkõige mees. See võib omakorda mõjutada naiste valmisolekut osaleda nii saadetes kui ka poliitikas laiemalt.

Et poliitikuid ning erakondi koheldaks avalik-õiguslikus meedias võrdselt, on valimisindebattide puhul enamasti eelnevalt kokku lepitud, kui palju poliitikutele eetris sõna antakse. Väitluse käigus seda

alati järgida pole võimalik, ning nii saavad mõned osalejad saates kõnelemisaega rohkem kui teised. Kandidaatide kõnevoorude kestuse mõõtmisel ilmnis, et **naised saavad meestega võrreldes üldjuhul sama palju sõna** – nende sõnasaamise ajaline maht oli proportsionaalne nende esindatusega saadetes (kõigist osalejatest moodustasid naissoost poliitikud debattides 35% ning kõigile poliitikutele võimaldatud eetriaegast kasutasid naised 33%).

Kui ETV saadetes oli nii naiste kui ka meeste sõnasaamise aeg, mh saateformaadi jäigema reglementeerituse tõttu, osalejate lõikes võrdsem, siis raadiodebattides oli poliitike sõnasaamise aeg suurema varieeruvusega – oli nii neid, kes said väga vähe, kui ka neid, kes said oluliselt rohkem eetriaega. Siin ei ilmnenu aga tugevat soolist mustrit ning pigem sõltus sõnasaamise kestus poliitiku isikust ja ajakirjaniku tähelepanelikkusest ning soovist aega kandidaatide vahel võrdselt jaotada.

MILLISTE TEEMADEGA SEOSSES VÕTAVAD SÕNA NAISED, MILLISTE TEEMADEGA SEOSSES MEHED?

Seda, milliste teemadega seoses leiavad kajastust mehed ja millistega naised, uuriti mitmes analüüsi etapis, v.a kvantitatiivses analüüsis. Need analüüsi etapid olid eraldiseisvad ja tuginesid erinevatele andmeallikatele ning analüüsimeetoditele, kuid põhijäreldus oli kõikide osas võrdlemisi samasisuline – **poliitikavaldkonnad on üsna tugevalt seostatud soolistatud ettekujutusega, mis on nn naiste ja mis nn meeste teemad.**

Televiisiooni ja raadio valimisdebattides joonistus välja muster, mille järgi naised saavad rohkem sõna sotsiaalvaldkonna, hariduse, tervise ja lõimumisega seotud teemadel, samuti olid keskkonnahoiu teemal saatesse kutsutud ainult naised, mehed kõnelevad aga teemadel, mis on seotud välis- ja julgeolekupoliitikaga ning majandusküsimustega.

Meediatekstide sisu lähemalt uurides nägime, et teemad, millega seoses naised ja mehed kajastust leidsid, olid pigem tööalased, peamiselt erakonnapoliitikaga seonduvad. Siin võib mõju avaldada ka valimi koostamise eripära. Kuna siinse analüüsi puhul jäid valimist välja ajakirjad ja sotsiaalmeedia, siis oli analüüsitavares artiklites vähem selliseid, kus on rõhuasetus meelelahutuslikkusele ning poliitiku eraelulistel teemadel. Üldjoontes kinnitas kontentanalüüs debattide kajastuse analüüsist kujunenud pilti, mille järgi mehi kujutati tavapäraselt seoses majanduse ja ettevõtlusega, samuti sise- ja välispoliitilise julgeolekuga, naisi aga sotsiaal- ja haridusvaldkonnaga. Huvitava nüansina hakkas silma, et ehkki valdavalt räägiti poliitikutega tööalastel teemadel, olid vestlused või teemaarendused poliitikuga isikukesksed ja pigem meelelahutuslikud, selmet rääkida poliitiku tööalastest eesmärkidest või ühiskondlikest probleemkohtadest. Näiteks hinnati või võrreldi kandidaatide sobivust peaministri kohale tulenevalt tema eraelulistest detailidest lähtuvalt. Samuti nägime erakonnajuhtide meediakajastusi vaadates, et naiste puhul lõimiti tööalased teemad sagedamini eraelulistega (nt söögitegemise oskus, lapsesaamise plaanid). Naiste puhul oli seega tavapärasem poliitiku kujutamine tema isikliku, eraelulise külje kaudu.

Üks teema, mis artiklites võrdlemisi sageli esile kerkis, oli sooline võrdõiguslikkus, sh sooline palgalõhe, naiste osalus poliitikas, vanemapuhkus jms. Meespoliitikud enamasti seda ise ei tõstatanud, küll aga võtsid ajakirjanikud selle teemakäsitlemise poliitikutega võrdlemisi sageli ette. Naispoliitike puhul tõstatus see teema rohkem nende enda algatusel.

KUIDAS ERINEB NAISPOLIITIKUTE MEEDIAKAJASTUSE SISU MEESPOLIITIKUTE OMAST?

Meediatekstide sisu analüüs näitas, et kuigi soostereotüüpne lähenemine nais- ja meespoliitikutele ei ole käesoleva analüüsi tulemuste järgi meedias valdav, võib poliitikute meediakajastuses täheldada siiski sooga seotud marginaliseerimis-, tühistamis-, naeruvääristamis- vms võtteid. Kuigi tegemist on pigem eranditega, mis ei iseloomusta meedia toimimist tervikuna, võivad need avaldada olulist mõju naispoliitikute tõsiseltvõetavusele ja samuti naiste motivatsioonile poliitikas tegutseda. Näiteks jäi silma, et mehi kujutatakse naistest sagedamini keskses rollis, st meediatekstis on nende isik ja tegevus tähelepanu keskmes. Naispoliitikutid kujutatakse seevastu võrdväärises rollis teiste artiklis käsitletud poliitikutega.

Nendel juhtudel, kus meediatekstis anti hinnanguid või kasutati mingit laadi emotsionaalset väljendusviisi, võis näha, et meespoliitikute osas oli meediakajastus stiililt ja tonaalsuselt sagedamini intriigi loov ning tunnustav. Selle põhjuseks võib olla eelnevalt mainitud asjaolu, et mehed figureerisid naistest enam artiklites pearollis. **Naised jäävad meediakajastuses teatud mõttes seega tagaplaanile** – neid puudutavates artiklites ei antud üldse hinnangut (st neid kajastati artiklites, kus hinnangu andmine ei olnud üldse asjakohane, nt poliitiku nimi esines valimisnimekirjas ja sellega ei kaasnenud uudist või muud lugu), või oli see pigem neutraalne ja kirjutamise stiil poliitiku suhtes rahulik ning tasakaalukas. Samas peaministri kandidaatide puudutavate tekstide süvaanalüüs näitas veidi teistsugust pilti – meediakajastus oli siin naiste puhul pigem kriitilisem, käsitles meestega võrreldes rohkem eraelulisi detaile, oli kohati ka halvustavam ja isegi seksistlik. Naisi ametialaselt tunnustavaid artikleid valimis peaaegu ei leidunud.

Kontentanalüüsi tulemustest nähtus, et poliitikutid meediatekstides esitledes üldjuhul ei iseloomustata. Kui seda aga tehti, siis oli rõhuasetus nii meeste kui ka naiste puhul poliitiku kompetentsidel või isikuomadustel. Välimust kirjeldati poliitikute puhul väga harva, mistõttu ei leidnud kinnitust arvamus, nagu oleks naispoliitikute puhul meediatähelepanu ebarproportsionaalselt palju nende välimusel. Taas võib seda selgitada aga ka valimi koostamise loogika – kuna analüüsi valimis oli meelelahutuslikku ja n-ö „kollast“ meediat vähe, kus taolisi teemasid käsitletakse eelduslikult rohkem, siis kajastasid ka analüüsitulemused, et poliitikutid esitletakse pigem lähtuvalt nende kompetentsidest.

Teatud kvalitatiivse sisuanalüüsi üks järeldus on see, et poliitikute kujutamine lähtub meedias suuresti naiste-meeste traditsioonilistest soorollidest (nt eeldustest koduse tööjaotuse jm kohustuste ning nende pädevuse osas). Selle kohaselt oodatakse, et naise peamine roll on seotud pere eest hoolitsemisega ning ametialase edu saavutamine on selle kõrval teisejärguline. Naispoliitikutesse, kelle ambitsioon on poliitikas karjääri teha, suhtus meedia skepsisega – ennekõike nende valmisoleku ja võimekuse osas pere kõrvalt tööle pühenduda. Võib-olla seetõttu võis kohata ka arvamust, et eduka naise saavutuste taga on pigem mõni mõjukas meesterahvas.

Ka meestele seatakse soopõhiseid piiranguid ja raame. Nende puhul eeldatakse keskendumist tööle ning seda vajadusel ka pere ja laste arvelt. Kui meespoliitik sellele normile vastandub, kajastatakse seda kui midagi iseäralikku või isegi kahtlust äratavat.

Poliitikute esitusviis meedias on seotud ettekujutusega „hea poliitikust“, kellel on pigem traditsiooniliselt mehelikuks peetud isikuomadused. Need loovad poliitikale maskuliinse raamistuse, millele vastamist eeldatakse nii meestelt kui ka naistelt. Meedia asetab naispoliitikud avalikkuse ees olukorda, kus nad peavad tegema lisapingutusi, et tõendada enda sobivust poliitiku rolli ja raamidesse, luues nii barjääre, mis neid poliitiku karjäärist võivad eemale peletada. Analüüs näitas ka, et pinge, mis naispoliitikutele meediaga seondub, on mitmetahuline – ühest küljest peavad naispoliitikud võitlema

meestega võrreldes rohkem meediaplatformi olemasolu eest, et saada tähelepanu ja kajastust, teisalt aga olema valmis, et avalik tähelepanu, mis neile osaks saab, on kriitilisem, seotud huviga nende eraelu vastu või seab mingil muul moel traditsioonilistest soorollidest tulenevaid ootuseid. Siin tuleb teadvustada, et see on võimalik barjäär, mis naisi poliitikast eemal hoiab ja võib ajendada poliitikas juba tegutsevaid naisi sealt ka lahkuma.

Kasutatud kirjandus

- Anniste, K., Biin, H., Laanepere, L. A. ja Vainre, M. 2019. Naiste osalus poliitikas: kirjanduse ülevaade. Tallinn: Poliitikauuringute Keskus Praxis.
- Bauer, N. 2018. Untangling the Relationship Between Partisanship, Gender Stereotypes, and Support for Female Candidates. *Journal of Women, Politics & Policy*, 39:1, 1–25.
- Cohen, J., Tsfati, Y., and Sheafer, T. (2008) The influence of presumed media influence in politics: do politicians' perceptions of media power matter? *Public Opinion Quarterly* 72(2): 331–344.
- Eagly, A. H. ja Karau, S. J. (2002). Role Congruity Theory of Prejudice Toward Female Leaders. *Psychological Review*, 109: 3, 573-598.
- ERR-i valimisdebatid lubavad nii süvenemist kui ka poliitilist showd. (06.02.2019), *Err.ee*. Vaadatud 21.05.2019.
- Ford, L. (2017). *Women and Politics: The Pursuit of Equality*. Westview Press.
- Haravee, J. (15.02.2019). KAJA KALLAS: ma ei ole peaministriametis valmis emaks saama! Laps kannataks..., *Õhtuleht*.
- DELFI TÖÖINTERVJU | Jüri Ratas: mina sobin ainult peaministriks, teist plaani ei ole. (15.02.2019), *delfi.ee*. Vaadatud 27.02.2020 <http://delfi.ee/a/85334031>
- DELFI TÖÖINTERVJU | Kristina Kallas: erakonna rahastaja Priit Alamäe sõnaga peab arvestama. (16.02.2019), *delfi.ee*. Vaadatud 27.02.2020 <http://delfi.ee/a/85337467>
- DELFI TÖÖINTERVJU | Seeder: kasvatasin omale rahvuslikku valijat, tööviljad läksid EKRE-le. (14.02.2019), *delfi.ee*. Vaadatud 27.02.2020 <http://delfi.ee/a/85323081>
- JUHTKIRI Kes päästab stagnatsioonist? (04.02.2019), *Postimees*.
- Jõesaar, E. ja Jakobson M-L. (2018) Poliitilise debati kultuurist Eestis: peaministri kandidaatide debattide diskursuse funktsionalistlik analüüs. *Acta Politica Estica* nr 9/2018.
- Kiisler, V. (17.01.2019). Kallas läheb kompromisse otsima. *Postimees*. Vaadatud 27.02.2020 <https://leht.postimees.ee/6500881/kristina-kallas-laheb-kompromisse-otsima>
- Kiisler, V. (25.01.2019). Ratas käib meil kätt surumas. *Postimees*. Vaadatud 27.02.2020 <https://poliitika.postimees.ee/6506120/jarelikult-ei-ole-ta-inimene-ta-on-loom-ja-see-loom-tuleb-hukata>
- Kiisler, V. (29.01.2019). Seeder: rahvuslus näitab avatust. *Postimees*. Vaadatud 27.02.2020 <https://www.postimees.ee/6510100/helir-valdor-seeder-rahvuslus-naitab-avatust>
- Kiisler, V. (08.02.2019). „Kui sa ei ole minuga nõus, oled reetur.“ *Postimees*, lk 6.
- Kiisler, V. (20.02.2019). Intervjuusari: Jüri Ratas loodab mitte ülbeks minna. *Postimees*. Vaadatud 27.02.2020 <https://poliitika.postimees.ee/6526595/intervjuusari-juri-ratas-loodab-mitte-ulbeks-minna>
- Kiisler, V. (23.02.2019). Kallas ei leia oma valitsuses Ratasele kohta. *Postimees*, lk 6-7.
- Kim, J. ja Ward, L. (2004). Pleasure Reading: Associations Between Young Women's Sexual Attitudes and their Reading of Contemporary Women's Magazines. In *Psychology of Women Quarterly*. Vol 28, no 1.
- Kivirähk, J. (21.02.2019). Miks eelistada peaministrina Ratast? Äripäev. Vaadatud 27.02.2020 <https://www.aripaev.ee/arvamused/2019/02/21/juhan-kivirahk-miks-eelistada-jargmise-peaministrina-juri-ratast>

- Koorits, V. (10.01.2019). Tallinna abilinnapea Izmailova ei kavatsenud sündiva lapse tõttu töölt eemale jääda. delfi.ee. Vaadatud 27.02.2020 <http://delfi.ee/a/84985617>
- Krjukov, A. (30.01.2019). Ossinovski: Eesti 200 parlamenti ei pääse. err.ee. Vaadatud 27.02.2020 <https://www.err.ee/905225/ossinovski-eesti-200-parlamenti-ei-paase>
- Kuzitskin, A. (09.01.2019). Andrei Kuzitškin: Eesti 200 kui poliitilise abordi ohver. ohtuleht.ee. Vaadatud 27.02.2020 <https://www.ohtuleht.ee/917397/andrei-kuzitskin-eesti-200-kui-poliitilise-abordi-ohver>
- Lawless, J. ja Fox, R. (2010). It Still Takes a Candidate: Why Women Don't Run for Office. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lõbu, G. (08.01.2019). Kristina Kallas: me ei osanud sellist solvumist ette näha. err.ee. Vaadatud 27.02.2020 <https://www.err.ee/896102/kristina-kallas-me-ei-osanud-sellist-solvumist-ette-naha>
- Paris, K. (12.01.2019). Kristina Kallas: nüüd arutlevad kõik eestlaste ja venelaste teemal. Eesti Päevaleht. Vaadatud 27.02.2020 <http://epl.delfi.ee/news/lehelood/kristina-kallas-nuud-arutlevad-koik-eestlaste-ja-venelaste-teemal?id=84996495>
- Paris, K. (19.01.2019). Jevgeni Ossinovski: kõige rohkem päris uusi tegijaid on liitunud meiega. Eesti Päevaleht. Vaadatud 27.02.2020 <http://epl.delfi.ee/news/lp/jevgeni-ossinovski-koige-rohkem-paris-uusi-tegijaid-on-liitunud-meiega?id=85053313>
- Paris, K. (26.01.2019). Kaja Kallas: järgmistel valimistel on esinumbrite seas märksa rohkem naisi. Eesti Päevaleht. Vaadatud 27.02.2020 <http://epl.delfi.ee/news/arvamus/kaja-kallas-jargmistel-valimistel-on-esinumbrite-seas-naisi-marksa-rohkem?id=85121353>
- Paris, K. (02.02.2019). Helir-Valdor Seeder: naiste osalust poliitikas ei tohi kunstlikult forsseerida. Eesti Päevaleht. Vaadatud 27.02.2020 <https://epl.delfi.ee/lp/helir-valdor-seeder-naiste-osalust-poliitikas-ei-tohi-kunstlikult-forsseerida?id=85194237>
- Paris, K. (09.02.2019). Mart Helme: ükskõik mis valitsus kevadel kokku pannakse, sügisel läheb see ümbertegemisele. Eesti Päevaleht. Vaadatud 27.02.2020 <https://epl.delfi.ee/lp/mart-helme-ukskoik-mis-valitsus-kevadel-kokku-pannakse-sugisel-laheb-see-umbertegemisele?id=85258071>
- Paris, M. ja Iljina, T. (11.02.2019). VIDEO | POLIITKÖÖK: kuidas Zuzu Izmailova nutma panna. ohtuleht.ee. Vaadatud 27.02.2020 <https://www.ohtuleht.ee/940564/video-poliitkook-kuidas-zuzu-izmailova-nutma-panna>
- Paris, M. ja Iljina, T. (18.02.2019). VIDEO | POLIITKÖÖK: Kristina Kallas pakub kiirustava pereinimese lihtsat pastarooga. ohtuleht.ee. Vaadatud 27.02.2020 <https://www.ohtuleht.ee/941575/video-poliitkook-kristina-kallas-pakub-kiirustava-pereinimese-lihtsat-pastarooga>
- Poom, R. (01.02.2019). Jüri Ratas uuesti peaministriks? Rekordtoetus ennustab seda küll. Eesti Päevaleht.
- Poom, R. (12.02.2019). Ossinovski tööintervjuul: ma ei pugenud massiivse vasturünnaku ajal võssa. Eesti Päevaleht. Vaadatud 27.02.2020 <https://epl.delfi.ee/uudised/ossinovski-toointervjuul-ma-ei-pugenud-massiivse-vasturunnaku-ajal-vossa?id=85293331>
- Poom, R. (13.02.2019). Kaja Kallas tööintervjuul: ma ei lepi teise kohaga! Eesti Päevaleht. Vaadatud 27.02.2020 <https://epl.delfi.ee/uudised/kaja-kallas-toointervjuul-ma-ei-lepi-teise-kohaga?id=85301435>
- Poom, R. (14.02.2019). Mart Helme tööintervjuul: Keskerakonna üks leer kutsub meid valitsusse. Eesti Päevaleht. Vaadatud 27.02.2020 <https://epl.delfi.ee/eesti/mart-helme-toointervjuul-keskerakonna-uks-leer-kutsub-meid-valitsusse?id=85314831>

- Poom, R. (15.02.2019). Helir-Valdor Seeder töointervjuul: kompromissid pole mu valijatele meeldinud. Eesti Päevaleht. Vaadatud 27.02.2020 <https://epl.delfi.ee/uudised/seeder-toointervjuul-minu-kompromissid-pole-mu-mustvalgetele-valijatele-meeldinud?id=85328059>
- Poom, R. (16.02.2019). Kristina Kallas töointervjuul: erakonna rahastaja Priit Alamäe sõnaga peab arvestama. Eesti Päevaleht. Vaadatud 27.02.2020 <https://epl.delfi.ee/lp/kristina-kallas-toointervjuul-erakonna-rahastaja-priit-alamae-sonaga-peab-arvestama?id=85337361>
- Poom, R. (20.02.2019). Suur debatt. Jüri Ratas, Kaja Kallas ja Mart Helme ristasid piigid. Eesti Päevaleht. Vaadatud 27.02.2020 <https://epl.delfi.ee/uudised/suur-debatt-juri-ratas-kaja-kallas-ja-mart-helme-ristasid-piigid?id=85370091>
- Pullerits, P. (09.02.2019.) Mida võiks teada esinumbrite kohta? Postimees. Vaadatud 27.02.2020 <https://www.postimees.ee/6518571/vaadake-mida-utleb-teile-erakondade-esinumbrite-inimlik-nagu>
- Pullerits, P. (02.03.2019). Linnar Priimägi: valimisteesid ei imeta pliiatsiotsast, vaid loetakse välja tänavalt. Postimees.
- Pullerits, P. (08.02.2019). Vaadake, mida ütleb teile erakondade esinumbrite inimlik nägu! postimees.ee. Vaadatud 27.02.2020 <https://www.postimees.ee/6518571/vaadake-mida-utleb-teile-erakondade-esinumbrite-inimlik-nagu>
- Ross, K. (2009) Gendered Media: Women, Men and Identity Politics. Lanham, MD: Rowman and Littlefield.
- Shoaf, N. ja Parsons, T. N. 18 Million Cracks, but No Cigar: News Media and the Campaigns of Clinton, Palin, and Bachmann. Social Sciences 5:3, 1–15.
- Strömbäck, J. ja Nord, L.W. (2006) Do politicians lead the tango: a study of the relationship between Swedish journalists and their political sources in the context of election campaigns. European Journal of Communication 21(2): 147–164.
- Teeveere, E. (26.01.2019). Peeglike, peeglike seina peal, milline on stiilseim partei Eesti peal? Õhtuleht. Vaadatud 27.02.2020 <https://naisteleht.oh tuleht.ee/938466/peeglike-peglike-seina-peal-milline-on-stiilseim-partei-estti-peal>
- Tiks, J. (02.03.2019). Valimiste finišijoonel on parteijuhid kõige hõivatamad eestlased. Eesti Päevaleht. Vaadatud 27.02.2020 <https://epl.delfi.ee/estti/valimiste-finisijoonel-on-partiejuhid-koige-hoivatamad-esttlased?id=85482429>

Lisa 1. Riigikokku pääsemist mõjutavad tegurid

Tunnused	Pääses Riigikokku ¹	
	Exp(B)	Usaldusvahemik 95%
(Vabaliige)	0,001***	0,00...0,02
Naine ²	0,91	0,44...1,87
Positsioon	1,30	0,82...2,05
Meediakajastuste arv	3,73***	2,46...5,64
N	236	
Nagelkerke R ²	0,37	

Märkus: statistiliselt olulised *p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001
¹ Taustakategooria: Ei pääsenud Riigikokku
² Taustakategooria: Mees.
Sõltumatud tunnused „keskmine meediakajastus“ ning „positsioon valimisnimekirjas“ on võetud logaritmilisele skaalale.

Lisa 2. Valimisnimekirjades sarnasel positsioonil olevate poliitikute meediakajastuse mahtu mõjutavad tegurid

Tunnused	Keskmine meediakajastus	
	B	Usaldusvahemik 95%
(Vabaliige)	6,28***	5,82...6,74
Naine ¹	-0,04	0,55...0,63
Eesti 200 ²	-0,79**	-0,94...-0,64
Eesti Konservatiivne Rahvaerakond ²	-0,66	-1,07...-0,24
Elurikkuse Erakond ²	-1,59***	-2,01...-1,17
Isamaa ²	0,18	-0,23...0,60
Eestimaa Ühendatud Vasakpartei ²	-2,95***	-3,49...-2,41
Reformierakond ²	0,18	-0,24...0,59
Eestimaa Rohelised ²	-1,60***	-2,02...-1,19
Sotsiaaldemokraatlik Erakond ²	-0,24	-0,66...0,18
Vabaerakond ²	-0,91***	-1,33...-0,49
Positsioon valimisnimekirjas	-0,80***	-0,94...-0,64
Naine*Positsioon ³	-0,10	-0,34...-0,15
N	236	
Nagelkerke R ²	0,71	

Märkus: statistiliselt olulised *p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001
¹ Taustakategooria: Mees.
² Taustakategooria: Keskerakond.
³ Taustakategooria: Mees*Positsioon
Sõltuv tunnus „keskmine meediakajastus“ ning sõltumatu tunnus „positsioon valimisnimekirjas“ on võetud logaritmilisele skaalale.

Lisa 3. Erakondade üleriigiliste valimisnimekirjade 25 esimest kandidaati

Erakond	Kandidaat
Eesti 200	Kristina Kallas
	Grigore-Kalev Stoicescu
	Igor Taro
	Tiit Elenurm
	Kristiina Tõnnisson
	Marek Reinaas
	Einar Visnapuu
	Monika Salu
	Nikita Lumijõe
	Ahti Puur
	Annes Naan
	Lauri Hussar
	Ruslan Trochynskiy
	Ando Kiviberg
	Koit Kelder
	Aleksandr Širokov
	Terje Bachmann
	Mart Sander
	Meelis Niinepuu
	Kadri Tali
	Tiia Sihver
	Ülo Pikkov
	Liina Normet
	Toomas Uibo
	Taavi Toom

Eesti Konservatiivne Rahvaerakond	Mart Helme
	Ruuben Kaalep
	Rene Kokk
	Jaak Valge
	Riho Breivel
	Peeter Ernits
	Anti Poolamets
	Kert Kingo
	Kai Rimmel
	Urmas Espenberg
	Arno Sild
	Martin Helme
	Alar Laneman
	Tiit Kala
	Urmas Reitelmann
	Uno Kaskpeit
	Rein Suurkask
	Heldur Paulson
	Henn Põlluaas
	Jaak Madison
	Paul Puustusmaa
	Merry Aart
	Leo Kunnas
Helle-Moonika Helme	
Siim Pohlak	

Elurikkuse Erakond	Mihkel Kangur
	Rainer Kuuba
	Riina Eigi
	Toomas Trapido
	Ago Samoson
	Airi Hallik-Konnula
	Aivar Ruukel
	Alexander Linnamäe
	Allan Kokkota
	Allan Prooso
	Andres Vesper
	Ahto Kaasik
	Anneli Palo
	Cornelia Kotto
	Eda Veeroja
	Eha Metsallik
	Enn Kaljo
	Enri Pahapill
	Artur Talvik
	Kaja Toikka
	Kaupo Vipp
	Lauri Klein
	Lauri Tõnspoeg
Mati Kose	
Peeter Lepisk	

Isamaa	Helir-Valdor Seeder
	Mihhail Lotman
	Riina Solman
	Raivo Aeg
	Marko Pomerants
	Kaia Iva
	Raivo E. Tamm
	Mart Luik
	Helen Hääl
	Tarmo Kruusimäe
	Tõnis Lukas
	Jüri Luik
	Mart Nutt
	Toomas Tõniste
	Lauri Vahtre
	Karl Sander Kase
	Mart Maastik
	Üllar Saaremäe
	Viktoria Ladõnskaja-Kubits
	Sven Sester
	Priit Sibul
	Urmas Reinsalu
	Andres Metsoja
Aivar Kokk	
Siim Valmar Kiisler	

Keskerakond	Jüri Ratas
	Tanel Kiik
	Toomas Vitsut
	Jaan Männik
	Kalev Kallo
	Anneli Ott
	Erki Savisaar
	Aadu Must
	Mihhail Stalnuhhin
	Natalia Malleus
	Marika Tuus-Laul
	Kadri Simson
	Andrei Korobeinik
	Imre Sooäär
	Tiit Terik
	Jaan Toots
	Valeri Korb
	Kalle Klandorf
	Mihhail Kõlvart
	Mailis Reps
	Jaanus Karilaid
	Yana Toom
	Kersti Sarapuu
	Enn Eesmaa
Mihhail Korb	

Reformierakond	Kaja Kallas
	Ants Laaneots
	Andres Sutt
	Urmas Klaas
	Keit Pentus-Rosimannus
	Eerik-Niiles Kross
	Kalle Laanet
	Liina Kersna
	Urmas Kruuse
	Urve Tiidus
	Yoko Alender
	Jürgen Ligi
	Marko Mihkelson
	Kalle Palling
	Vilja Toomast
	Laine Randjärv
	Johannes Kert
	Signe Kivi
	Kristina Šmigun-Vähi
	Hanno Pevkur
	Urmas Paet
	Kristen Michal
	Aivar Sõerd
Maris Lauri	
Arto Aas	

Eestimaa Rohelised	Züleyxa Izmailova
	Olev-Andres Tinn
	Joonas Laks
	Andres Jaadla
	Rene Kuulmann
	Timur Sagitov
	Hannes Puu
	Helina Tilk
	Heiki Valner
	Ulvi Koop
	Rasmus Lahtvee
	Kai Künnis-Beres
	Küllike Reimaa
	Jüri Ginter
	Tarmo Andre Elvisto
	Tiiu-Ann Kaldma
	Zoja Mellov
	Kristjan Rohtla
	Aleksander Laane
	Jakko Väli
	Inga Raitar
	Kaspar Kurve
	Marko Kaasik
Anu Nataly Saagim-Ratia	
Mattias Turovski	

Sotsiaaldemokraatlik Erakond	Jevgeni Ossinovski
	Toomas Jürenstein
	Reili Rand
	Marianne Mikko
	Jüri Morozov
	Rein Randver
	Helve Särgava
	Tanel Talve
	Barbi Pilvre
	Kalev Kaljuste
	Neeme Suur
	Marina Kaljurand
	Ene Augasmägi
	Maksim Iljin
	Marika Saar
	Jaak Juske
	Triin Toomesaar
	Mart Meri
	Kalvi Kõva
	Riina Sikkut
	Indrek Saar
	Lauri Läänemets
Monika Haukanõmm	
Rene Tammist	
Anastassia Kovalenko	

Vabaerakond	Kaul Nurm
	Märt Läänemets
	Kuido Nõmm
	Juku-Kalle Raid
	Epp Alatalu
	Heli Künnapas
	Tiiu Kuurme
	Tiia Välk
	Jane Snaith
	Raivo Kokser
	Märt Meesak
	Tiina Kangro
	Ain Ostra
	Merike Värik
	Õie-Mari Aasmäe
	Inna Rose
	Anne Hansberg
	Kaja Jakobson
	Andres Herkel
	Neeme Kuningas
	Vahur Kollom
	Elo Lutsepp
	Pavo Raudsepp
	Ain Lutsepp
Jaanus Ojangu	
Eestimaa Ühendatud Vasakpartei	Julia Sommer
	Igor Rosenfeld
	Andrei Anissimov
	Andrei Orponen
	Viivi-Helbe Peljuhhovska
	Oleg Tesla
	Tiina Radionov
	Diana Nõmberg-Klaus
	Viktor Malõgin
	Diana Koor
	Vjatšeslav Makaronski

Lisa 3. Kontentanalüüsi koodid ja kategooriad

1. POLIITIKU NIMI

2. POLIITIKU SUGU

- 2.1. Mees
- 2.2. Naine

3. ANDMED MEEDIAKAJASTUSE KOHTA

- 3.1. Pealkiri
- 3.2. Väljaanne
- 3.3. Kuupäev

4. RUBRIIK

- 4.1. Uudis/reportaaž
- 4.2. Arvamusartikkel
- 4.3. Persoonilugu
- 4.4. Intervjuu
- 4.5. Juhtkiri
- 4.6. Meelelahutus/huumor
- 4.7. Muu (sport, kultuur, nädala kokkuvõte)

5. POLIITIKU ROLL

- 5.1. Poliitik on loo peategelane
- 5.2. Poliitik on võrdväärnes rollis teiste artiklis kajastatutega
- 5.3. Poliitik on loos kõrvaltegelane
- 5.4. Poliitik on ise loo autor

6. SÕNAANDMINE

- 6.1. Jah, poliitikut on tsiteeritud või küsitud kommentaari

7. VALDKOND

- 7.1. Ametialane, sh töö poliitikuna, muu töö ja ühiskondlik tegevus
- 7.2. Eraeluline

8. PÖÖRDUMINE

- 8.1. Täisnimi
- 8.2. Ainult eesnimi
- 8.3. Ainult perekonnanimi
- 8.4. Härra/proua
- 8.5. Ametikoha ja/või positsiooni kaudu (sh akadeemilised jm tiitlid)
- 8.6. Naispoliitik/meespoliitik
- 8.7. (Endiste) sugulaste/hõimlaste kaudu

9. KESKKOND

- 9.1. Ametlik/tõine
- 9.2. Kodune/perekondlik
- 9.3. Avalik ruum (nt kohvik, linnatänav)
- 9.4. Muu
- 9.5. Keskkond väheoluline või määratlemata

10. TONAALSUS/HINNANG ISIKU SUHTES

- 10.1. Tunnustav
- 10.2. Neutraalne
- 10.3. Halvustav/negatiivne
- 10.4. Ebaoluline artikli kontekstis või hinnang puudub

11. KIRJASTIIL

- 11.1. Ülivõrrete ja omadussõnade kasutamine
- 11.2. Võrdluste, metafooride kasutamine
- 11.3. Intriigi/konflikti loov
- 11.4. Rahulik, tasakaalukas
- 11.5. Ebaoluline artikli kontekstis

12. POLIITIKU ISELOOMUSTUS

- 12.1. Mainitud isikuomadusi
- 12.2. Mainitud kompetentse
- 12.3. Mainitud välimust
- 12.4. Poliitiku isikut ei iseloomustata

13. ARTIKLI/INTERVJUUKÜSIMUSTE VALDKOND

- 13.1. Erakonnapoliitika, valimised, demokraatia, maailmavaade, riigivalitsemine
- 13.2. Majandus, sh tarbimine, ettevõtlus
- 13.3. Põllumajandus
- 13.4. Rahandus, eelarve
- 13.5. Sise- ja/või välispoliitiline julgeolek (sh immigratsioon, politsei, pääste)
- 13.6. Looduskeskkond, kliima
- 13.7. Haridus
- 13.8. Sotsiaalvaldkond (sh pere ja lapsed), tervishoid
- 13.9. Õiguspõhimõtted, õigusloome
- 13.10. Kultuur, sport
- 13.11. Poliitiku elustiil (reisimine, harrastused, ühiskondlik ja tööine tegevus)
- 13.12. Poliitiku pere ja lapsed
- 13.13. Sooga seotud teemade esile kerkimine

14. VIITED SOOTEREOTÜÜPIDELE

- 14.1. Välimuse rõhutamine
- 14.2. Ema ja naise / isa ja perepea rolli rõhutamine
- 14.3. Sooga seotud füüsilise ja/või vaimse tugevuse/nõrkuse rõhutamine
- 14.4. Viited soostereotüüpidele puuduvad

15. ILLUSTRATSIOONID/FOTOD

Vabas tekstis kirjeldus, miks foto, joonis on (sh soospektist) tähelepanuväärne

16. PEALKIRJAD

Vabas tekstis kirjeldus, miks pealkiri on soospektist tähelepanuväärne

Lisa 4. ERRi valimisdebatid

- Eesti Rahvusringhääling (30.01.2019) Vikerraadio valimisdebatid: Arstiabi kättesaadavus ja omastehoole [Raadiosaade] Kuulatud 26.11.2019; <https://vikerraadio.err.ee/899946/valimisstuudio-tervishoid-ja-omastehooldus>
- Eesti Rahvusringhääling (31.01.2019) Vikerraadio valimisdebatid: Tuleviku Eesti – haridus, teadus, innovatsioon [Raadiosaade] Kuulatud 26.11.2019; <https://vikerraadio.err.ee/899947/valimisstuudio-tuleviku-eesti-studios-on-koige-nooremad-kandidaadid>
- Eesti Rahvusringhääling (05.02.2019) Vikerraadio valimisdebatid: Keskkonnahoid ja majanduse arendamine [Raadiosaade] Kuulatud 26.11.2019; <https://vikerraadio.err.ee/903253/valimisstuudio-majandus-ja-keskkond>
- Eesti Rahvusringhääling (07.02.2019) Vikerraadio valimisdebatid: Lõimumine, ühiskonna sidusus [Raadiosaade] Kuulatud 26.11.2019; <https://vikerraadio.err.ee/910374/valimisstuudio-eesti-maaelu-ja-regionaalpoliitika>
- Eesti Rahvusringhääling (12.02.2019) Vikerraadio valimisdebatid: Demograafia, sisseränne, töökäte nappus [Raadiosaade] Kuulatud 26.11.2019; <https://vikerraadio.err.ee/905153/valimisstuudio-demograafia>
- Eesti Rahvusringhääling (14.02.2019) Vikerraadio valimisdebatid: Regionaalareng ja maaelu [Raadiosaade] Kuulatud 26.11.2019; <https://vikerraadio.err.ee/910374/valimisstuudio-eesti-maaelu-ja-regionaalpoliitika>
- Eesti Rahvusringhääling (19.02.2019) Vikerraadio valimisdebatid: Peaministri kandidaatide vastasseis – Züleyxa Izmailova (Rohelised) ja Kaul Nurm (VE) [Raadiosaade] Kuulatud 26.11.2019 <https://vikerraadio.err.ee/907801/valimisstuudio-vastasseis-zuleyxa-izmailova-ja-kaul-nurm>
- Eesti Rahvusringhääling (20.02.2019) Vikerraadio valimisdebatid: Peaministri kandidaatide vastasseis – Kristina Kallas (E200) ja Helir Valdor Seeder (Isamaa) [Raadiosaade] Kuulatud 26.11.2019 <https://vikerraadio.err.ee/908064/valimisstuudio-vastasseis-kristina-kallas-ja-helir-valdor-seeder>
- Eesti Rahvusringhääling (21.02.2019) Vikerraadio valimisdebatid: Peaministri kandidaatide vastasseis – Jevgeni Ossinovski (SDE) ja Mart Helme (EKRE) [Raadiosaade] Kuulatud 26.11.2019 <https://vikerraadio.err.ee/908778/valimisstuudio-vastasseis-jevgeni-ossinovski-ja-mart-helme>
- Eesti Rahvusringhääling (22.02.2019) Vikerraadio valimisdebatid: Peaministri kandidaatide vastasseis – Jüri Ratas (KE) ja Kaja Kallas (RE) [Raadiosaade] Kuulatud 26.11.2019 <https://vikerraadio.err.ee/909105/valimisstuudio-vastasseis-kaja-kallas-ja-juri-ratas>
- Eesti Rahvusringhääling (06.02.2019) ETV valimisdebatid: Sotsiaalpoliitika, pensionid, tervishoid [Telesaade] Vaadatud 26.11.2019; <https://arhiiv.err.ee/vaata/valimisstuudio-1-270098>
- Eesti Rahvusringhääling (13.02.2019) ETV valimisdebatid: Haridus- ja teaduspoliitika [Telesaade] Vaadatud 26.11.2019; <https://arhiiv.err.ee/vaata/valimisstuudio-2-270675>
- Eesti Rahvusringhääling (20.02.2019) ETV valimisdebatid: Välis- ja julgeolekupoliitika [Telesaade] Vaadatud 26.11.2019; <https://arhiiv.err.ee/vaata/valimisstuudio-3-271336>
- Eesti Rahvusringhääling (27.02.2019) ETV valimisdebatid: Majandus [Telesaade] Vaadatud 26.11.2019; <https://arhiiv.err.ee/vaata/valimisstuudio-4-271909>
- Eesti Rahvusringhääling (2.03.2019) ETV valimisdebatid: Peaministri kandidaadid [Telesaade] Vaadatud 26.11.2019; <https://arhiiv.err.ee/vaata/valimisstuudio-5-272371>

Lisa 5. Kvalitatiivse sisuanalüüsi koodid ja kategooriad

1. SOOSTEREOTÜÜBID: näiteks kas ja kuidas räägitakse mehe/naise või isa/ema rollidest, perepea / pere eest hoolitseja rollidest, sooga seotud füüsilisest / vaimsest tugevusest või nõrkusest?
2. KESKKOND: kas keskkond, milles poliitikut intervjueritakse, kirjeldatakse, on ametlik/töine, kodune/perekondlik või avalik ruum? Millist rolli omab keskkonna iseloomustamine poliitiku kuvandile?
3. SÕNA ANDMINE: kas poliitikut on tsiteeritud või küsitud kommentaari? Millega seoses? Milline on tsitaat ja kuidas see eristub või rõhutab mingit teemat tervikartikli mõistes? (Ennekõike oluline persooniloo puhul.)
4. VALDKOND: kas poliitikuga räägitakse professionaalsetel (sh töö poliitikuna, muu töö ja ühiskondlik tegevus) või eraelulistel teemadel? Kui mõlemast, siis milline on valdav?
5. NIMETAMINE: kuidas poliitikut kõnetatakse/nimetatakse ja kuivõrd lugupidav või familiaarne see on (nt kas ainult ees- või perekonnanimega, härratades/prouatades, viidates akadeemilistele tiitlitele või ametipositsioonile, tuntud sugulaste kaudu, sootunnustele viidates jms)?
6. TONAALSUS/HINNANG: milline hinnang antakse poliitikule ja tema tegevusele (tunnustav, halvustav)? Mille kohta hinnanguid antakse?
7. KIRJUTAMISE STIIL: kuidas poliitikust ja temaga seonduvast kirjutatakse? Milliseid metafoore, kõnekujundeid, omadussõnu, viited soole kasutakse ja millega seoses?
8. POLIITIKU ISELOOMUSTUS: kuidas poliitikut iseloomustatakse? Kas ja kuidas viidatakse vanusele, staažile, isikuomadustele, pädevusele, välimusele?
9. ARTIKLI TEEMA(D) / VALDKON(NA)D: milliste teemade ja poliitikavaldkondadega poliitikut seostatakse, sh tema elustiil, eraelu?
10. RAAMISTAMINE: kas tekstist on võimalik välja lugeda, et naistest räägitakse võrdluses meestega, referents on mehed ja mehelikkus? Kas omadused ja pädevused, mida esile tuuakse ja mis on vajalikud poliitikas läbi löömiseks, on sellised, mida seostatakse pigem mehelikkusega?
11. ILLUSTRATSIOONID: mida on esile tõstetud fotodel jm illustratsioonidel? Näiteks milline on inimeste paigutus, asendid, žestid, näoilmed, milliseid kehaosaid ja aksessuaare rõhutatakse või ka peidatakse? Kuivõrd haakub pilt artikli sisuga?
12. VÄLJATÕSTED: millised on artikli tekstiväljavõtted? Mida need räägivad?
13. PEALKIRI: kas pealkiri vajab soo aspektist tähelepanu ja miks?
14. HINNANG INTERVJUUKÜSIMUSTELE: millele viitavad küsimused vs. millele juhib teema intervjueritav? Kas küsimused on agressiivsed/leebed, seotud sootereotüüpidega jne?

